

Klassivõitlus

Fr. L. Riutzvahi oim.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

PE1489

PE $\frac{B}{385}$

№ 152

Vebruar

«Külvaja» kirjastus

1 9 3 3

KLASSIVÕITLUS

152

Veebruar

1933

L. Loring.

Kapitalismi osalise stabilisatsiooni lõpust Eestis

I

Kodanliku Eesti majandus, nagu kogu pärastsõjaaegne kapitalism — rahvusvaheliseski ulatuses, on kapitalismi üldkriisi, süsteemi kriisi alusel läbi elanud kolm järku, mis enesega kaasa on toonud terve rea sügavaid muudatusi ja nihkumisi. Need ajajärgud on: pärastsõjaaegse kapitalistliku kriisi esimene ajajärk, osalise ajutise stabiliseerimise ajajärk ning uue kriisi ja stabilisatsiooni lõpu ajajärk.

Pärastsõjaaegse kapitalistliku kriisi esimese ajajärgu iseloomujooned Eestis seisid, esiteks, selles, et *varises kokku suure Venemaa ilmariigi nõuete kohaselt loodud rasketööstus*, ühes kõigi sellele järgnevatel järeldustega — valmistuse määratusuure langemisega, eestkätt metallitööstuse peaaegu täieliku hävinemisega, suurtööstuse proletariaadi tuntava laialipildumisega ja üldise tööstustöölise arvu vähenemisega, tööpuuduse kasvuga jne.

Pärastsõjaaegse kapitalistliku kriisi esimese ajajärgu iseloomujooned seisid, teiseks, selles, et *põllumajandus elas läbi terava kriisi*, mis ühest küljest välja kutsutud struktuurilistest muudatustest (maareform), nimelt Eestimaa muutumisest kapitalistlikust ja poolfeodaalsest suurmaapidamise maast väikemaapidamise maaks, suurmaapidamise tehnika hävitamisest ja laialikandmisest ning sellele järgnevast üldisest töövilljakuse ja saagi langusest ning teisest küljest sõja laastavatest tagajärgedest, välisurgude puudumisest sellel ajajärgul jne.

Ühes tööstuse ja põllumajanduse kriisiga sellel ajajärgul käis kaasas väliskaubanduse suur passiivsus ja tagurpidimine, rahaväärtuse langemine, puudujääk riigi eelarves jne.

Poliitilisel alal tõi pärastsõjaaegse kapitalistliku kriisi esimene järk enesega Eestis kaasa *revolutsioonilise lükkumise laine suureulatuslisse tõusu*, töölisklassi hooga pealetungimise, kodanlusele, teravate vastuolude ja kõikumiste kasvamise kodanluse ridades jne, mis kõiki kokkuvõetult revo-

lutsioonilise kriisini ja töölisklassi sõjariisutus ülestõusuni viisid (1. detš.).

Kapitalismi osalise ja ajutise stabiliseerimise ajajärk Eestis aglab 1. detsembri ülestõusu kaotusega.

Sellest ajajärgust signaliseeris EKP 1926. aasta konverents järgmiselt:

„Kuna üleilmses ulatuses ja ka Lääne-Euroopa riikides majanduslik seisukord üldiselt kapitalismi relatiivset stabiliseerimist näitab, siis on tillukeses Eestis seisukord pisut omapärane, sest et siin teatud stabiliseerimise kõrval, mis ühes maa agrariseerimisega sünnib, mädanemise protsess käimas on, mida rahvaarvu vähenemine (või vähemalt kasvu seisak) saadab. Majanduse langemise protsess on seisma jäänud, mille tõttu kokkuvõttes võib osalist paranemist märgata. Nimelt:

a) väljaveo kasvamine aastast aastasse (1921. a. — 2.232,6 miljoni marka, 1925. a. — 9.664,6 mln. marka), kusjuures 1925. ja 1926. a. esimesel poolel kaubandusbilans aktiivne oli, kuigi koguni väiksel määral;

b) riigieelarve tasakaaluvõime viimastel aastatel (puudujäägita ehk väikse puudujäägiga), mis kätte saadud peasjalikult töörahvahulkade suurema maksustamise, riigiteenijate uulitsale viskamise teel;

d) margakursi langemise seismajäämine ehk vähemalt pikaldane langemine (pärast viimast suuremat langemist 1924. a.).

Kui seda teatud stabiliseerimist lähemalt vaadata, siis selgub, et see just põllumajanduse kasvamise teel sünnib.

Kui tööstust vaadelda, siis näeme, et sõjaeelne tööstus, mis suure ilmariigi nõuete kohaselt oli loodud, enamasti ära lagunenud on, metallitööstuse suurtehased peaaegu täiesti, tekstiiltööstus osaliselt. Järele on jäänud puutööstus ja paberitööstus, millest viimane peasjalikult N. Liidu tellimisi täidab. Töölise arv suurtes ja keskmistes ettevõtetes seisab viimasel viiel aastal peaaegu ühel ja samal kõrgusel, kui 1924. a. kriisi mitte arvata, mil see arv 22 tuhandeni langes. Viimastel aastatel lan-

ges kaubavedu raudteedel, niisama transiit.“ (EKP 1926. a. konverentsi res. majandusliku ja poliitilise seisukorra ning meie partei taktika kohta).

Oma aruandes stabiliseerimise küsimuse kohta märkis samal konverentsil sm. Anvelt järgmist:

„Eestis peab teatud ajutist, osalist stabiliseerimist tunnistama, kuigi see teatud määdul omapärane on. Stabiliseerimise näitajad on:

1) väljaveo kasvamine ja kaubandusbilansi passiivuse kadumine, 2) riigieelarve defitsiidi ärakaotamine, 3) margakursi langetamise seismapanemine“.

Rahvusvahelises ulatuses seisid kapitalismi ajutine osaline stabilisatsioon järgmises: Esiteks kapitalistliku tööstuse tõusus ja kapitalistliku ratsionaliseerimise arenemises. Teiseks — ajutises kokkuleppes võitnud liitriikide ja võidetud keskriikide vahel (Locarno leping, Davesi plaan, Youngi plaan jne) ning ajutises kokkuleppes imperialistidevahel „mõjupiirkondade“ jagamise suhtes. Kolmandaks — töölisklassi revolutsioonilise liikumise mahasurumises (Saksamaa, Poola, Bulgaaria jne).

Võttes seda üldist Kominterni seadet osalise stabiliseerimise küsimuses hindamise aluseks, võime Eestis osalise stabiliseerimise ajajärku iseloomustada järgmiselt:

Osaline kapitalistlik stabiliseerimine Eestis seisib, esiteks, selles, et *endise suurtööstuse jäänused* (tekstiil, puu, paberi jne tööstuse aladel) *ümberkohandusid Eesti-
maa oludele*, kusjuures see Eestimaa oludele ümberkohandatud tööstus näitas stabiliseerimise aastatel osalist tõusu nii valmistuse kasvamisest, ratsionaliseerimise arenemisest ning tööliste arvu kasvamisest. Kui eelmise kriisi ajajärku jooksul langes kokku suure ilmarigi nõuete kohaselt loodud suurtööstus, siis osalise kapitalistliku stabiliseerimise ajajärku jooksul läks kodanlusele korda teatavat osa tööstust (kergetööstust) „iseseisva“ Eesti oludele ümber kohandada ning sellele teatud alust luua kogu osalise stabiliseerimise ajajärguks ning seda osaliselt tõsta. See fakt lükkab ümber ka nende väite, kes Eestimaad kujutavad „tühja kotina“ ning tema automaatselt kokkuvarisemist „ette kuulutatavad“, millisel seisukohal leninismiga midagi ühist ei ole.

Toome mõned arvud sellest kohanemisest profsessist. Tekstiiltööstuses oli 1913. a. 19.140 töolist. Kogu osalise stabiliseerimise ajajärku jooksul oli tekstiiltööstuses (suurtööstuses) keskmiselt 8500 kuni 9000 töolist. Metallitööstuses oli 1913. a. 16.700 töö-

list, osalise stabiliseerimise ajajärgus keskmiselt 4000 töolist. Sellejuures tuleb arvesse võtta, et enne „iseseisvust“ töötasid Eestis metallitööstuse alal suuretevõtted (rasketööstus), suurte laevaehitustehaste jne. näol, praegu on aga tegelikult järele jäänud töökojakesed, sest eesti kodanluse statistika loeb suurtööstuse alla kõik ettevõtted, kus on 20 ja rohkem töolist. Puutööstuses oli 1913. a. 2950 töolist, 1930. a. oli see arv 4849. See tõus puutööstuses on saavutatud peasjalikult rõõvmajapidamise arvel, sest eesti kodanlus kasutas osalise stabiliseerimise ajajärgul olevaid soodsaid väljaveo võimalusi selleks, et kiiresti laiendada väljaveo jaoks töötavaid puutööstuse ettevõtteid, laastates selle juures rõõvkombel metsasid, ilma juurekasvu võimalusi arvestamata. Paberitööstus oli osalise stabiliseerimise ajajärgul sama kõrge tasapinnal, nagu 1913. a. Neljakordselt oli tõusnud toidu- ja maitseainete tööstus. Kõik need andmed räägivad rasketööstuse täielikust purunemisest ning kergetööstuse ümberkohanemisest „iseseisva“ Eesti sise- ja välisturu võimalustele.

Osaline kapitalistlik stabiliseerimine Eestis seisib, teiseks, *põllumajanduslike val-*
mistuse osalises kasvus, eestkätt kariloomade, hobuste, sigade ja üldse kogu karjanduse osalises kasvus ning maareformi tagajärjel loodud suuremate ja tugevamate (kulakliste ja jõukate) majapidamiste kindlustamises.

Osaline kapitalistlik stabiliseerimine Eestis seisib, kolmandaks, *väliskaubanduse kasvamisest*, aktiivse väliskaubanduse bilansi saavutamises, *kroonikursi kindlustamises*, *riigieelarve kasvus* ja tasakaalustamises.

Niisugused on osalise stabiliseerimise ajajärku majanduslikud näitajad.

Poliitilisel alal seisib osaline kapitalistlik stabiliseerimine Eestis selles, et töölisklass pärast 1. det. kaotust *kaitsevõitlustele üle läks* ja et töölisklassi revolutsioonilise liikumise laine selle kaotuse järeldusel tugevasti langes, kuna kodanluse diktatuuri seisukohad kõvenesid.

Osalise stabiliseerimise ajajärku mõningatest tagajärgedest

Et aru saada, missuguseid „tagajärgi“ saavutas kodanlus osalise stabiliseerimise ajajärgul ning võrrelda nendega kriisiga tagajärgi, selleks toome mõned arvud. Tööstuse osalist tõusu, valmistuse kasvamist, töövõllakuse tõusu ja tööliste arvu kasvamist näitavad järgmised arvud:

a) Suurtööstuse toodangu nettoväärtus (1922. a. võetud 100%) :

1922. a. . .	32,7mln. krooni	..	100 %
1925. a. . .	46,2 " "	..	141,3 %
1926. a. . .	47,3 " "	..	144,6 %
1927. a. . .	47,6 " "	..	145,6 %
1928. a. . .	55,5 " "	..	169,7 %
1929. a. . .	54,5 " "	..	166,7 %
1930. a. . .	56,0 " "	..	171,3 %

Tööstuse nettotoodangu väärtus tõusis 1930. aastal 1922. a. võrreldes 71 %.

b) Töötundide arvu osaline kasv (miljonites tundides): 1927. a. töötati suurtööstuses 59,1 mln. tundi; 1928. a. — 64,6; 1929. a. — 62,7; 1930. a. — 60,4.

c) Kapitali juurekasv (andmed näitavad ülejääki nettoväärtusest, tööliste makstud palga summa maha arvatud):

1922. a.	19,7 mln. kr.
1925. a.	26,3 " "
1926. a.	26,6 " "
1927. a.	27,1 " "
1928. a.	32,2 " "
1929. a.	30,0 " "
1930. a.	31,8 " "

d) Tööliste arvu osaline kasv: 1925. a. oli suurtööstuses 29,8 tuhat töölit; 1926. a. — 30,9; 1927. a. — 30,1; 1928. a. — 31,6; 1929. a. — 32,3; 1930. a. — 31,1.

Töövõiljakuse kasvu kohta, mis osalise stabiliseerimise ajajärgul kahtlemata olemas oli, puuduvad andmed.

Osalise stabiliseerimise mõningaid tagajärgi põllumajanduses, mis seisid põllumajandusliku valmistuse osalises kasvus ja eestkätt karjamajanduse osalises kasvus, näitavad järgmised arvud:

a) Üldine põllumajanduse natuura toodangu kasvu indeks:

1922/23. a.	100%	1928/29. a.	108%
1925/26. a.	116,9%	1929/30. a.	114,0%
1926/27. a.	110,0%	1930/31. a.	128,3%
1927/28. a.	115,0%		

b) Üldist põllumajandusliku toodangu väärtuse kasvu osalise stabiliseerimise ajajärgul näitavad järgmised arvud:

1922/23. a.	154 mln. kr.	100%
1925/26. a.	233,6 " "	151,7%
1926/27. a.	202,4 " "	131,4%
1927/28. a.	213,9 " "	138,9%
1928/29. a.	220,8 " "	143,4%
1929/30. a.	222,8 " "	144,7%
1930/31. a.	194,0 " "	126,0%

c) Eriti maapidamisest saadud toodangu väärtuse kasvu osalise stabiliseerimise ajajärgul näitavad järgmised arvud: 1922/23. a. oli maapidamisest saadud toodangu väärtus 66,4 mln. krooni, 1925/26. a. 86,9;

1926/27. a. — 63,7; 1927/28. a. — 79,0; 1928/29. a. — 71,8; 1929/30. a. — 67,0; 1130/31. a. — 67,3.

d) Toiduvilja ja loomakasvatuse kasvu vahekordades sünnivad osalise stabiliseerimise ajajärgul mõnesugused nihkumised loomakasvatuse osa tõusu sihis, mis tingitud kodanluse püüetest eestkätt karjamajandust tõsta. Kriisi teravnemisega on aga eestkätt karjamajandus välisturgude kokkuvõrsemisega otsustava hoobi saanud ja sellepärast räägib eesti kodanlus nüüd teatavasti „jällegi“ teravilja kasvatuse tõstmisest. Neid nihkumisi toiduvilja ja karjamajanduse kasvu vahekordades iseloomustavad järgmised arvud: (Kogutoodang 100%)

	1922/23. a.	1925/26. a.	1928/29. a.
Toiduvili	24,5	23,7	21,8
Kartul	9,9	7,2	6,3
Lina	8,3	10,2	6,1
Veised	21,0	24,0	29,1
Sead	19,6	18,0	20,0
Hobused	1,6	1,6	1,7
Lambad	5,2	4,2	4,3

e) Eriti loomapidamisest saadud toodangu väärtuse kasvu näitavad järgmised arvud: 1922/23. a. oli loomapidamisest saadud toodangu väärtus 87,6 mln. krooni. 1925 kuni 26. a. — 147,6 mln. kr.; 1926/27. a. — 138,7; 1927/28. a. — 134,2; 1928/29. a. — 149,0; 1929/30. a. — 155,7 mln. kr. Veisepidamise tõusu kogu hulga järele näitavad järgmised arvud: 1922/23. a. — 100%, 1925/26. a. — 139,2%, 1926/27. a. — 146,4%, 1927/28. a. — 150,4%, 1928/29. a. — 150,5%, 1929/30. a. — 171,1%. Seapidamise tõusu kogu järele: 1922/23. a. — 100%, 1925/26. a. — 113,1%, 1926/27. a. — 112,8%, 1927/28. a. — 117,2%, 1928/29. a. — 110,7%, 1929/30. a. — 93,4%.

f) Põllumajanduse rahaliste sissetulekute kasvu näitavad järgmised arvud: 1926/27. a. olid kogu põllumajanduse rahalised sissetulekud, 99 miljoni krooni, 1927/28. a. 109 mln. kr., 1928/29. a. — 106 mln. kr., 1929/30. a. — 113 mln. kr.

Väliskaubanduse kasvu, aktiivse väliskaubanduse bilansi saavutamist, riigieelarve kasvu näitavad järgmised arvud:

a) Sisse- ja väljaveo kasv osalise stabiliseerimise ajajärgul (miljonites kroonides):

	Sissevedu	Väljavedu
1922. a.	61,3	52,8
1925. a.	96,5	96,6
1926. a.	95,6	96,2
1927. a.	96,4	105,8
1928. a.	131,4	127,1
1929. a.	123,0	117,5

b) Riigieelarve kasv ja eelarve tasakaalustamine (miljonites kroonides):

	Tulud	Kulud
1922. a.	62,8	82,8
1925. a.	76,6	74,8
1926/27. a.	85,7	83,1
1927/28. a.	81,5	86,6
1928/29. a.	96,9	95,8
1929/30. a.	95,9	95,7

c) Riigitulude liikumist, võrreldes 1922. aastaga, näitavad järgmised arvud: 1922. a. — 100%, 1925. a. — 118,5%, 1926. a. — 131,5 %, 1927/28. a — 938,9%, 1928/29. a. — 144,4%, 1929/30. — 148,2%. Kõige suurem arv tulude alal saavutati mitmesuguste tollide, maksude ja kohustuste tõstmise teel 1930—31. a., nimelt 150%. Sellest silmapilgust peale algab tulude liikumises järsk langemine.

Mis järgneb neist arvudest ja faktidest?

Osaline, relatiivne stabilisatsioon algas Eestis hiljem, kui üldises rahvusvahelises ulatuses, algas nimelt pärast 1. detsembri ülestõusu kaotamist, mil kodanlusel korda läks revolutsioonilisest kriisist kapitalistlikul teel välja pääseda, töölisklassi peale tungimist tagasi lüüa, töölisklassile peale tungida ja niiviisi töölisklassi ja töötavate talurahva hulkade kurnamise arvel majanduselu korraldama hakata. See seisukord on seletatav kapitalistliku kriisi ebaühtlase arenemisega. Professor Palvadre „seletab“ aga asja teisiti. Seistes 1. detsembril sõjariistus ülestõusu küsimuses sotsiaalfaschistlikel seisukohtadel ning katsudes näidata, et 1. detsembri ülestõusu ajajärguks oli Eestis juba kriisi ajajärk möödunud ning stabilisatsiooni ajajärk alanud, kirjutab Palvadre, et stabilisatsioon Eestis algas mitte varem ega hiljem, kui septembris 1924. a. Ta kirjutab sõnasõnalt: „Kui jälgida kuust kuusse Eesti majandust, siis on augustikuu pöörde kuuks ehk viimaseks kuuks sügava majandusliku kriisi esimeses ajajärgus, septembrist algab relatiivne stabilisatsioon.“*) Miks just päeva pealt septembris, aga mitte varem ega hiljem, seda seletab Palvadre järgmiste asjaoludega: Juulis oli väliskaubanduse bilans 3.734.300 krooniga passiivne, kuid augustis saavutati kunstliku tollipoliitikaga 2.687.400 krooni suurune aktiivsus. See on esimene fakt. Teine fakt on see, et välisvaluuta hulk riigipangas olla suurenenud 3.360.000 krooni pealt (31. augusti 1924. a.) 7.450.000 krooni peale (30. novembril 1924). See on teine

fakt. Hindade indeks on näidanud järgmist langust: 1921. a. — 100%, juulis 1924. a. — 115%, augustis 118%, aga oktoobris — 110,1 ja novembris 110,3. See on kolmas fakt. Ning neljas fakt on see, et tööliste arv tööstuses olla vähenenud: juunis olnud 33.089 töölit, septembris 28.860 ja novembris 27.175. Kõigi nende nelja fakti põhjal teebki professor „sügavteadusliku“ järelduse, mis ülevalpool sõnasõnalt ära toodud, nimelt et osaline stabilisatsioon algas Eestis päeva pealt septembris 1924. a., mitte aga minutitki varem ega hiljem. Tarvitseb niisuguste „sügavteaduslike“ järeldustega polemiseerida ehk neid tõsiselt ümber lükkama hakata? Tarvitseb näidata, et aktiivse väliskaubanduse bilansi saavutamine niisuguste abinõudega, nagu seda saavutas Eesti kodanlus 1924. a. augustis (sisseveo ennenägemata kokkutõmbamine, maa ilmajätmine tarvilitest kaupadest jne), näitab kriisi süvenemist, mitte aga stabiliseerimist? Tarvitseb tõendada, et välisvaluuta tagavara suurendamine niisuguste abinõudega, nagu seda tegi eesti kodanlus 1924. a. sügisel (välisvaluuta kunstlik kokkuostmine, keeldumine välisvaluutat kaubanduslikuks ostarõeks ja tooresainete sisseveoks välja anda jne), näitab kriisi süvenemist, mitte aga stabiliseerimist? Või tarvitseb sedagi tõendada, et tööliste arvu järjekindel vähenemine suurtööstuses näitab kriisi süvenemist? Mitte selleks ei toonud meie väljavõtet Palvadre kirjutusest. Ülevalpool toodud Kominterni iseloomustus kapitalismi osalise stabilisatsiooni kohta on küllalt selge, et aru saada, et osaline kapitalistiline stabilisatsioon ei koosne mitte kriisi ajajärgul kunstlikult loodud aktiivsest väliskaubandusest, hindade indeksi langemisest ja suurtööstuse tööliste arvu vähenemisest, vaid hoopis teistsugustest teguritest. Palvadre kirjutuses tõime ainult selleks, et paljastada oportunistide ja rahvusdemokraatide seisukohti stabiliseerimise küsimuses Eestis.

*Käsitliri: „Eesti ajalugu“, peatükk 1924. a. — ülestõus“.

Osalise stabilisatsiooni ajajärgus tuleb ette rida konjunktuurilisi kõikumisi, mõnnasid ja tõuse, kuid üldine tõusu tendents on väljapool vaidlust. Sellest asjaolust katsusid mõned parempoolsed ja „pahempoolsed“ oportunistid järeldusi teha, et Eestis kas ei ole osalist stabiliseerimist, on permanentne mädanemine, ehk kuulutasid iga tühise konjunktuurilise kõikumise uue kriisi alguseks, katsudes parteid seega avantüristlikele järeldustele viia. Tuntud sm. M., end. põrandaalune tegelane, kellest „Klassivõitluses“ varem juttu olnud ja kes

1929/30. a. otsusele jõudis, et eesti töölisklassil revolutsiooniliseks võitluseks igasugused väljavaated puuduvad, kaitses EKP 1926. a. konverentsil seisukohta, et Eestis ei saa stabiiliseerimisest üldse juttugi olla, vaid siin on tegemist ainult permanentse mädanemiseprotsessiga*). Teisest küljest on iseloomulik, et seesama sm. M. 1931. a. algul, mil kriis alles suuremaulatuslikult arenema hakkas, „seisukohale“ jõudis, et Eestis on peaaegu juba... revolutsiooniline kriis**).

Osalise kapitalistliku stabiilsatsiooni ajajärk Eestis kannab eneses terve *rea iseloomulikke jooni*, milles osaline stabiilsatsioon Eestis üldisest kapitalistlikust stabiilsatsioonist lahku läheb. Tähtsamates kapitalistlikkudes maades läks kodanlusel korda stabiilsatsiooni ajajärgul saavutada tööstuses sõjaeelset tasapinda ning isegi tuntuvalt ületada seda tasapinda. Eestis oli ennesõjaaegne suurtööstus määratud suure Vene ilmariigi nõuete jaoks ja sellepärast ei saa siin ennesõjaaegset olukorda mõõdupuuks võtta. Vene ilmariigi nõuete kohaselt loodud rasketööstus hävines pärast sõjaaegse kriisi esimesel ajajärgul täielikult. Kergetööstus kohandus „iseseisva“ Eesti nõuete kohaselt ümber, kusjuures tekstiiltööstus selle ümberkohanemise tagajärjel umbes 60 protsenti allapoole sõjaeelset tasapinda langes. Sõjaeelse tasapinna saavutas ehk jõudis sellest üle ainult paberi-, puu-, naha- ja toidu-maitseainete tööstus. Pärastsõjaaegse kapitalistliku kriisi esimese ajajärgu jooksul muutus Eestimaa tööstuslik-agraarmaast agaraar-tööstuslikeks maaks. Osalise stabiiliseerimise ajajärk süvendas seda seisukorda. Kõigest sellest välja minnes ei saa osalise stabiiliseerimise mõõdupuuks Eestis võtta ennesõjaaegsest seisukorda, vaid mõõdupuuks võib olla pärast sõjaaegse kriisi esimene ajajärk. 1913. aastaga võrreldes selgub, et tekstiiltööstus on Eestis kokku tõmmanud umbes 60%, kuid pärast sõjaaegse kriisi esimese ajajärguga võrreldes on tekstiiltööstus osalise stabiiliseerimise ajajärgul umbes 30% tõusnud.

Stabiilsatsioon arenes *ebaühtlaselt*, mõnedes majanduseharudes jõudis ta kõrgusetipule varem, teistes hiljem.

Osalise stabiiliseerimise iseloomustamiseks Eestis on eriti vaja alla kriipsutada seda, et tööstuse ja põllumajanduse tõusu, riigieelarve kasvamist ja tasakaalustamist katsus kodanlus teostada *rõõvmajanduse*

abinõudega, kõige jõhkrama kurnamisega, kunstlikkude juuremaksudega töötavate hulkade käest kokkuriisunud summadest, välismaal tehtud laenudega. Võtame näiteks juuremaksud, toetused ja krediidid töösturitele, missugused toetused ja krediidid tulid tööraha käest kokkurõõvitud summadest. Võtame igasugused laenud, toetused ja krediidid põllumajandusele — karjanduse „tõstmiseks“, ehitusteks, maaparanduseks, põllumajanduse saaduste ümbertöötamiseks jne, mille abil riik katsus tõsta ja stabiiliseerida külakurnajate ja mõisnikkude majandust. Ka needki summad on jõhkra pealetungimise teel töötavate hulkade käest kokku riisunud. Võtame riigitulude kasvu. See ei sündinud kuigi tähelepanetaval määral „loovate majanduslike jõudude“ arendamise teel, vaid eeskätt otsekoheste ja kaudsete maksude tõstmise, palkade alandamise ning tööraha üldise paljaskoorimise teel. Ühtlasi tuleb ära märkida, et nende abinõude seas, millega kodanlus saavutas osalist stabiiliseerimist, seisis tähtsamal kohal väliskapital, väljamaal tehtud laenud, eeskätt Rahvasteliidu laen. Eeskätt selle laenu abil stabiiliseeris eesti kodanlus oma rahardust. See kõik ei tähenda müüdugi, et oleks puudunud teatav osaline ratsionaliseerimine, tööviljakuse tõus tehniliste edusammude tagajärjel jne. Kuid üheks tähtsamaks abinõuks, millega eesti kodanlus saavutas osalist stabiiliseerimist, olid rõõvmajanduslikud abinõud, kõige jõhkram ja otsekohesem kapitalistlik kurnamine, kõige otsekohesem majanduslik ja poliitiline pealetungimine töötavatele hulkadele, maksude tõstmine, palkade alandamine, üldine elamistasapinna allasurumine. See on eriti iseloomustavaks jooneks stabiiliseerimise kohta Eestis.

Osaline kapitalistlik stabiilsatsioon ei läinud seega mitte töölisklassi ja laiade maa ning linna töötavate hulkade kasuks, nagu valetasid sotsiaalfaschistid, kes rääkisid, et stabiilsatsioon toob enesega kaasa üldise õitsengu (majandusdemokraatia), vaid stabiiliseerimise ajajärgul „saavutused“ läksid peaaesjalikult *monopolistliku kapitalismi, rahanduskapitali kasuks*, kindlustades rahanduskapitali võimu kõikide majandusalade üle.

Klasside vahekorras tähendas osaline stabiilsatsioon *seega kapitali pealetungimist*, millele töölisklass meeleheitlikult vastu pani. Palkade alandamise, otsekoheste ja kaudsete maksude tõstmise, elukalliduse üleskrüvimise, tööpäeva pikendamise, sundkohustuste pealepanemisega, kõrgete

*) EKP. 1926. a. konverentsi protokollid.

**) EKP. k.k. materjalid.

laenuprotsentidega jne teostas kodanlus seda pealetungimist töölisklassile ja töötava talurahva ning linna kehvikute hulkadele. Sellele pealetungimisele vastas töölisklass terve rea võitlustega. Võtame näiteks trükitööliste streigi 1928. a., mille sotsiaalfaschistid nurja ajasid, kuid mis signaalseeris töölisklassi kangelaslikust vastupaneku tahtest kodanluse pealetungimisele. Võtame Narva tööliste võimsa meeleavalduse 1929. a. jne.

Suhtumises Nõukogude Liidule tähendas osalise kapitalistliku stabilisatsiooni ajajärk Eestis, niisama nagu üldse kogu imperialismi poliitikas, *aktiivset ettevalmistamist N. Liidu vastaseks sõjaks*. Eestkätt Eesti, niisama nagu teistegi piirriikide osa seisis, nagu selgus kahjutegijate protsessil Moskvas 1930. a. selles, et imperialistide poolt (Prantsusmaa algatusel) 1930. a. peale kindlaksmääratud N. Liidu vastases sõjas oma sõjaliste jõududega viimase vastu esimesena välja astuda.

Selle ajajärgu jooksul kui kapitalistlikus ilmas algas, arenes ja lõpule jõudis osaline stabilisatsioon, ehitas *N. Liit kommunistliku partei juhtimisel üles* oma majanduse, saavutas valmistuses sõjaeelse tasapinna, jõudis kiiresti üle selle tasapinna, asus oma majanduse ümberkorraldamisele sotsialistlikkudel alustel, astus sotsialismi esimesesse ajajärku, likvideeris lausakollektiviseerimise alusel kulakluse kui klassi, viis lõpule sotsialistliku majanduse vundamendi ehitamise, lõpetas võidurikka esimese viieaastaplaani nelja aastaga, lahendas seega „kumb kuma“ probleemi nii tööstuses kui põllumajanduses lõpulikult sotsialismi kasuks ning kindlunedes seega lõpulikult sotsialistlikul arenemiseleel. Need N. Liidu võidud annavad kapitalistlike maade tööliste võtme kõikidest otsustavatest küsimustest arusaamiseks. Võrreldes neid „saavutusi“, mida eesti kodanlus sai osalise stabiliseerimise ajajärgus, nende võimalikkude saavutustega, mida Eestimaa töölisklass ja töörahvas oleksid võinud saavutada Eesti nõukogude vabariigis, mis oleks seisnud kõige tihedamates poliitilistes, majanduslikkudes ja kultuurilistes sidemetes Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduga, võime aru saada, kui tühised on need „saavutused“, mida eesti kodanlus osalise stabiliseerimise ajajärgul sai ning missugustest „saavutustest“ praegune kriis enam kivi kivi peale pole jätanud. Nõukogude Eestis poleks täie koormatusega töötanud mitte ükski kõik need rasketööstuse ettevõtted (laevaehituse ja metallitehased), tekstiil-,

paberi-, tsemendi-, klaasi- jne vabrikud, mis seal olid enne sõda, vaid need tehased, vabrikud ja ettevõtted oleksid praegu töötanud (ümberkonstrueeritult) mitu korda suurema koormatusega, kui enne sõda. Töölisklassi võim oleks peale selle loonud Eestis kümned uued tehased, vabrikud ja kombinaadid. Eesti kodanlus unistab juba üle kümne aasta elektriijaama ehitamisest Narva kosele, pakkudes seda tööd mitmesugustele väljamaa kapitalistidele. Nõukogude Eesti vabariigis oleks aga määratu elektriijaam juba ammugi Narva kosele ehitatud, mis oleks võinud energiat anda kümnetele vabrikutele ja tehastele ning varustada energiaga ka põllumajandust. Kümned tuhanded töötatõelised nälgivad valgus Eestis. Nõukogude Eestis poleks praegu ühtegi töötut olnud. Maatõelised, kehv- ja kesktalurahvas kiratseb ja vaevleb kodanlikes Eestis raskete maksude, võlgade, kohustuste ning hallparunite kurnamise all. Nõukogude Eestis oleksid töötava talurahvahulgad vabanenud sellest orjusest ja viletsusest. Mõisnikkude maa, mida eesti kodanlus jägas hallparunitele, ohvitseridele ja kindralitele, oleks tõeliselt läinud maatõeliste, kehvikute ja keskmikkude kätte. Võttes eeskujuks sotsialistliku suurmajapidamise kogemusi, oleks töötava talurahvas vabatahtlikult ära määranud oma edaspidise arenemise tee sotsialistliku suurmaapidamise alusel. Kihutades vaelekkude lubaduste ja demagoogia abil töötavaid hulke sõtta töölisklassi vastu, lubasid kodanlased ja sotsiaaldemokraadid muuta Eestimaa „õitsevaks vabaks maaks“. Kuid sellel „õitseval vabal maal“ on töölisklassi ja kogu töörahva osaks viletsus, nälj ja kurnamine. Nõukogude Eesti oma määratute saavutustega oleks töörahvale praegu tõesti õitsevaks maaks olnud.

Kriisi mõningatest kokkuvõtetest ja osalise stabilisatsiooni lõpust

Kommunistid rääkisid, et kapitalistlik stabilisatsioon saab olema *ainult ajutine ja osaline*. Kodanlased ja sotsiaaldemokraadid kuulutasid, et stabilisatsioon saab olema püsiv, et see tähendab kriiside lõppu, kapitalistliku õitsengu ajajärku. Kommunistid ütlesid ette, et ajutisele ja osalisele kapitalistlikule stabilisatsioonile saab järgnema *sügavam kriis*, mida kapitalistlik ilm kunagi näinud, et stabilisatsiooni ajajärk kasvab ümber, määratute katastroofide ajajärguks“ (Kominterni programm), sõdade ja revolutsioonide teiseks ajajärguks. Kodanlased ja sotsiaaldemokraadid kuulutasid ette, et

stabiliseerimise alusel saab kõvenema ning „igavesti kestma, edenema ja oma rahvale õnne tooma“ kapitalism.

Eesti „iseseisvuse“ 10. aastapäeva puhul 1928. a. riigikogu poolt välja antud manifestis, millele alla kirjutanud kõik kodanlikud parteid — balti parunitest alates ja sotsiaalfaschistidega lõpetades, kuulutas kodanlus ette:

„Kümneaastase visa tööga oleme suurte sammudega edasi jõudnud. Meie maa on muutunud teiseks — kerkivad tuhanded uued elamud; uued iseseisvad majapidamised. Kõik majapidamise harud on jõudnud paremusele eelsõjaaegsetest oludest. On tekkinud uued tööharud, uued algatused, uued majanduslikud väljavaated. Avaliku majapidamise eelarved on tasakaalustatud. Maksud on küll rasked, kuid neid tasutakse korralikult. Kaupade sisse- ja väljavedu on tasakaalus. Meie raha on seatud rahareformi abil kindlale kullaalusele. On kasvanud välismaail usaldus meie majanduse vastu... Ootamatused ei taba meid enam järsku, tööõõm kasvab, laienevad majanduslikud väljavaated. Jatkub meil leiba ja leidub ulualust... Igavesti võib kesta, edeneda ja õnne tuua oma rahvale kõigi poolt ühiselt armastatud Eesti vabariik“ (Riigikogu juhatuses manifest, 24. veebr. 1928. „Päevaleht“).

Sotsiaaldemokraatia, kui kodanluse sotsiaalne peatugi, läks neis ettekuulutatustes veelgi kaugemale kui kodanlus ise. Nad ei lubanud „õitsemist“ tuua mitte ükski Eestile, vaid lubasid isegi... Venemaa proletariaadile eeskujul andaselle kohta, mida kõik võib saavutada kapitalistliku stabilisatsiooni abil. Seda kuulutasid nad nimelt tuntud kontrevolutsioonäär Karl Kautsky suu läbi. See kontrevolutsionäär esines nimelt Läti sotsiaaldemokraatliku partei 25. aastase juubeli puhul (augustis 1929. a.) erilise kirjatükiga piirriikide sotsiaaldemokraatia ülesannete kohta. Eesti sotsid nimetasid seda kirjatükki ajalooliseks, mis ära näitavat Balti maade sotsiaaldemokraatia ajaloolised ülesanded. Kuulutades järjekorraliselt proletariaadi dikatuuri lange-mist N. Liidus, kirjutas see interventsiooni esivõitleja:

„Suurim hädahoht seisab selles, et bolschevismile järgneb Venemaal üldine kaos... Seda hädahohtu saab ehk ennem ära hoida siis, kui piirriikides leiduvad tugevad ja hästi tegutsevad sotsialistlikud parteid. Bolschevismi kokkuvarisemise järele on tuntavaks abiks Venemaale vahest see eeskuju, mida piirimaade sotsialistlikud parteid võivad anda desorienteeritud Vene

rahvale, ja just eestkätt, proletariaadile. Töötades majanduslikkudes tingimustes, mis sarnased Vene omadele, juba ammu tihedalt seotud ja hästi tuttavad Vene tingimustega, võivad nad anda Vene proletariaadile veenva näitliku õppetunni sellest, kuidas võib proletariaat agraardemokraatlikus riigis kaitsta oma enda, aga ka üld-suse huvisid, kindlustada ühiskonna õit-sengut ja tõsta proletariaadi, kui kõige tähtsama, tarvilikuma ja riigis asutamis-väärsema klassi intelligentsust — tasapin-nani, kus see klass omab jõurikkust, ter-vist, iseteadvust, elurõõmu, aga ka vastu-tustunnet...

Sama sotsialne ja poliitiline kord, mis valitseb piirimaades, oleks olnud kõige otstarbekohasem ka kogu Venemaale. Ja seal oleks ta võinud anda veel paremaid tagajärgi ning kujuneda lähtepunktiks määratumale majanduslikule õitsengule, sest Vene riik on mitukümmend korda suurem ja samal määral avaram ka ta sise-turg“ (Karl Kautsky: „Rahva Sõna“ 7. aug. 1929. a.).

Karl Kautsky kirjatüki peaesmärgiks oli muidugi piirriikide sotsiaaldemokraatia ettevalmistamine N. Liidu vastaseks inter-ventsooniks, mida rahvusvaheline sotsiaal-faschism ühes Prantsuse jne imperialistide-ga 1930. a. teostada kavatses. Kuid käesolevas kirjatükis ei taha meie küsi-muse seda külgel käsitada.

Meie kriipsutame alla ainult seda, kui-das see interventsiooni esivõitleja katsub Eesti ja teiste piirriikide töörahvast petta, korrutades iga sammu peal sellest „õit-sengust“, mida temale igavesti kindlusta-vad „agraardemokraatlikud riigid“ (loe-valge terrori ja faschismi kolded).

Niiviisi pasundasid kodanlased ja sot-siaalfaschistid, olles tiivustatud osalise sta-bilisatsiooni ajajärgu esimestest „saavu-tustest“.

Kuidas kujunes aga asi tegelikult? Kel-lel oli ajalooline õigus, kas kommunistidel, kes rääkisid, et kapitalistlik stabilisatsioon on ainult osaline ja ajutine, või kodanlas-tel ja sotsiaalfaschistidel, kes rääkisid, et kapitalistlik stabilisatsioon on püsiv, ava-des uue õitsengu ajajärgu kapitalismi are-nemises?

Nüüd teab iga tööline, et õigus oli kom-munistidel.

„Tuli niiviisi välja, nagu enamlased k a kolm aastat tagasi rääkisid.

„Enamlased rääkisid, et tehnika kasv kapi-talistlikkudel maadel, kapitalistliku ratsio-naliseerimise ja valmistusjõudude kasv, tööliste ja talurahva miljoniliste hulkade

elamistasapinna piiratud seisukorra juures, peab paratamata raske majandusliku kriisi kaasa tooma. Kodanlik ajakirjandus naeris enamlaste „algupärase ettekuulutuse“ üle. Parempoolsed kallaklased ütlesid lahti enamlikust hinnangust ja võtsid marksistliku analüüsi asemele liberaalse loba „organiseeritud kapitalismist“. Mida meie aga tegelikult näeme? Et niiviisi välja tuli, nagu enamlased rääkisid.“ (Stalin, aruanne partei XVI kongressil).

Majanduslik kriis Eestis algas *põhijoonetes 1930. a.* Ta algas ebaühtlaselt: mõnedes rahvamajanduseharudes varem, teistes hiljem. See ebaühtlane kriisi aremine, ühes ajutiste konjunktuuriliste muutustega ja nihkumistega, andis mõnele põhjust rääkida „alalisest mädanemisest“, alalisest kriisist Eestis. See „tühja koti“ teooriale rajatud väide polnud muidugi õige. Rääkides alalisest kriisist ja „alalisest mädanemisest“, kadus neil rääkijatel silmist tõeline kriis ühes kõigi oma järeldestega. See kriis algas *põhijoonetes 1930. a.*

Põllumajanduse kriisi 1928. a. ei iseloomusta veel need jooned (toodangu väärtuse ja toodangu hinna suurejooneline langus, loomapidamise langus kogu järele ning loomapidamisest saadud toodangu väärtuse langus, rahaliste sissetulekute, põllumajanduse tasuvuse ja hindade suurejooneline langus), mis iseloomustavad praegust kriisi, vaid selleaegne kriis, mis väljendus toodangu languse näol, oli peaasjalikult tingitud ikaldusest, ühes kõigi nende järeldestega, mida ikaldus esile kutsus. Ja sellepärast ei saa 1928. a. kriisi vaadelda kui praeguse kapitalismi süsteemi-kriisi alusel areneva majandusliku kriisi otsekohest algust.

Kriisi aremine läks esialgu pikalisemalt ja ebaühtlaselt. 1931. a. teine pool toob kriisi arenemisse järsu murrangu. 1932. a. areneb kriis juba määratu kiirusega. Majanduslik kriis on *juba sügavam, kui ta oli 1924. a. 1. det. ülestõusu ettevalmistamise ajajärgus.* Kuid ühenduses majandusliku kriisi süvenemisega teravnevad ka klassivastuolud, lahkkelid kodanluse ridades ning kasvab revolutsioonilise liikumise laine. *Kapitalistlik stabilisatsioon Eestis on lõppenud.*

Osaline kapitalistlik stabilisatsioon Eestis seisib, esiteks, teatavasti selles, et endise suurtööstuse jäänused ümberkohandusid Eestimaa oludele, kusjuures see Eestimaa oludele ümberkohandatud tööstus näitas stabiliseerimise ajajärgul osalist tõusu (valmistus kasvas, töövillakus tõusis, arenes osaline ratsionaliseerimine, tööliste arv

kasvas). Kriisi tagajärjel on kõik need „saavutused“ kokku varisenud.

Toome mõned andmed.

a) Suurtööstuse toodangu langus. Valmistatud kaupade üldväärtus langes järgmiselt: 1924. a. oli suurtööstuse toodangu väärtus 91 mln. krooni, 1928. a. 120 mln. kr., 1929. a. — 119 mln. kr., 1930. a. — 113 mln. kr. 1931. a. — 84 mln. kr. 1932. a. langus on kodanlike statistikutega teatavalt 15—20%.

b) Töötundide arv suurtööstuses on langenud: 1928. a. tehti suurtööstuses — 64,6 mln. tundi, 1929. a. — 62,7 mln. tundi, 1930. a. — 60,4 mln. tundi, 1931. a. — 53,2 mln. tundi. Töötundide arvu kohta 1924. a. puuduvad üldised kokkuvõtted, kuid üksikuid alasid võrreldes võib otsusele jõuda, et 1931. a. töötundide arv väiksem oli, kui 1924. a. Kõigis metallitööstuse ettevõtetes kokku töötati 1924. a. 2.942.000 tundi, 1931. a. — 2.183.000 tundi, vähenemine seega 26%. Kreenholmi manufaktuuris töötati 1924. a. 4.468.000 tundi, 1930. a. — 5.595.000 tundi, 1931. a. — 4.065.000 tundi. Narvakalevivabrikus 1924. a. — 1.419.000 tundi, 1930. a. — 1.018.000 tundi, 1931. a. — ainult 877.000 tundi. Balti puuvillavabrikus 1924. a. — 2.727.000 tundi, 1930. a. 3.791.000 tundi, 1931. a. — 2.275.000 tundi. Suurtööstuse üldise tegevusmäära indeksi langus töötundide järele on järgmine: 1927. a. — 100, 1928. a. — 115, 1929. a. — 113, 1930. a. — 105, 1931. a. — 79. Kui vaadelda üksikuid tähtsamaid tööstuseharusid, siis näeme, et eriti suur langus on olnud tsemendi- ja lubjätööstuses: 1927. a. — 100, 1928. a. (teine pool) — 119, 1929. a. — 109, 1930. a. — 78, 1931. a. — 67. Tulekitutööstuses: 1927. a. — 100, 1928. a. — 59, 1929. a. — 49, 1930. a. — 40, 1931. a. — 21. Puuvillatööstus: 1927. a. — 100, 1928. a. — 112, 1929. a. 116, 1930. a. — 90, — 1931. a. — 57. Puutööstus: 1927. a. — 100, 1928. a. — 106, 1929. a. — 89, 1930. a. — 77, 1931. a. — 67. Saeveskite tegevuse indeksi töötundide järele on selle juures 100 pealt (1927. a.) langenud 60 peale (1931. a.). 1932. a. kohta puuduvad alles kokkuvõtted, kuid kuna 1932. a. kriis määratu kiirusega teravnes, siis võime saada üldise ettekujutuse töötundide languse kohta.

c) Tööliste arv suurtööstuses on langenud järgmiselt: 1924. a. oli suurtööstuses 29.000 töölisi, 1928. a. — 31.600, 1929. a. — 32.300, 1930. a. — 31.100, 1931. a. — 28.400, 1. juulil 1932. a. — 25.400, 1. augustil 1932. a. — 23.200, 1. oktoobril 1932. a. — 22.200 ja 1. nov. 1932. a. — 22.125.

Seega on tööliste arv märksa väiksem (umbes $\frac{1}{4}$ võrra), kui 1924. a.

Suurtööstuses on seega valmistus ja tööliste arv langenud madalamale tasapinnale, kui ta oli 1924. a. enne 1. detsembrist.

Need kodanliku statistika andmed ei näita aga kriisi sügavust suurtööstuses kaugelki täies ulatuses. Andmed on enamasti tuletatud igasugustest „keskmistest“ ning parematest ettevõtetest, kuna tihti arvestamata jäetud asjaolu, et väga paljud ettevõtted töötavad ainult 2—3—5 päeva nädalaks jne.

Osaline kapitalistlik stabiliseerimine seis Eestis, teiseks, teatavasti põllumajandusliku valmistuse osalises kasvus, eestkätt karjamajanduse osalises kasvus ning maa-reformi tagajärjel loodud suuremate ja tugevamate (kulakliste ja jõukate) majapidamiste kindlustamises. Kriisi tagajärjel on ka need „saavutused“ kokku varisenud.

a) Põllumajandusliku valmistuse (toodangu) langus: 1923/24. a. oli valmistuse indeks 100, 1930—31. a. — 128,3, 1931—32. a. — 112. Kogu poolest ei ole toodang seega veel otsustavalt langenud. Selle põhjuseks on rukkimonopoli maksmapanemine, rukki kokkuostmine riigikassa summadest (tervelt 61.000 tonni 10 miljoni krooni väärtuses), peekoni ja või preemiad jne. Kuid juba 1932—33. a. algas toodangu suureulatuslikumlangemine (10%), ning eriti suur saab see langus olema eelseisval põllumajanduse aastal. Seda oli sunnitud tunnistama oma eelarve kõnes 7. veebruaril s.a. riigikogus majandusminister Jürman. Ta rääkis:

„Ühenduses põllumajanduse saakide ja toodangu kõrge seisuga ning maksmapandud sisseveo kitsendustega on tekkinud olukord, kus väga raske on ülejääke realiseerida. Mis puutub edaspidisesse toodangu arenemisesse, siis praegust olukorda arvesse võttes peab arvama, et piimasaaduste ja peekoni tootmine käesoleval aastal väheneb.“

Kuna tagavarad nii suureks kasvanud, välis ja siseturud aga ikka enam kokku kuivavad ning hinnad kohutava kiirusega langevad, on lähemal ajal toodangu langus ennenägemata ulatuses paratamata.

b) Põllumajanduse toodangu väärtus on juba kaugele alla 1924. a. tasapinna langenud: 1923—24. a. oli toodangu väärtus — 169 mln. krooni, 1929—30. a. — 222,8 mln. kr., 1930—31. a. — 194 mln. kr., 1931—32. a. — 140 mln. kr., 1932—33. a. — 100—110 mln. kr.

c) Eriti maapidamisest saadud toodangu väärtuse langus näitab sedasama: 1923. kuni

1924. a. oli maapidamist saadud toodangu väärtus — 69,2 mln. kr., 1927—28. a. — 79,0 mln. kr., 1928—29. a. — 71,8 mln. kr., 1929—30. a. — 67,0 mln. kr., 1930—31. a. — 67,3 mln. kr., 1931—32. a. — 50,3 mln. kr. 1932—33. a. umbes 40 mln. kr.

d) Põllumajanduse toodangu väärtuse ja toodangu hinna indeksi liikumine kriisi süvenemise ajajärgul:

Väärtuse indeks: 1921. a. — 100, 1923. kuni 1924. a. — 109,7, 1929—30. a. — 144,7, 1930—31. a. — 126,0, 1931—32. a. — 90.

Hinna indeks: 1921. a. — 100, 1923. a. — 1924. a. — 111,8, 1929—30. a. — 143,5, 1930—31. a. — 103,5, 1931—32. a. — 81,1.

e) Loomapidamise langus kogu järele kriisi aastatel. Veisepidamine: 1923—24. a. oli veiseid — 95,5%, 1930—31. a. — 187,3%, 1931—32. a. — 178,9%. Seapidamine: 1923—24. a. — 103,3%, 1928—29. a. — 110,7, 1931—32. a. — 102,0. Lambapidamine: 1923—24. a. — 86,6%, 1928—29. a. — 90,4, 1931—32. a. — 64,0. Loomapidamise kohta kogu järele on seesama maksev, mis ülevalpool öeldud kogu põllumajanduse kohta: langus kogu järele suuremas ulatuses seisab alles ees ning see langus saab tulema kõige lähemal ajal. Veise- ja seapidamine langesid ühe aasta jooksul (1930—31. a. ja 1931—32. a.) umbes 10%. 1932—33. a. kohta puuduvad täpsemad andmed, kuid kõigi tundemärkide järele on see langus möödunud aastal märksa suurem olnud. Kuid eeloleval ajajärgul ei saa see langus kogu järele mitte enam kümne protsendiga piirduma, vaid kümnete protsentidega.

f) Loomapidamisest saadud toodangu väärtus on langenud allapoole 1924. a. tasapinda. 1923—24. a. oli loomapidamisest saadud toodangu väärtus 99,8 miljoni krooni, 1929—30. a. — 155,7 mln. kr., 1930—31. a. — 126,7 mln. kr., 1931—32. a. — 90,0 mln. krooni. 1932—33. a. saab see arv esialgsete kokkuvõtete järele 60—70 mln. krooni o.ema.

g) Põllumajanduse rahaliste sissetulekute langus kriisi ajajärgul on järgmine olnud: 1929—30. a. oli rahalisi sissetulekuid — 113 mln. krooni, 1930—31. a. — 101 mln. kr., 1931—32. a. — 71 mln. kr. 1932—33. a. (esialgsete kokkuvõtete järele) 50 mln. kr.

h) Põllumajanduse tasuvus on langenud kriisi aastatel ligi poole võrra. Tasuvuse protsent kapitalist oli: 1927—28. a. — 3,43%, 1928—29. a. — 2,27, 1929—30. a. — 1,79, 1930—31. a. — 1,58. Müidugi kestis tasuvuse langus 1932—33. a. veel suurem ulatuseliselt.

See üldine põllumajanduse tasuvuse languse protsent ei näita muidugi, kui suur on see langus üksikute talurahvakihtide suhtes ning missuguste talurahvakihtide pihta see tasuvuse langus kõige tugevamini lööb. Kõige rohkem on see tasuvus langenud kehvikutel ja keskmikkudel. Külakurnajad, kes ennenägemata ulatusesalandavad tööpalkasid, kes saavad riiklisi toetusi ja preemiaid rukki, peekoni, või ja munade pealt, kannatavad tasuvuse languse all kõige vähem.

1) Põllumajanduse hinnad on kriisi aastatel kuni viiskümmend ja enam protsenti langenud. Hobused maksid näiteks 1929. a. esimeses kvartalis keskmiselt 159 kr. tükk, 1930. a. (4 kvartal) — 117 kr., 1931. a. (4 kv.) — 81 kr., langus seega 49 prots. Lüpsilehmad: 1929. a. 100 kr., 1930. a. — 79 kr., 1931. a. — 43 kr., langus seega 57%. Härjad ja pullid: 1929. a. — 149 kr., 1930. a. — 106 kr., 1931. a. — 59 kr., langus — 61%. Mullikad: 1929. a. — 68 kr., 1930. a. — 52 kr., 1931. a. — 24 kr., langus — 65%. Sead (kilogr.): 1929. a. — 1,115 kr., 1930. a. — 0,75 kr., 1931. a. — 0,40 kr., langus — 64%. Nagu majandusministri aruandest selgub on sigade hind 1932. a. eelmise aastaga võrreldes veelgi umbes ühe kolmandiku võrra langenud. Või suurmüügil (kilogr.): 1929. a. — 2,65 kr., 1930. a. — 2,02 kr., 1931. a. — 1,43 kr., langus — 47%. Sama ministri aruande järele langes või hind 1932. a. keskmiselt veelgi 31,6%, aasta lõpul kõrd isegi 50%, eelmise aastaga võrreldes. Munad (kast, 360 tk): 1929. a. — 36,18 kr., 1930. a. — 36,63 kr., 1931. a. — 25,03 kr., langus — 30%. Majandusministri aruande järele on munade hind 1932. a. jooksul veelgi umbes 30% langenud. Kartul (100 kilogr): 1929. a. — 6,56 kr., 1930. a. — 2,25 kr., 1931. a. — 2,36 kr., langus — 64%. 1932. a. jooksul on kartuli hind langenud keskmiselt veelgi 30%. Petseri lina (1000 kg.): 1929. a. — 1310,5 kr., 1930. a. — 560,0 kr., 1931. a. — 465,0 kr., langus — 65%. Liivi lina: 1929. a. — 1230 5 kr., 1930. a. — 469,0 kr., 1931. a. — 397,0 kr., langus 68%. Ainult rukki ja nisu hinna langus on eelnimetatud kolme aasta jooksul kõige väiksem olnud, keskmiselt 16%. Kuid see on tingitud reast erakorralistest abinõudest: rukkimonopol ja rukki kokkustamine riigikassa summadega. Teravilja kaitseseaduse tagajärjel on rukki sissevedu täiesti kokku kuivanud. Riik on omalt poolt 10 miljoni krooni eest rukkist kokkustanud, muidugi mõisnikkudele, külakurnajatelt ja jõukatelt. Kui see kümme miljoni, mis riik rukki eest juure maksnud, rukki

hinnast maha arvata, siis oleks rukki hinna langus 40—50%.

Nagu neist andmetest selgub, pole põllumajanduse (seal hulgas ka karjamajanduse) osaline kasv kriisi aastatel mitte üksi seisma jäänud, vaid *tuntavalt langenud* ja kuigi valmistus kogu poolest pole langenud veel alla 1924. a. tasapinna, siis *toodangu väärtuse, toodangu hinna, rahaliste sissetulekute ja tasuvuse poolest on ta kaugelt alla 1924. a. tasapinna langenud*. Kehvikute ja keskmikkude majapidamised on selle tagajärjel määratute raskustesse langenud. Kuid ka külakurnajate majapidamised (seal hulgas ka maareformi tagajärjel loodud külakurnajate majapidamised), mida kodanlus põllumajandusliku valmistuse põhialuseks loeb ja mis osalise stabiliseerimise ajajärgul tugevnesid, on kriisi tagajärjel, kõikide riiklikkude toetuste ja preemiade peale vaatamata, kõikuma löönud ning langevad tihti ühes kehvikute ja keskmikkude majapidamisega oksjoni alla. See käib muidugi majanduslikult nõrgemate külakurnajate kohta. Üldiselt aga võidavad külakurnajad kriisi tagajärjel, sest kriis avab neile ikka soodsamad võimalused odavalt laenude katteks kehvikute ja keskmikkude maid ja varandusi kokku röövida, kehvikuid ja keskmikke kõrgete laenuprotsentidega veel rohkem majanduslikult oma kapa alla suruda ning nende majapidamisi oma kasuks töötama sundida, neid täielikult tühjaks imedes. Pealegi lähevad kõik riiklikud toetused ja preemiad külakurnajate kätte. Samuti on külakurnajatel paremad võimalused oma saaduste realiseerimiseks ja parema hinna saamiseks. Kodanluse kriisipoliitika üks iseäraldustest seisab selles, et kehvikute ja keskmikkude paljaksröövimise ja eriliste riiklikkude toetuste abil külakurnajaid kriisi tagajärgede vastu kaitsta.

Seega on kriis hävitanud stabiliseerimise ajajärgu „saavutused“ põllumajanduses.

Osaline kapitalistlik stabiliseerimine Eestis seisis, kolmandaks, teatavasti väliskaubanduse kasvamisest, aktiivse väliskaubanduse bilansi saavutamises, kroonikurssi kindlustamises, riigieelarve kasvus ja tasakaalustamises. Kriisi tagajärjel on ka need „saavutused“ kokku varisenud.

a) Väliskaubandus (sisse- ja väljavedu) on langenud alla 1924. aasta tasapinda. Sisseveo langus: 1924. a. veeti sisse kaupad 78,5 mln. kr. väärtuses, 1928. a. — 131,4 mln. kr., 1929. a. — 123,0 mln. kr., 1930. a. — 98,4 mln. kr., 1931. a. — 61,2 mln. kr., 1932. a. — 36,8 mln. kr.

Eestkätt tuntavalt on kokku tõmmatud esimeseajrgu tarbainete sissevedu, mis-

sugune asjaolu hindade tõusu kaasa toonud on ja töötavate hulkade pihta lööb. Suhkru sissevedu on viimase aasta jooksul vähenenud ühe kolmandiku võrra, toidumaitseainete sissevedu — 57%, toornahkade sissevedu kaalult 50%, hinna poolest 75%, tselluloosi ja paberi sissevedu kaalult — 50% jne.

Väljaveo langus: 1924. a. veeti välja kaupsid — 75,3 mln. kr., 1928. a. — 127,1 mln. kr., 1929. a. — 117,5 mln. kr., 1930. a. — 96,4 mln. kr., 1931. a. — 71,1 mln. kr., 1932. a. — 42,5 mln. kr. Langus haarab eriti tähtsamaid väljaveo alasid. Või väljavedu langes 1932. a. eelmise aastaga võrreldes kaalult 13%, hinna poolest üle 40%. Peekoni väljavedu sündis seni ainult Inglismaale. Majandusministri teatel lõpeb aga Eesti jaoks Inglismaal määratud peekoni kontingent veebruaris 1933. a. Kartuli väljaveo kohta teatas majandusminister oma eelarve kõnes: „Kartulite väljavedu oli äärmiselt takistatud ja sel alal on turgude alalhoidmine vaevalt võimalik, kuna meie senised ostjad kartulite sisseveoks tõiseid ja ülepääsemata raskusi teevad.“ Tselluloosi ja paberi väljavedu on viimase aasta jooksul hinnalt 40% langenud. Ajalehepaberi väljavedu aga kaalult üle 60%. Lina väljavedu on aasta jooksul kahanenud neljandiku võrra. Tsemendi väljavedu on viimase aasta jooksul 14.000 tonnilt 3600 tonnile langenud. Tuletikkude väljavedu on sama aja jooksul 632 tonnilt 522 tonnile langenud. Tekstiili tööstuse kohta tähendas majandusminister eelarve kõnes: „Samuti on välisturud kaotanud tekstiilitööstus puuvillase lõnga ja villase lõnga alal. Eriti suur on tagasimeinek riide alal viimasel aastal.“

Terve rea kunstlike kriisipoliitika abinõudega (üldine sisseveo piiramine, tollide tõstmine, paljude ainete sisseveo täieline ärakeelamine, sisseveo monopolide maksmanemine jne, ühesõnaga mitmesuguste surveabinõude maksmanemine) katsub kodanlus väliskaubanduse bilansi aktiivsena hoida. Kuid see bilansi „aktiivsus“ ei näita mingil tingimisel kriisi puudumist väliskaubanduses ja väliskaubanduse „aktiivsust“, vaid kõikide nende surveabinõude maksmanemine näitab just kriisi teravust.

b) Riigi eelarve on allapoole 1921. a. tasapinda langenud ning tasakaalu kaotanud. 1921. a. olid riigieelarve tulud 62,8 mln. kr., kulud — 82,8 mln. kr.; 1926/27. a. tulud — 85,7 mln. kr.; kulud — 83,1 mln. kr.; 1927/28. a. tulud — 89,5 mln. kr., kulud — 86,6 mln. kr.; 1928/29. a. tulud — 96,9 mln. kr., kulud 95,8 mln. kr.; 1929/30. a. tulud — 95,9 mln. krooni, kulud — 95,7

mln. kr.; 1930/31. a. tulud — 97,0 mln. kr. kulud — 97,0 mln. kr., 1931/32. a. tulud — 82,3 mln. kr., kulud — 82,3 mln. kr., 1932/33. a. tulud (arvatavasti) — 62 mln. kr., kulud — (arv.) 82 mln. kr. 1933/34. a. tulud ja kulud — 61,9 mln. kr. Kodanlik ajakirjandus kahtleb, kas seda summat kokku saab.

c) Ametlik statistika varjab kroonikursi langemist, kuid terve rida tõsiasi räägib sellest langemisest. „Vaba Maa“ kirjutab: „Tallinna „mustal börsil“ on viimastel päevadel välisraha müügihind äkki tugevasti tõusnud. Nii nõutakse „mustal börsil“ dollari eest juba 4 kr. 40 senti kuni 4 kr. 50 s., kuna samal ajal ametlik dollari müügikurs on 3 kr. 77 senti. 100 soome margast nõutakse 7 kr. 70 s. kuni 7 kr. 80 s. (ametlik müügikurs on 6 kr. 40 s.). Ka kõigi teiste valuutade hinnad on „mustal börsil“ tõusnud umbes 20% võrra kõrgemale ametlikust kursist („V. M.“, 22. juulil 1932. a.).

„Mõni aeg tagasi, kirjutab „Kaja“ 25 nov. 1932. a., maksis dollar „mustal börsil“ 6 kr., praegu maksab ta 4 krooni. Ja ametlikult saate 3.75 senti dollarist.“

„Kui Eesti panga tahvilil naelsterlingu kurssi noteeritakse 13,65 ning kaupade hinnad sellest kursist midagi ei hooli, vaid tõusevad, siis on kogu kroonihoidmine ainult ebajumalate kumardamine“, kirjutab „Päevaleht“ 30. sept. 1932. a.

„On ka ekslik arvata, nagu oleks riigikogu deklaratsiooniga unesti seatud jalule usaldus krooni vastu“, kirjutab „Päevaleht“ 16. sept. 1932. a.

Need kodanliku ajakirjanduse ridade vahelt avalikukstulevad tunnistused näitavad küllalt selgesti, kuidas on krooni kursiga tegelikult lugu.

d) Tuntavalt on vähenenud ka Eesti panga kate (valuuta ja kulla) tagavarad, hoivusmäär pankades (aasta jooksul 21%), ühispankade laenusummad (aasta jooksul 13%) jne.

Rahanduse kriisi süvenemises, kroonikursi langemises, Eesti panga valuuta katevarade vähenemises etendab tähtsat osa eestkätt väliskapital, nimelt välislaenude tagasitõmbamine rahvusvahelise rahanduskriisi tagajärjel protsentide maksimise välislaenude pealt, mis ikka raskemaks muutub, kuna väliskaubandusest enam nii palju valuutat sisse ei tule, kui laenude tagasimaksimine kui ka laenuprotsentide tasumine nõuab. Kõige selle tagajärjel süveneb järjult rahanduse kriis. See ei tähenda muidugi, et „süü“ kriisi eest Eestis langeb väliskapitali ja kogu rahvusvahelise majandusliku kriisi arvele, nagu töötavate hul-

kade peitmiseks seletavad sotsiaalfaschistid ja kodanlased, vaid Eesti kapitalism on samuti kriisi eest vastutav, nagu kogu rahvusvaheline kapitalism.

Seega on ka *sisse- ja väljavedu, riigieelarve, kroonikurs alla 1924. a. tasapinda langenud.*

Niisugused on majandusliku kriisi tagajärjed.

Missuguseid muudatusi ja nihkumisi on majanduslik kriis enesega kaasa toonud?

Monopolihindade ja kasude alalhoidmiseks vähendavad ettevõtjate ühendused ennenägemata ulatuses valmistust. *Valmistusjõudusid hävitatakse teadlikult.* Kõige selle tagajärjel on terve rida vähemtululikke ettevõtteid üldse seisma jäetud või nad on suurtööstuse hulgast kesk- ja väiketööstuse hulka langenud. 777 suur- ja kesktööstuse ettevõttest, mis olid 1. det. 1931. a., oli 1932. a. samaks ajaks 746 järele jäänud. Metallitööstuse jäänused varisevad eriti kiiresti kokku. Tsemendi-, puu-, paberi-, tuletiku tööstuses lastakse vähemad ettevõtted samuti hävineda, kuna suuremaid ettevõtteid riiklikkude toetuste ja krediitidega ning kunstliku tollipoliitikaga üleval peetakse, teiste sõnadega, laiade töötavate hulkade arvel üleval peetakse, sest riiklikud toetused tulevad otsekohe töötavate hulkade taskust, kuna kõrged tollid samuti töötavate hulkade taskust välja maksetakse. Põllumajanduses on peaegu täielikult hävinenud linakasvatus, karjamajanduses on juba suuremaulatuslikum hävitamisetöö algamas, kuna teravilja toodangut on seni üleval hoitud rukki riiklise ülesotsimisega. *)

Majandusliku kriisi tagajärjel on sündinud *töölisklassi vaesenemine* ennenägemata ulatuses. Et ennast kriisist päästa, ettevõtteid kokkuvarisemise eest hoida, kasu alal hoida, selleks katsuvad ettevõtjad oma ettevõtteid tervelt töölisklassi kulu üleval pidada, kõiki kriisi raskuseid töölisklassi turjale veeretada, viies läbi kõige laialaatuslikumat tööpalkade vähendamist ning teostades kõige metsikumat kurnamist. Tööpuudus on Eestis suurem, kui ta seda kunagi ennem on olnud. Tööpuuduse tagajärjel on töölisklass jagunenud mitmesugustesse kategooriatesse: täielikult töötavad töölised, kes veel saavad „täieliku“ töötasu; poolliku ajaga töötavad töölised, kes saavad pooliku tasu; ühiskondlikkudel töödel töötajad, kes saavad juhuslikku nälgapalka; täielikult töötud, kes omakorda

jagunevad mitmetesse kategooriatesse (ühedele lubatakse anda ühiskondlikke töid esimeses järjekorras, teistele teises järjekorras, kuna kolmandatele seda üldse ei anta jne). Iga töolist neist kategooriast ähvardab hädadoht sattuda järgmisesse ehk veel madalamasse kategooriasse. Kodanlusel on kadunud võimalused alalhoidlikkudele ja reaktioonilistele tööliste, kes moodustavad reformistlike ametiühisuste kandjõu, kes esinevad streigmurdjatena jne, maksta nende äraostmiseks nagu seni, paremat palka, millega ühtlasi muutub kitsamaks ka reformistlike ametiühisuste aluspind. Ühesõnaga: töölisiikumise seisukohast seisavad kriisi tagajärjed selles, et töölisklassi majanduslik ja poliitiline seisukord haiveneb, et kodanlus teostab pealetungimist töölisklassi vastu, et reformismi plind paremini maksetavate tööliste näol kahaneb, mis kõik kokkuvõttes loob soodsad objektiivsed tingimused klassivõitluse arendamiseks kommunistliku partei juhtimisel.

Põllumajanduse ja tööstussaaduste hindade vahel süvenevad kriisi tagajärjel „käärid“. Valmistuse vähendamise, tollide, monopolide abil hoiab finanskapital tööstussaaduste hinnad kõrgele. Põllumajanduse saaduste hinnad on aga ennenägemata ulatuses langenud. Mõisnikkude ja hallparunite pihta lööb see asjaolu vähem, sest neile maksab riik toetuste ning peekoni, või ja munade preemiate ja rukki ülesostu näol miljoneid juurde. Üksi rukki ülesostust on mõisnikud ja hallparunid juba 10 miljoni krooni saanud. Peekoni ja või preemiad teevad aga palju suurema summa välja. Seda teravamini aga *lööb kriis kehvikute, keskmikkude ja käsitöölise pihta.* Nemad saavad oma saaduse natukest (kui seda müügiks üldse olemas) kõige madalamate hindadega müüa, nemad ei saa osa riiklikkudest toetustest ja preemiatest, nemad peavad ostma tööstussaadusi kalli hinna eest, nemad ei saa maksude ja laenude taumiseks mingisugust pikendust. Selle tagajärjeks on töötavate talurahvahulkade ennenägemata vaesenemine, pauperiseerimine ja purunemine, poolproletarlaste ja kehvikute arvu kiire kasvamine. *)

Kogu selle olukorra tagajärjel kasvab töölisklassi *revolutsioonilise liikumise laine* ning süveneb *rahulolematu talurahva hulkades*, mis eriti tuntavalt ilmsiks hakkab tulema piiriäärse ja Petsserimaa vene talurahva seas, kus 1932. a. kevadel

*) Suurkodanluse kriisipoliitika iseäraldust ja üldse kogu suurkodanluse kriisipoliitika juurde tuleme edaspidi tagasi:

*) Töölisklassi ja talurahva seisukorra hindamise juurde tuleme edaspidi üksikasjalikumalt tagasi.

umbes, 50% põldudest külimate jäid, kus talurahva kehvade kihtide viletsus kõige suurem ning kus kodanluse pealetungimist „täiendab“ veel rahvuslik rõhumine.

Katsed kriisist välja pääseda kapitalistlikul teel, hirm tööliklassi revolutsioonilise liikumise tõusu ees, tarvidus kõikide abinõudega pealetungimist töötavate hulkade vastu läbi viia, tõukab kodanlust ikka järsumalt *faschistliku diktatuuri teostamise teele*. Niinimetatud vabadussõjalaste liikumise näol katsub ta faschistliku diktatuuri maksmapanemiseks ja toetamiseks laialisi väikekodanlisi hulke, aga ka vähemteadlikke töölisi mobiliseerida. Faschismi jõudude mobiliseerimine sünnib ka kaitseliidu rahvuslike klubide, lahingvendade klubide, n.n. rahvusfaschistliku partei jne näol. Üksikute kodanluse sammudest faschistliku diktatuuri ettevalmistamise teel võib nimetada põhiseaduse muutmise katseid, missugustest katsetest üks 1932. a. rahvahääletusel läbi kukkus. Neist sammudest tuleb nimetada ka n.n. „töökabinettide“ loomisekatseid avaliku faschistliku diktatuuri ettevalmistamiseks või selle tegelikuks teostamiseks. Erilise tähenduse selles kodanluse võitluses avaliku faschistliku diktatuuri eest omandab Pätsi-Rei-Johanson valitsus. Pätsi-Rei-Johanson valitsus on tegeliku faschistliku diktatuuri organiseerimise valitsus, keelele peab järgrema avalik faschistlik diktatuur, on ülemineku valitsus avalikule faschistlikule diktatuurile.

Kui osalise stabilisatsiooni ajajärgus kodanlus valmistab aktiivselt ette N. Liidu vastaseks sõjaks, siis seda *suurema aktiivsusega* teeb ta seda kapitalistliku stabilisatsiooni lõpu tingimustes, sest N. Liidu vastase sõjaga, osasaamisega N. Liidu jagamisest (unistused maatükkidest Lenigradi oblastis) loodab kodanlus kriisist välja pääseda. N. Liidu määratusuured edusammud, esimese viieaastaplaani võidurikas lõpetamine ning klassideta sotsialistliku ühiskonna ehitamise viieaastaplaani ülesseadmine, kihutavad kodanlust veel suurema aktiivsusega sõda ette valmistama, sest sotsialismi võidukäigus näeb ta oma surma. Kindral Laidoneri väljaastumine nõudmisega, et sõjavägi alles nõrk on ja et seda kõvendada tuleb, on üheks iseloomustavamaks näilteks selle kohta, kuidas kodanlus sõja ettevalmistamist kiirustab.

Missuguse järelduse võime meie teha ülevaalt pool toodud andmetest ja faktidest? Kas võime rääkida osalise ajutise stabilisatsiooni lõpust Eestis?

Kapitalistliku stabilisatsiooni lõpp rahvusvahelises ulatuses seisab Kominterni XII pleenumi hindamisel, esiteks, valmistuse langemises tähtsamatel kapitalistlikudel maadel, allapoole sõjaeelset tasapinda; teiseks, revolutsioonilise liikumise tõusu kasvus; kolmandaks, vastuolude teravnemises imperialistlike riikide vahel ja sõjakäigu algamises Hiinamaa vastu; neljandaks, kontrrevolutsioonilise sõjakäigu ettevalmistamise kõvendamises N. Liidu vastu (vaata sm. Kuusineni aruanne rahvusvahelise seisukorra ja KI sektsioonide ülesannete kohta).

Kas on kriis Eestis juba niivõrd süvenenud, et need faktorid, mis iseloomustavad kapitalistliku stabilisatsiooni lõppu rahvusvahelises ulatuses, on maksivad ka Eestimaa kohta?

Eestimaa kohta ülevaalt toodud andmetest ja faktidest selgub:

esiteks, majandusliku kriisi järsk teravnemine ja kogu valmistuse langemine allapoole 1924. a. tasapinda, mis ühtlasi madalam on kui sõjaeelne tasapind, mõnedel rahvamajanduse aladel aga mitu korda madalam on kui sõjaeelne tasapind;

teiseks, revolutsioonilise liikumise tõus ja klassivastuolude järsk teravnemine;

kolmandaks, kontrrevolutsioonilise sõja ettevalmistamise kõvendamine N. Liidu vastu.

Need asjaolud on küllaldased, et konstateerida kapitalistliku stabilisatsiooni lõppu Eestis. Kas tähendab osalise ajutise stabilisatsiooni lõpp praeguses ajajärgus revolutsioonilise seisukorra kättejõudmist? Kominterni XII pleenum konstateeris, et revolutsioonilist situatsiooni tähtsamatel maadel veel ei ole, et praegusel silmapilgul sünnib *üleminek* uutele suurtele klassidevahelistele kokkupõrgetele, uute revolutsioonide ja sõdade voorule. Ei saa juttu olla revolutsioonilisest kriisist praegusel silmapilgul ka Eestis. Kuid olukorras, mis sünnib *üleminek* mitte üksi majanduses, mitte üksi sõjahädaohu kasvamisest, vaid ka revolutsioonilise liikumise tõusust uuele ajajärgule, olukorras, mil sünnib *üleminek* uude revolutsioonide ja sõdade vooru, on vaja eriti valvel olla, on vaja ette valmistada tööliklassi ja kogu töörahvast võitluseks võimu pärast, sest see *ülemineku* ajajärk on täidetud sündmuste järskude pöörangutega ja ootamatute plahvatustega. See on maksev ka Eestimaa kohta.*)

*) Stabiliseerimise lõpuga ühenduses olevate küsimuste juurde tuleme edaspidi tagasi.

E. Alas.

Pahempoolsete ametiühisuste mõnedest ülesannetest Eestis

Juulikuul 1932. aastal ilmus Eestimaa kommunistliku partei keskkomitee üleskutsed parteilikele, revolutsioonilistele tööliste — pahempoolsete ametiühisuste liikmetele. Selles üleskutses avaldas EKP k.-k. oma seisukohta pahempoolsete ametiühisuste poliitilise liini kohta. Selles üleskutses konstateerib k.-k., et:

„Pahempoolsed ametiühisused Eestis on viimaste aastate jooksul revolutsioonilistest organisatsioonidest, millisteks nad olid varem, muutunud töölistehulkadest täiesti eraldatud, kinnisteks, vähearvulisteks, hulkade võitlusest eemalseisvateks ja seda võitlust ignoreerivateks organisatsioonideks. Terve rida tööliste palgavõitlust on pahempoolsetest ametiühisustest täielikult mööda läinud. Töötavate liikumises ei etenda need ühised mingit osa. Nad ei suuda osa võtta ega toetada ühtegi hulgalist liikumist. Nad on oma ukseid sulgenud pahemale poole minevatele töölistehulkadele.“

Selle seisukorra põhjustena märgib keskkomitee seda, et „pahempoolsete ametiühisused on viimastel aastatel teostanud oportunistlikku, provokaatoritest mõjutatud poliitilist liini.“

Edasi märgib keskkomitee, et pahempoolsete ametiühisuste oportunistiline liin eeskätt järgmistes moonutustes väljendub:

1. Pahempoolsete ametiühisuste juhatused ei organiseeri mingisugust võitlust kodanluse pealetungimise, sotsiaalfaschismi ja reformistlike ametiühisuste äraandlikkude juhtide vastu, tööliste majanduslike ja poliitiliste nõudmistele.

2. Pahempoolsetes organisatsioonides on puudunud võitlus oportunisti ja provokatsiooni vastu. Ametiühisuste juhatused ja Tallinna-Harjumaa kesknõukogu ei ole mitte üksi ära öelnud provokaatorite paljastamisest, vaid on Eestimaa Kommunistliku Partei väljaannetes paljastatud provokaatorid oma kaitse alla võtnud ja oma poliitikat viimastest mõjutada lasknud.

3. Pahempoolsete ametiühisuste ja Tallinna-Harjumaa kesknõukogu häälekandja „Meie Võitluse Aeg“ on teostanud provokaatorilist liini, laotades kom-

munistliku partei vastu laimu, nagu saaks kommunistlik partei provokaatorite paljastamiseks kaitsepolitsei käest andmeid. „Meie Võitluse Aeg“ on kaitsnud ametiühisuslikus liikumises oportunistlike ja provokaatorilisi seisukohti.

4. Pahempoolsete ametiühisuste juhatused on kitsa, üksteist vastastikku toetava provokaatoritega läbipõimitud hulkadega kätte koondatud, puudub nende juhatuste tegevuses hulgaline kontroll, hulgalised ümbervalimised ja eneseärvustus.“

EKP k.-k. märkis, et pahempoolsed ametiühisused selle oportunistlik-provokaatorilise poliitika tagajärjel poliitilist ja organisatsioonilist kriisi üle elavad. Nad ei suuda organiseerida tööliste võitlust kapitali pealetungi vastu, revolutsioonilise väljapääsu eest kriisist.

Oma üleskutses kutsus EKP k.-k. tööliste — pahempoolsete ametiühisuste liikmeid kõigepealt välja kihutama provokaatoreid ja nende toetajaid ametiühisuste juhatustest, juhatusi ümber valima ja õiget revolutsioonilist ametiühisuste liini teostama. Kutsus teostama pööret pahempoolsete ametiühisuste töös, mis selles seisab, et ametiühisused peavad asuma tööliste võitluse organiseerimisele kapitalistide pealetungi vastu ühises väerinnas alt hulkadest, tõstes seda võitlust kõrgemale poliitilisele astmele — võitlusele revolutsioonilisel teel kriisist väljapääsu eest.

Selle üleskutses avaldamisest on üle poole aasta mööda läinud. Selle aja jooksul on pahempoolsed ametiühisused terve rea edusamme teinud sellest mädanemise, seisaku ja kriisi olukorrast väljapääsemise sihis. Need edusammud seisavad eeskätt selles, et terve rida pahempoolseid ametiühisusi (Tartus, Narvas, Tallinnas, Viljandis) on oma ridadest välja heitnud EKP poolt paljastatud provokaatoreid ning alustanud hulgalist võitlust provokatsiooni vastu. Pahempoolsete ametiühisuste häälekandja „Tööliste Võitluse“ toimetusest roogiti välja kaitsepolitsei provokaatorid ning see leht hakkas muutuma enamvähem tööliste revolutsiooniliseks häälekandjaks, paljastades provokaatoreid, aidates puhastada tööliste organisatsioonide ridu nendest, ühtlasi hakkas leht valgustama mõningaid tööliste tänapäeva võitluse küsimusi ja andma

juhatust võitluse korraldamise alal. Lehe side töolistega tehastes ja ettevõtetes muutus tihedamaks, hakkasid ilmuma sõnumid tööliste elust ja võitlusest, töötute võitlusest jne.

Pahempoolsed ametiühisused on hakanud organisatsiooniliselt laiemale tungima, on tehtud esimesed sammud maatöölise organiseerimise alal. Töötute liikumise alal on pahempoolsetel ametiühisustel terve rida edusamme (lajalise töötute kongressi organiseerimine pahempoolsete ametiühisuste osavõtuga sellest, töötute koosolekud, maakondade konverentsid jne).

Need edusammud pole mitte vähese tähtsusega. Need edusammud tunnistavad sellest, et jää on liikumas. *Haisev elukas* — kaitsepolitsei provokatsioon ja provokatsiooniline õhkonnid, mis pahempoolset ametiühisuslikku liikumist viimaste aastate jooksul oportunisti, kidunemise ja mädanemise kammitsas hoidis, on vanakuma lõõdnud. Revolutsioonilised töölised, kommunistliku partei kutsele järgnedes, on sellele elukale tugevaid hoope jaganud. Provokaatorite nägudelt on katted langenud. Nende karistamata tegevus pahempoolsete ametiühisuste organisatsioonides ja töölisterhulkades on juba äärmiseni rakendatud, võimataks tehtud. Ja, mis peasi, — töölisterhulkades on tekkimas massiline põlguslaine provokatsiooni ja provokaatorite vastu. Ükski paljastatud provokaator ei saa enam töölisterhulgas avalikult urgitsustööd teha.

See asjaolu on väga tähtsaks eelduseks, et pahempoolsed ametiühisused, kui nad õigest lülist kinni hakkavad ja õiget poliitikat ajavad, massilisteks revolutsioonilisteks töölisterorganisatsioonideks võivad muutuda, kes töölister ja töötute vastupanekut kodanluse näljapealetungi, fashismi, terrori ja sõja vastu juhtida ja organiseerida ning neid sellelt vastupanekult vastupealetungile, võitlusele kriisist revolutsioonilise väljapääsu eest viia suudavad. Kuid see ei tähenda veel sugugi seda, nagu oleks pahempoolne ametiühisusline liikumine Eestis juba välja jõudnud poliitilisest ja organisatsioonilisest kriisist. Ei, — on tehtud ainult esimesed, olgugi väga tähtsad ja hädavajalikud sammud sellel alal. On tekkimas vaid eeldused kriisist väljapääsuks.

Pahempoolsete ametiühisuste passiivsus töölisterpalgavõitluse alal

Pahempoolsete ametiühisuste provokaatorlik-oportunistliku juhtimise peamine po-

liitiline liin seisib selles, et ametiühisusi mitte üksi töölisterpalgavõitluse, vaid igasuguse konkreetse majandusliku ja poliitilise võitluse korraldamisest tagasi hoida, — seega ametiühisusi äiesti töölisterhulkadest isoleerida, neid kinnisteks sektideks muuta. Seda poliitikat teostasid provokaatorid kaitsepolitsei näpunäidetel järjekindlalt, tarvitades selle provokaatorlik-oportunistliku liini katteks üldiseid, udu-seid revolutsioonilisi sõnakõlke. Nende sõnakõlksudega püüdsid nad töölister näidata, et nemad revolutsioonilised on ja et just nilsugune ongi revolutsioonilise proletariaadi poliitiline liin. Nad kinnitasid isegi, et kommunistlik partei nende liini toetavat. See oli kaitsepolitseile tarvilik selleks, et kommunistlikku parteid ja revolutsioonilist töölisterliikumist töölisterhulkade silmis kompromiteerida ja hulke sõside ja ühes seega kodanluse mõju alla tõugata. Kommunistlik partei paljastas selle provokaatorliku liini ja näitas, et see pole mitte kommunistliku partei, vaid kodanluse ja sotsiaalfaschistide liin, mida nad oma provokaatorite kaudu ajavad.

Kuid see passiivsuse, töölister tegelikust võitlusest kõrvalseismise liin oli viimaste aastate kestel siiski sügavale pahempoolsete ametiühisuste praktikasse juurdunud. Sellest liinist pole pahempoolsed ametiühisused tänapäevanigi täiel määral lahti saanud, olgugi et paljastatud provokaatorid juba ametiühisuste eestotsast suuremalt osalt minema on kihutatud.

Samal ajal, kui kodanlus sotsiaalfaschistide otsekohesel kaasabil töölisterklassile ja kogu töörahvale kõige jõhkramat näljapealetungi korraldab, alandades järjekindlalt töölister palkasid, pannes töörahvale kodanluseheaks kriisimakse peale, muutes kogu töölisterklassi „hädabi töölister“, kärpides sotsiaalkindlustust, — samal ajal kui kümned tuhanded (ühes perekondadega aga üle saja tuhande) töötud otse näljasurmale on pühendatud ja kui selle viletsuse ja nälja sunnil tõuseb töölister vastupaneku laine kodanluse pealetungi vastu, — pole pahempoolsed ametiühisused peale üksikute erandite pea midagi teinud töölisterklassi võitluse organiseerimiseks selle näljapealetungi vastu. Pahempoolsed ametiühisused oma enamuses seisavad veel ikka töölister otsekohesest palgavõitlusest kõrval. Terve rida töölister ja töötute streike, mis viimasel ajal olnud ja mis peaasjalikult palkade alandamise ja töölister otsekohese rõõvimise vastu sihitud, on möödunud ilma pahempoolsete ametiühisuste, kui organisatsioonide osavõtuta neist (streigid Sindis,

Narva linavabrikus, Rauaniidis, terve rida hädaabi tööliste streike jne). Muidugi ei tähenda see seda, et pahempoolsete ametiühisuste või sotside ametiühisuste pahempoolsete vastasrindade liikmed neist streikidest osa ei võtaks ja neid organiseerida ei aitaks. See tähendab aga seda, et pahempoolsed ametiühisused, kui organisatsioonid neid streike ei organiseeri ega juhi.

Aga just see on esmajärgulise tähtsusega küsimus streikide võidurikaks läbi viimiseks, nende laiendamiseks ja kõrgemale asimele tõstmiseks. Just see on see *lül*, millest pahempoolsed ametiühisused kinni peavad haarama selleks, et selle kaudu kogu töölistehulkade võitluse ette otsa tõusta, oma sidet hulkadega kõvendada, laiata hulle oma ümber koondada, töölistklassi enamust revolutsioonilise proletariaadi lipu alla tõmmata ning kogu töölistklassi võitlust juhtida võitlusele proletarise revolutsioonilise kriisist väljapääsu s.o. proletarise revolutsiooni eest.

Kominterni täidesaatekomitee XII pleenum märkis kogu tõsidusega, et kapitalismi suhtelisele stabilisatsioonile on lõpp tulnud. Praegu sünnib üleminek teisele revolutsioonide ja sõdade voorule. See hinnang on täiel määral makev ka Eesti kohta. Ajutine stabilisatsioon, mida kodanlusel 1925—28. aastateks korda läks saavutada, on lõppenud. Eesti kodanluse majapidamine on pankroti lävele viidud. Kodanlus näeb ainukest väljapääsuteed kriisist kõigi kriisi raskuste ladumises töörahva õlgadele, fashistliku diktatuuri maksmapanekus, mille abil ta töölistklassi kasvavat revolutsioonilist liikumist veel verisemalt maha suruda tahab, ning sõjas Nõukogude Liidu vastu rahvusvahelise imperialismi juhtimisel.

Sellele kodanluse kriisist väljapääsuteele peab töölistklass vastu seadma proletarise revolutsioonilise kriisist väljapääsutee. See tee on proletarise revolutsioon, proletariaadi diktatuuri maksmapanemine. See on ainuke õige tee, mis päästab töörahva sellest viletsusest, näljast ja piinadest, millele kapitalistlik kord teda viinud on. Selle tee näitab töörahvale kätte kommunistlik partei ja organiseerib teda võitlusele selle tee eest. Et see ainuke õige tee on, näitab Nõukogude Liit, kes võidurikkalt lõpule viis esimese viisaastaku, ehitades valmis sotsialistliku ühiskonna alusmüüri, ehitab klassideta sotsialistlikku ühiskonda, likvideerib teises viisaastakus lõpulikult klassid ja need põhused, mis klasse ja klassi-

vahesid tekitavad. Nõukogude Liidus ei ole tööpuudust, ei ole majanduskriisi, ei ole töörahval nälga ega viletsust, — Nõukogude Liit on lõpulikult tõendanud sotsialistliku korra määratud paremust, kapitalistliku korraga võrreldes.

Kuid kas tähendabse seda, et Eestis juba kätte on jõudnud otsekohene revolutsiooniline situatsioon (olukord), et praegu päevakorras on töölistklassi otsekohene võitlus võimu eest? Ei ole, — praegu on alles ajajärk, kus meie rääkida võime töölistklassi kaitsevõitlustest ja vastupealetungi eelduste kasvust. Kapitalistid tungivad jõhkralt peale töölistele linnas ja maal, kogu töörahvale, kehv- ja keskralupeogadele, riigi ja omavalitsuste teenijatele jne. Tööliste hulkades kasvab tung võidelda oma palgade kaitsmiseks, tung tagasi lüüa kapitalistide pealetungimist. Seda tõendab terve rida streike, kus töölistes ägedalt palgade kaitseks välja astuvad.

Sellest tungist tulebki pahempoolsetel ametiühisustel kinni haarata ning streikide iseseisvale ettevalmistusele ja korraldamisele asuda. Tarvis on koondada kõiki töölisi ja töötuid linnas ja maal ühises väerinnas võitlusele:

Palgade alandamise vastu, nende kõrgendamise eest. — Kõikide linna- ja maatööliste kinnitamise eest tööpuuduse, haiguse, vanaduse ja õnnetute juhtumiste vastu riigi ja ettevõtjate kulul. Hulgaliste vallandamiste vastu.

Kõikide töötavate tööliste kinnitamise eest riigi ja ettevõtjate kulul. Kuni kinnituse seaduse maksmapanekuni töötavatele riiklase toetuse maksmise eest elatistminimale vastaval määral.

Niinimetatud „töötute toetusmaksu“ ära kaotamise eest töolistelt ja töörahvalt (mis tegelikult pankrotti läinud kapitalistide toetamise ja sõjastrateegiliste ettevõtete ehitamise peale kulutatakse), — kõigi riigi ja omavalitsuste maksude kaotamise eest. Kaitseliidu, kaitsepolitsei ja sõjaväe ülalpidamise peale minevad summad töötute toetamiseks.

Mõisnikkudele tasumaksimise viibimata lõpetamise eest.

Fashistliku terrori vastu, tööliste organisatsioonide ja ajakirjanduse kaitseks.

Nende nõudmiste ümber peavad pahempoolsed ametiühisused koondama kõige laiemad linna- ja maatööliste hulga. Nende nõudmiste ümber peavad nad korraldama streigivõitlust tehastes, ettevõtetes, mõisades, küldes, ühendades neid töötute väljastumistega, meelevaldustega jne.

See ei tähenda sugugi seda, et võitlust ka pisemategi nõudmistest eest ei tule korraldada. Vastupidi, — *pahempoolsete ametiühisuste liikmed, ametiühisused tervena peavad igast väiksemast rahulolematusest, igast tööliste pealetungi avaldusest kinni haarama ja töölisi nende vastu võitlusele organiseerima üksikutes tehastes, ettevõtetes, mõisates jne.* Ainult sel teel suudavad nad hulke oma ümber koondata. Kuid igat üksikut osalist võitlust peavad nad algusest peale *laiendada* püüdma, organiseerides streikijatele teistes ettevõtetes toetust, korraldades solidaarsuse streike, organiseerides streikijatele ainelist toetust laiades töörahvahulkades; tõstes streike nende võitlusekäigus ikka kõrgemale poliitilisele astmele. Ainult niiviisi organiseeritud streigid annavad tagajärgi, viivad töölisi võidule ja tõstavad töölistes usku võitluse edusse ja võitluse taht. Ainult niisuguste massiliste streikide arendamise ja laiendamise kaudu saab hulke ette valmistada otsustavateks võitlusteks kriisist väljapääsu revolutsioonilise tee, proletariaadi diktatuuri eest.

Ühine väerind all hulkades, võitlus sotsfaschistide ja nende „pahempoolsete“ manöövrile vastu

Oportunistid-provokaatorid, ajades pahempoolsete ametiühisuste hulkadest eraldamise poliitikat, püüdsid revolutsioonilisi töölisi kõigiti eraldada ka sotside mõju all olevatest töölistest ja reformistlistest ametiühisustest. Selle eesmärgiga eraldati Tartu pahempoolsed ametiühisused ja anti „liin“ — mitte minna sotslikkudesse ametiühisustesse. Ka Tallinnas ajasid provokaatorid sarnast „pahempoolset“ poliitikat. Töö sotslikkudes ametiühisustes jäeti kõrvale. Sotsfaschistlikkudele juhtidele anti täielik tegevusvabadus tööliste petmiseks, nende oma mõju all hoidmiseks. Rääkimata juba sellest, et provokaatorid ja oportunistid ei tahtnud ega katsunudki luua ühist võitluseväerinda alt hulkadest, s.o. ühist väerinda sotside organisatsioonides ja nende mõju all olevate töölistega üle sotsiaalfaschistide juhtide peade konkreetses võitluses tööliste igapäevaste huvide eest revolutsiooniliste tööliste juhtimisel.

Aga just see on eriti tähtis sotsiaalfaschistide mõju purustamiseks tööliste hulgas ja tööliklassi enamuse võitmiseks revolutsioonilise liini poole. Just selle kaudu saavad revolutsioonilised tööliklassid võitluse mõju all olevaid töölisi kaasa tõmmata ühisteks võitluseks, just selle kaudu saavad revolutsioonilised ametiühisused

ja nende poolehoidjad kõige paremini konkreetsete näidete varal sotsfaschistide poolt petetud tööliste selgeks teha, et nende juhid neid petavad ja ära annavad, et sotsfaschistid kodanluse klassihuvivid ja kodanluse kurnamise korda kaitsevad, et nad ühes kodanlusega tööliklassi vastu võitlevad, aidates kodanlusel teostada kogu pealetungi tööliklassile ja töörahvale, maksma panna faschistlikku diktatuuri ja ette valmistada sõda, eestkätt sõda Nõukogude Liidu vastu.

Kuidas teostada seda ühist väerinda?

Seda saab teostada ainult konkreetses võitluses, eestkätt streikides, töötute väljaastumises jne. Pahempoolsed ametiühisused, asudes streikide organiseerimisele ja juhtimisele, peavad sotslikkudes ametiühisustes olevaid töölisi streigist osa võtma tõmbama, paljastades sealjuures sotside partei ja sotsliku keskliidu juhtide äraandlikkust. Et sotside mõju all olevad tööliklassid oma huvide eest, palkade kärpimise, töölt vallandamise ja töötingimuste halvendamise vastu võidelda tahavad, näitab selgesti streik Rauaniidis. Rauaniidi streik algas tööliste ühise võitlusega palkade alandamise vastu. Sotsid tegid algusest peale kõik selleks, et streiki ära hoida. Sotside partei saatis oma liikmed (tööinspektor Põllupüü j.t.) tööliste „selgeks tegema“, et streik „neile midagi ei anna“, et „streik nurjaminele ole määratud“ jne. Kuid tööliste võitlusemeeleolu oli kindel. Streik kuulutati välja. Kui streik juba välja kuulutatud oli, „kuulutati“ sotside keskliit ennast streigiga „solidaarseks“ ja hakkas streiki „juhtima“. See on sotside harilik taktika. Nemad asuvad ikka siis streigi etteotsa, kui streik mõödapääsemata on, kui seda enam ära hoida ei saa. Nad teevad seda selleks, et streiki parajal juhul ära anda, ehk vähemalt streigi laienemist ära hoida. Rauaniidi streiki ei läinud sotsidel korda nurja ajada sellepärast, et tööliklassid lõpuni oma nõudmistele kindlaks jäid ja võitluseväerinda lõhkuda ei lasknud. Streik lõppes tööliste võiduga. Sotsid aga kasutasid selle streigi ära „pahempoolseks“ manöövrile. Nad pasundasid ja pasundavad, et nemad streigi võidule viinud. Selle kaudu püüavad nad tööliste seas endale poolehoidu võita ja oma äraandlikku tegevust varjata.

Pahempoolsed ametiühisused võtsid Rauaniidi streigist osa, kuid nad ei paljastanud sotside juhtide „pahempoolseid“ manöövreid, ei näidanud tööliste, kuidas ja mispärast sotsid streiki „toetasid“, ei seadnud sotside „pahempoolsetele“ manöövrile vastu nende äraandlikke sotsfaschistlikke

tegusid. Nad ei ole selgesti töölistele näidanud, et sotsid ise juhivad valitsuses olles palkade alandamise ja tööliste nühkimise poliitikat, — et sotslik teedeminister, „pahempoolne“ sots Johanson, surub maha hädaabitööliste streike, et sotside „aktsioonitoimkond“ selleks on ellu kutsunud, et töölisti palgavõitlusest ja igasugusest revolutsioonilisest võitlusest tagasi hoida. See aktsioonitoimkond „uurib“ pärast seda, kui Päts-Rei Johanson'i valitsus riigiteenijate palkade alandamise läbi viinud, „kas palkade alandamine oli õigustatud“ ja juhib oma „võitluse“ terava otsa väikeste majaperemeeste, väikekorterite omanikkude vastu, nõudes neilt üüride alandamist, kuna kapitalistidevastast võitlust igati saboteerib ja töölisti manitseb „rahu ja korda hoidma“. See on kõige põõrasem äraandmise akt. Enne sotside valitsusesse astumist tegi sotside keskkliit kisa kõigi palgatööliste ühisest võitlusest — mida „aktsioonitoimkond“ pidi korraldama. Seega suigutati töölistes ja teenijad ootama, mis aktsioonitoimkond teeb ja valmistati pinda üldise palkade kärpimise läbiviimisele ilma töölistehulkade vastupanekuta.

Samuti pole pahempoolsed ametiühisused paljastanud sotside äraandlikku juhtsõna tööstuse riigistamise (niinimetatud riigikapitalismi sisseadmise) kohta kodanlikes korras, mis olevatki sotsialismi maksmapanek. Nad pole töölistele selgesti ja arusaadavalt näidanud, et sotsid selle juhtsõnaga kodanlust aitavad tööliste revolutsioonilist klassivõitlust lämmatada ja pettepidi loovad, nagu oleks kodanlusele kodanlise riigi poolt tõerahva kumul toetuseandmine ... samm sotsialismi pool.

Pahempoolsed ametiühisused ei ole aga seda jõledat äraandmist mitte ära kasutanud sotsfaschistide juhtide paljastamiseks ja nende mõju all olevate tööliste tõmbamiseks ühisesse võitluseväerinda, sama nagu nad ära pole kasutanud täiel määral teisi konkreetseid sotsfaschistide juhtide töölisteäraandmise fakte. Piirduetakse suuremalt osalt sotside sõimamisega ja paljastamisega üldiste sõnadega.

Sellega on seletatav see, et sotsiaalfaschistidel töölistehulkade pahemalepoole minekust ja oma organisatsioonides aset leidvast käärimisest hoolimata siiski seni korda on läinud „pahempoolsete“ manöövrite abil tuntavat osa töölisti oma mõju all hoida. Sellega on seletatav, et sotside reformistlik keskkliit siiski veel manööverdada võib, korraldades töölistivanemate koosolekuid ja tehes petlikke sõnu „võitlusest“. Sellega on seletatav see, et sot-

side ametiühisustes veel seni tugevaid vastasrindu pole tekkinud, olgugi et olukord selleks rohkem kui kunagi varem soodne on, olgugi et need vastasrinnad siin ja seal stüühiliselt tekivad.

Praeguses kapitalismi stabilisatsiooni lõpu olukorras, mil töölistes viletsuse ja nälja sunnil ikka enam ja enam revolutsioonilisele teele asuvad, peavad pahempoolsed ametiühisused, kõik revolutsioonilised töölistes suurt rõhku panema tööle sotslistes ametiühisustes, sotsliste ametiühisuste liikmete oma poole võitmisele, ühise väerinna loomisele all hulkades — võitluseks. kapitali peale.ungi vastu, vastupealetungile üleminekuks.

Sotslikkudes ametiühisustes töötavad revolutsioonilised töölistes peavad alatasa paljastama nende ametiühisuste juhatuste äraandlikku poliitikat, püüdes neid ametiühisusi muuta revolutsioonilisteks ametiühisusteks, sotslikke juhatusi kõrvaldades ja revolutsioonilisi juhatusi asemele valides. Seda saavad revolutsioonilised töölistes kätte ainult siis, kui nad töökohtades iga päev, igal ajal tööliste igapäevaste huvide kaitseks välja astuvad (tööpalkade alandamise, töölt vallandamise, ratsionaliseerimise, s.o. tööliste kurnamise kõvendamise jne vastu) ja neid nende huvide eest võitlusele organiseerivad.

Töö reformistlikkudes ametiühisustes aga ei tohi mingil määral nõrgendada iseseisvate pahempoolsete ametiühisuste organisatsioone ja liikumist. Mingil tingimisel ei tohi niisugustes tööstusharudes, kus pahempoolsed ühisused olemas, neid likvideerida sellepärast, et sotsidel samas tööstusharus ühisus on. Sotsfaschistid ajavad just niisugust töölisteliikumise lõhestamise poliitikat (puu ja nahatööliste ühistuste asutamine Tallinnas paralleelselt pahempoolsetele ühistustele neis tööstuseharudes), provotseerides pahempoolseid ühisusi endid likvideerima. Seda poliitikat tuleb kõigiti paljastada ja näidata kuidas sotsfaschistid nende ühisuste kaudu tööliste jõudu kapitali kõige jõhkrama pealetungi silmapilgul nõrgestada, neid seega kapitalistidele järele andma sundida püüavad.

Neis tööstuseharudes, kus pahempoolsed ühisused olemas ja kus sotside ühisusi ei ole, või nad sootuks vähearvulised ja nõrgad on, tuleb kõik jõud pahempoolsete ühisuste kõvendamisele koondada, tõmmates neisse uusi liikmeid organiseerimata töölistes seast. Kus aga pahempoolsed ühisused puuduvad ja sotside ühisused olemas (metallitööliste ühisus Tallinnas j.t.), pole tarvis luua uusi paralleelühisusi, vaid kõik jõud tulevad koondada tööle sotslik-

kudes ühisustes, luues neisse tugevad revolutsioonilised vastasrinnad ja püüdes sotside äraandlikke juhatusi kõrvaldada. Otustava vastulöögi peavad andma revolutsioonilised töölised sarnaste meeleoludele, et ega sotside ühisustesse maksa minna, seal ikka midagi ära teha ei saa (meeleolu Tallinna revolutsiooniliste metallistide seas). See on tegelikult kahjulik oportunism, revolutsioonilisest tööst, hulkadega sideme loomisest lahti ütlemine.

Töös sotslikkudes ametiühisustes ja ühise väerinna loomisel all hulkades peavad pahempoolsed ametiühisused, kõik revolutsioonilised töölised võitlema **kahel väerinnal** — parempoolse oportunismi, kui peahädaoahu ja „pahempoolse“ oportunismi vastu, mis tegelikult kaasa aitab parempoolsele oportunismile.

Parempoolne oportunism ühise väerinna küsimuses seisab selles, et ühise väerinna asemel all hulkaes, kokkuleppeid püütakse luua sotsfaschistlikkude juhtidega, et sotsfaschistide „pahempoolseid“ manöövreid sotsfaschistide „pahemale poole nihkumiseks“ peetakse, neid manöövreid ei paljastata, vaid tegelikult sotsidele nende manöövrite kordaminekuks kaasa aidatakse. Parempoolne oportunism avaldub stühiikkuse kummardamises, s. o. liikumise ja sündmuste sabas sõrkimises, mahajäänud töölisteos ja sotside mõju all olevate tööliste meeleolude kogu tööliklassi meeleoludeks pidamises. Parempoolsed oportunistid, selle asemel, et neile töölistele nende vaadete ekslikkust selgeks teha ja neid oma järele tõmmata, sõrgivad nende sabas, minnes seega sotsfachistide rekke.

„Pahempoolne“ kallak seisab siin selles, et eitatakse töövajadust sotslikkudes ametiühisustes, vaadatakse sotslikkudes ametiühisustes olevate tööliste, kui üldise tagurlise hulga peale, kelle vastu võidelda tuleb. Ei tehta vahet sotside juhtide ja sotsiaaldemokraatlikkude tööliste vahel. Selle asemel, et sotslikkudele töölistele tegelikus võitluses revolutsioonilisi seisukohti õpetada, et neid tegelikus võitluses revolutsioonilisesse väerinda tõmmata ja sotsfaschistide juhtide äraandlikkust paljastada, nõuavad „pahempoolsed“ oportunistid neilt ühise väerinna tingimisena juba ette kogu revolutsioonilise liini tunnustamist, proletariaadi diktatuur kaasa arvatud. Seega teevad „pahempoolsed“ oportunistid tõelise massilise revolutsioonilise võitluse arendamise asemel ainult revolutsioonilisi sõnakõlkse ja aitavad sotsfaschistidele ja nende agentidele parempoolsetele oportunistidele kaasa nende võitluses revolutsioonilise tööliikumise vastu.

Ilma võitluseta kahel väerinnal, ilma võitluseta parempoolse oportunismi, kui peahädaoahu vastu praegusel ajajärgul ja „pahempoolse“ kallaku ning nendega leppivate meeleolude vastu revolutsioonilises ametiühisustelises liikumises ei saa pahempoolsed ametiühisused ajada õiget leninlist revolutsioonilise klassivõitluse poliitikat, ei sad arendada massilist võitlust kapitali pealetungi vastu, ei saa selles võitluses hulke ette valmistada otsustavateks võitlusteks revolutsioonilisel teel kriisist väljapääsuks.

Maatööliste organiseerimine

Pahempoolsete ametiühisuste tegevuse provokaatorlik-oportunistlikul juhtimisel puudus pahempoolsetel ametiühisustel igasugune töö maal. Maatööliste ametiühisustes ja üleriiklises maatööliste liidus valitsesid tõeliselt sotsid pärast seda, kui kodanlus sotside kaasabil 1924. aastal terrorilainega kõik maatööliste revolutsioonilised organisatsioonid likvideeris. Sotsid haarasid maatööliste ametiühisused oma kätte ja muutsid nad maakodanluse abimeesteks maatööliste palgavõitluse takistamisel ja mahasurumisel, muutsid nad maatööliste petmise ja nende revolutsioonilist klassivõitlust takistavateks organiteks. Sotsid kasutavad maatööliste ühisusi otsekohe selleks, et aidata maakodanlusel läbi viia organiseeritult palkade alandamist (1931. aasta üldine palkade alandamine, mis sotside ja hallparunite vahelisel kokkuleppel sündis). Sotside poliitika ja pahempoolsete ametiühisuste passiivsuse tõttu on paljud maatööliste ühisused karuunne suikunud.

Pärast oportunistlik-provokaatorlikkude juhtide minemakihutamist pahempoolsete ametiühisuste eesotsast on pahempoolsed ametiühisused hakanud ka maal tööd tegema. On peetud terve rida koosolekuid maal, on sotside mõju alt ära tõmmatud mõned maatööliste ametiühisused, on tõmmatud töötute liikumisesse ka maa töötuid jne. Kuid need on ikkagi alles esimesed sammud tööks maal. Maatöölised rõhuvas enamuses on ikkagi alles väljaspool pahempoolsete ametiühisuste mõju piirkonda.

Sellepärast seisab pahempoolsete ametiühisuste ja kõigi revolutsiooniliste tööliste esmajärguline ülesanne selles, et tungida maale, organiseerida maatöölisi revolutsioonilistesse ametiühisustesse, korraldada maatööliste võitlust hallparunite kõige häbemata kurnamise ja pealetungi vastu, tõmmates maatöölisi ühisesse töörahva võitluseväerinda võitluseks revolutsiooni-

lise väljapääsu eest kriisist linna proletariaadi juhtimisel. Selleks tuleb kasutada mitmesuguseid vorme, nagu linnatöölise pahempoolsete ametiühisuste liikmete väljasõidud maale, koosolekud, miitingud, eriti aga maatöölise otsekoheste palgavõitluse korraldamine, neile sel.eks igakülgselt abi ja toetust andes.

Kriisi tagajärjel on tingimused tööks maal kõigiti soodsad. Maatöölise, popside ja saunikute olukord on kiséndavalt vilets. Tööpuudus, nälj, mis järjest teravneva kriisi ja kodanluse pealetungi tagajärjel ikka kohutavamaks muutub, tõukab maatöölisi ja kehvatalurhvast ikka enam ja enam võitlusele selle pealetungi vastu, avab neile ikka selgemini ja selgemini silmad kogu kohutava viletsuse kohta, milleni neid kapitalistlik kord viinud, tõstab neis hulka des ikka rohkem ja rohkem rahulolematust.

Ülesanne seisab selles, et seda rahulolematust organiseerida, talle kuju anda, üles seades selged ja arusaadavad nõudmised, ja nende nõudmistest eest võitlust korraldada. Läbi ja läbi oportunistlik on see vaade, nagu ei saaks maatöölise palgavõitlust korraldada sellepärast, et maatöölised laiali pillatud, organiseerimata on, ehk jälle see vaade, et enne tulevad maatöölise ühisusde tugevaks teha, sotsid nende ühisusde eestotsast minema kihutada — ja alles siis võib hakata korraldama maatöölise võitlust. See vaade on tegelikult võitlusest lahütütlemine, sotsidele kaasaaitamine, sest maatöölise ühisusi, nagu üldse *töölise ühisusi, saame tugevaks teha ainult töölise igapäevases võitluses oma otsekoheste huvide eest*. Ainult siis, kui pahempoolsed ametiühisused ja kõik revolutsioonilised töölised iga päev välja astuvad maatöölise põlevate päevahuvide kaitseks, üles seavad maatöölise nõudmisi ja nende eest võitlust korraldavad, võidavad nad laiade maatöölise hulkade poe.choiu. Seesama maksab täiel määral ka töös sotslikkudes maatöölise ühisustes. Maatöölise palgavõitluse kaudu saab tõ. nmata maatöölise ühisusse revolutsioonilisesse võitluseväerinda võitluseks fashismi, sotsiaalfashismi, terrori ja kodanlise korra vastu, proletariaadi diktatuuri eest.

Maatöölise organiseerimine ja nende tõmbamine ühisessé võitluseväerinda on seda enam tähtis, et just maatöölisele tuginedes saab revolutsiooniline proletariaat ennast siduda kehv- ja kesktalurahva hulkadega. Maatöölisele tuginedes peavad pahempoolsed ametiühisused talurahvahulkadesse tungima ja neid võitlusele kapitali pealetungimise, oksjonite, maksude, talumajapidamiste laastamiste vastu, krii-

sist väljapääsu revolutsioonilise tee eest tõmbama. Tuleb üles seada kehv- ja kesktalurahva otsekoheste nõudmisi, nagu maksude kaotamine, kehvikuté ja keskmikkude võlgade kustutamine, oksjonite seismapanemine jne ning selgitada laialistele kehv- ja kesktalurahvahulkadele, et kodanliku korra juures pole neil pääsemist näljast ja viletsusest. Tuleb organiseerida talurahva vastupanekut sundoksjonitele jne, milline vastupanék mõnel pool juba stühhiliselt kerkima hakkab. Tuleb näidata neile töötavatele talurahvahulkadele, et neil võitluses kodanluse vastu töölisklassiga ühised huvid on, et nad ainult proletariaadi võitlust toetades kõige paremini kaitsevad iseenda tõsiseid huvisid, ja paljastada kodanluse ja sotsfaschistide püüdeid talurahvast töölise vastu üles kihutada, teda fashismi lipu alla tõmmata.

Maatöölise organiseerimine, nende ametiühisuste loomine ja sotslikkude ametiühisuste muutmine revolutsioonilisteks ametiühisusteks on esmajärgulise tähtsusega ülesanne. Ilma selle ülesande lahendamata ei saa olla juttu tõelise revolutsioonilise ühise väerinna loomisest võitluseks kapitali pealetungi vastu, revolutsioonilise väljapääsu eest kriisist. *Ilma selle ülesande lahendamata ei saa töölisklass mobiliseerida oma reserve, — töötavaid talurahvahulke maal.*

Töötute võitluse organiseerimine

Töötute liikumine on ainuke ala, kus pahempoolsed ametiühisused viimasel ajal võrdlemisi tähtsaid ja suuri võite on saavutanud. Seda näitab viimane üleriiklik töötute kongress. See kongress ületas oma ulatuselt kõik eelmistel aastatel korraldatud töötute kongressid ja koosolekud. Kongressil olid esitatud töötud kõigist linnadest, paljudest alevitest ja ka maalt. Kongressist võtsid osa ka pahempoolsete ametiühisuste esitajad. Seega muutus kongress laialiseks töölise kongressiks. Kongressieelsed töötute koosolekud, mida pea kõigis kohtades peeti ja mille korraldamisest pahempoolsed ametiühisused oma esitajate kaudu osa võtsid, näitasid, et töötute seas valitseb revolutsiooniline meeololu ja et sotsidel töötute ridades igasugune pind jalgade all kadunud on. Töötute kongress ütles oma koosolekul revolutsiooniliste töötute seisukohad selgesti ja kindlasti välja. Selgesti ja kindlasti ütles ta ka oma seisukohad sotside kohta. Pätsi-Rei (fashistide ja sotsfaschistide) terrori ja fashismi organi-

seerimise valitsus võttis töötute kongressi vastu algusest peale äärmised terrori abinõud tarvitusele, alates kongressi saadikute vangistamisega ja lõpetades kongressi resolutsioonide konfiskeerimisega enne nende hääletamisele panekut, s.o. resolutsioonide hääletamise keelamisega. Selle jõhkra terroriga demonstreeris fashismi organiseeriv valitsus liigutavat poliitellist kaitset sotsfaschistidele, — sotsfaschismi vastu sihitud resolutsiooni hääletamisele panek keelati ära ja resolutsioon konfiskeeriti.

Kuid nende terrori abinõudega ei suuda kodanlus ja sotsfaschistid takistada töötute liikumist ega veel vähem teda sotsfaschistide mõju alla paenutada. See avab töötute hulkadele veel enam silmad selle kohta, mida neil oodata on kodanluselt ja sotsfaschistidelt, — see näitab neile veel selgemini, et ainuke väljapääsutee on revolutsioonilises võitluses, revolutsioonilistes väljaastumistes, jõuga omale parema olukorra väljapressimises.

Kuid töötute organiseerimise ja töötute otsekohese võitluse korraldamise vahel on praegu veel lõhe olemas. Töötud võtavad oma koosolekutel vastu nõudmisi, seavad üles terve rea üldisi revolutsioonilisi nõudmisi, võtavad vastu häid resolutsioone, kuid puudub seni veel konkreetne igapäevane võitlus nende resolutsioonide eest. Töötute nälga ja viletsust on äärmiselt suur. Seda ei saa salata kodanluse ja sotside ajakirjanduski. Tuhanded, kümned tuhanded töötud nälgivad selle sõna tõsisel mõttes, tuleb ette tihtipeale otsekohese näljasurma juhtumisi. Kodanlik valitsus, millest sotsfaschistid osa võtavad, ei anna töötutele mingit toetust peale haledate armuannete, mida annab niinimetatud „ühisabi“. Töötute „toetuseks“ määratud krediidid, millega nii kangesti uhkeldada armastavad sotsfaschistid, lähevad tegelikult kodanluse toetamiseks, nende pankrotti jäänud ettevõtete ülalhoimiseks, mis aga tööliste töö anda ei suuda, — lähevad sõjastrateegiliste ettevõtete (lennuväljad, kaitseväe laskerajad, sõjalise tähtsusega maanteed) ehitamiseks. „Hädaabitööd“, mis nende krediitide arvel korraldatakse, on tegelikult tööpalkade allasurumiseks, töötute linnadest väljasaatmiseks, töötute üksteise vastu vaenule õhutamiseks, töötute liikumise killustamiseks. Kodanluse klassidiktatuuri valitsus laob töötute toetamise kulud nälgivate tööliste ja töörahva hulkade kaela (tööpuuduse fondi maks) ja annab selle kaudu töörahvalt pumbatud summad jällegi kodanluse abistamiseks. Niisugune on lühidalt olukord, milles viibivad Eestis kümned tuhanded (ühes pere-

kondadega aga üle sajatuhande) töötud. Tööpuudus aina suureneb, kriis süveneb.

Selles olukorras peavad pahempoolsed ametiühisused kõige jõuga osa võtma töötute liikumise korraldamisest ja selle sidumisest kogu tööliste võitlusega. Töötute komiteed, mis pahempoolsete ametiühisuste tegelaste kaasabil kõigisse linnadesse loodud, peavad korraldama võitlust töötute kongressil üles seatud nõudmiste eest. Kesknõudmiseks, mille ümber töötud ja kõiki töötavaid töölist tuleb koondada, on töötute viibimata kinnitamine tööpuuduse vastu, töötutele toetuse andmine elatistimimumile vastavas suuruses, esimeses järjekorras aga ühekordse toetuse andmine kõigile töötutele, töötute korteritest väljatõstmise seismapanemine, töötute üürimaksude tasumine omavalitsuste ja riigi poolt jne.

Töötute võitluse kogemused teistel maadel, eriti Poolas ja Saksamaal, näitavad, et töötud siis, kui nad massiliselt välja astuvad, endale linnavalitsustelt ja riigiasutustelt toetust välja pressida suudavad. Töötute massilised meeleavaldused linnavalitsuste ja valitsusasutuste ees sunnivad kodanlust järele andma. Eestis on seni peamiseks vormiks olnud töötute saatkondade saatmine valitsusasutustesse. See on sotside viis, pahempoolsed ametiühisused ja töötute komiteed kalduvad mõnel pool ka selle meetodi tarvitamisele. See meetod aga muutub tegelikult armupalumiseks ja kasvatab töötute hulkadele sisse passiivsust. Tegelikult ta aga tööliste midagi kasu ei too, sest kodanlus heaga juba töötutele toetust ei anna. Temalt saab seda välja pressida ainult massilise võitlusega. Sellepärast on delegatsioonide saatmisel ainult siis mõte, kui neid saadavad massilised meeleavaldused. Kui näiteks töötud oma delegatsiooni linnavalitsusesse saadavad just linnavalitsuse või volikogu koosoleku ajaks, ise aga massilise meeleavaldusega ühes plakaatidega, revolutsiooniliste hüüdsõnadega jne saatkonda saadavad ja linnavalitsuse ees tormilise meeleavalduse korraldavad, läheb neil korda linnavalitsuselt (ehk maakonna-, valla- jne valitsustelt) sarnase massilise jõuga toetust välja pressida. Samuti peavad töötute komiteed ja pahempoolsed ametiühisused korraldama massilist võitlust töötute korteritest väljatõstmise vastu, organiseerima jõuga vastuhakkamist väevallaga väljatõstmise katsete vastu. Berliinis ja mujal on töötutel niiviisi korda läinud paljuidki korteritest väljatõstmisi takistada.

Pahempoolsed ametiühisused, kõik revolutsioonilised töölised peavad oma töö raskuspunkti töötute organiseerimise alal

tööstörsidesse, linnaõomajadesse, „ühisabi“ köökidesse, hädaabitöödele ühesõnaga igale poole töötute massilistesse kogumiskohtadesse kandma, selgitades seal töötutele alatasa nende ülesandeid ja näidates välja pääsuteed kriisist, organiseerides massilist võitlust kõigi töötute ja töötavate tööliste nõudmiste eest. Nad peavad kogu töötute võitlust siduma töötavate tööliste võitlusega. Töötute hulgast püüavad kapitalistid mobiliseerida sterigmurdjaid streigi puhul, kasutades nälga ja viletsust, mis töötute hulgas valitseb. Samuti on suurem osa töötavaid töölisi tegelikult osaliselt töötud, nad töötavad kolm-neli ja mõnel juhusel isegi kõigest kaks päeva nädalas, neid ähvardab alaliselt töölt vallandamine. Neid osaliselt töötuid töölisi tuleb eriliselt kasutada töötute ja töötavate tööliste võitluse sidumiseks, seades üles neile toetuseandmise nõudmised samuti nagu töötutele, sest „tööpalk“, mida nad kahe-kolmepäevase nädala eest saavad, on ju tegelikult veel väiksem, kui hädaabitööliste „palk“, korraldades nende ühiseid väljaastumisi jne. Streikide puhul tuleb töötuid mobiliseerida streikijatele abiks streigipostidele, streikide massilisele kaitselisele jne. See aitab paremini siduda töötute ja töötavate tööliste võitlust, tõstab tööliste ja töötute võitlustahet, aitab mobiliseerida suuremaid hulki töölisi ühise väerinna hulka võitluseks kogu töörahva ühiste nõudmiste eest.

Töötute liikumise korraldamine, tema muutmine massiliseks võitluseks kodanluse näljapealetungi vastu, selle võitluse sidumine kogu töörahva võitlusega oma nõudmiste eest, revolutsioonilise võitlusega kriisist väljapääsu revolutsioonilise tee eest, on pahempoolsete ametiühisuste tähtsam ülesanne. Nemad peavad töötute komiteele kõigiti abiks olema selle võitluse korraldamisel.

Mõnedest organisatsioonilistest küsimustest

Lõpuks tuleb peatada mõnedel organisatsioonilistel küsimustel. Oportunistid-provokaatorid ajasid sarnast liini, et eraldada pahempoolseid ametiühisusi ettevõtetest. Pahempoolsete ametiühisuste töö koondati töolistemajasse. Seal korraldasid nad aegajalt perekonnaõhtuid ja üldisi referaate kitsale ringile. Ettevõtetes puudus igasugune töö. Puudusid ametiühisuste volinikud ettevõtetes, puudus töö töolistevanematega. Selle oportunistlik-provokaatorliku liini tagajärjel said sotsid Tallinna töolistevanemad pea kõik oma mõju alla. Sotside keskkliit korraldas järjekindlalt töolistevanemate

koosolekuid, kus aeti kõige tagurlikemat reformistlikku liini ning püüti töolistevanemate kaudu töolisteliikumist takistada, seda kodanluse mõju all hoida.

Siit esimene ülesanne: pahempoolsed ametiühisused peavad tingimata oma töö raskuspunkti ettevõtetesse viima. Iga ametiühisus peab oma tööharu tööstuses looma ametiühisuste volinikkude instituudi, kes ettevõtetes ametiühisuste liikmeid ja liikmemakse vastu võtab ja muud ametiühisuste tööd teeb. Nende volinikkude kaudu, kelle koosolekuid ametiühisuste juhatused järjekindlalt korraldama peavad, saavad ametiühisused ennast tihealt siduda ettevõtetega, saavad oma tööd viia tööliiskadadesse. Pahempoolsed ametiühisused peavad energiliselt osa võtma töolistevanemate valimistest, püüdes valimistel läbi viia revolutsioonilisi töölisi töolistevanemateks. Töolistevanemate koosolekute korraldamine peab samuti pahempoolsete ametiühisuste ülesanne olema. Neil koosolekutel tuleb harutada kõiki põnevamaid võitluse küsimusi ja neid töolistevanemate kaudu hulkadesse kanda.

Teine ülesanne on pahempoolsete ametiühisuste uute kaadrite väljaeraldamine ja kasvatamine tööliste seast. Oportunistid-provokaatorid ajasid töolistest kõrvalehoidmise poliitikat. Ametiühisuste etteotsa upitati oportunistlikku — laostunud intelligente, kes siis ametiühisustes oportunistlik-provokaatorist liini ajasid. Puudus uute kaadrite kasvatamine ja ülestõstmine tööliste seast, — provokaatorid kartsid töölisi, sest töölised nõudsid õige revolutsioonilise liini ajamist. Provokaatorid kartsid laialdast ametiühisuste demokraatiat, valimisi, uute kaadrite väljaeraldamist pahempoolsete ametiühisuste aktiivsele tööle, sest see oleks kasvatanud tööliiskade jõudu ja oskust võitlemiseks. Nemad aga takistasid seda võitlust.

Sellest mädanemise ja kriisi olukorrast saavad pahempoolsed ametiühisused lahti ainult siis, kui nad julgelt ja energiliselt läbi viivad laialist demokraatiat (kõigi ametiühisuste organite valimist koosolekutel, nende organite järjekindlat aruandmist oma tööst jne), kui nad ametiühisuste juhtivatele kohtadele valivad uusi, ausaid revolutsioonilisi töölisi, kes tegelikult tööliste huvide eest võidelda tahavad ja suudavad. Sellejuures ei tule karta seda, et „töölised ametiühisuste juhtivat tööd teha ei oska“, — nagu oportunistlik-provokaatorid räägivad. Töölised oskavad seda palju paremini, kui oportunistlikud intelligendid, — töölised ajavad õiget poliitikat, see on põhjus, miks oportunistid töölisi

juhtimise juurest kõrvale hoida püüdsid ja püüavad.

Üheks põhjuseks, miks pahempoolsed ametiühisused õiget revolutsioonilist liini pidada ei saavat, olla kodanluse terror, seletasid oportunistid-provokaatorid. Provokaatorid hirmutasid selle terroriga töölisi ja õigustasid oma provokaatorlis-oporunistlikku liini.

Kodanlus on revolutsioonilise töölisklassi liikumise vastu alati terrorit tarvitanud. See terror muutub praegu veel teravamaks, sest kodanlus otsib väljapääsu kriisist just ka terrori kõvendamises töölisklassi revolutsiooniliikumise vastu. Kuid kas võib see kohutada revolutsioonilisi töölisi, või veel enam: kas võib revolutsiooniline tööline terrori kartusel maha salata revolutsioonilise klassivõitluse põhimõtteid? Ei või. Revolutsiooniline tööline ei salga kunagi maha revolutsioonilisi põhimõtteid ega jäta korraldamata revolutsioonilist võitlust, olgu terror nii tugev kui tahes. Vastupidi — revolutsioonilised töölised kõvendavad massilist võitlust terrori vastu. Töölisklass suudab revolutsioonilise võitlusega purustada igasugused kodanluse terrori ahelad. Massilise revolutsioonilise võitlusega suudab töölisklass selle terrori aheliku läbi murda. Meie näeme iga päev, kuidas Poola ja Saksamaa töölised terroristlikeid purustavad, kõigest vägivaldast hoolimata uulitsale meelevaldustele ilmuvad, streikide puhul politsei terrorile vastu seavad töölise hulgalise enesekaitse jne. Seda peavad tegema ka Eesti revolutsioonilised töölised, pahempoolsed ametiühisused. Et kodanlus töölisklassi massilist väljaastumist kardab, ja sellega arvestama on sunnitud, näeme sellest, et Pärsi-Rei politsei Tartus töötute kongressil alles siis kongressi juhatajat vangistama julges minna, kui kongressist osavõtjad saalist lahkunud olid. Varem kartsid nad töötute massilist viha-avaldust ja ei julgenud kedagi puutada. Ja seda veel siis, kui kongress kodanliste lehtede sõnade järele võrdlemisi „rahulik ja asjalik“ oli.

Niiviisi näeme, et töölised massiliste revolutsiooniliste väljaastumistega kodanluse terrori müüriki läbi suudavad murda. Tarvis on ainult kasvatada töölistes võitlustahet igapäevases võitluses nende otsekooste huvide eest, tõstes seda võitlust ikka kõrgemale ja kõrgemale astmele.

Kokkuvõte

Pahempoolsed ametiühisused on viimasel ajal mõningaid edusamme teinud, kuid

nad pole veel välja jõudnud poliitilisest ja organisatsioonilisest kriisist, nad pole veel töölise revolutsioonilisteks võitluseorganiteks muutunud. Et sellest olukorrast, kuhu oportunistid-provokaatorid pahempoolsed ametiühisused viinud, välja jõuda, peavad pahempoolsed ametiühisused asuma töölise võitluse korraldamisele ühise väerinna alusel all hulkades, linnas ja maal, kapitalistide pealetungi vastu, vastupealetungimise ettevalmistamiseks, — fashismi, sotsiaalfashismi vastu, sõjahädaohu vastu, Nõukogude Liidu kaitseks, — koondades selle võitluse ümber laialised töölise hulgad, näidates neile hulkadele selles võitluses revolutsioonilist kriisist väljapääsuteed ja organiseerides neid võitlusele selle tee eest. Sealjuures peavad pahempoolsed ametiühisused ja kõik revolutsioonilised töölised pidama võitlust kahel väerinnal — parempoolse oportunisti, kui peahädaohu ja „pahempoolse“ kallaku vastu. Nad peavad jätkama võitlust provokatsiooni ja provokaatorite vastu, kes kahtlemata veel ikkagi tegutsevad, kes tingimata alaliselt revolutsioonilistesse tööliseorganisatsioonidesse sisse püüavad tungida, et neid lõhkuda ja revolutsioonilisi töölisi kaitsepolitsei kätte mängida. Nad peavad oma töö raskuspunkti viima ettevõtetesse, vabrikutesse ja tehastesse, tööstusesse, töötute massilistesse koondukohadesse, mõisadesse, küladesse. Nad peavad looma tiheda sideme hulkadega, alati nende nõudmistega võitluses ja neid sellele võitlusele organiseerides. Nad peavad julgelt ja otsustavalt välja eraldama ja kasvatama tugeva aktiivi töölise enese eest, tõnmates ametiühisustes aktiivsele tööle kõiki revolutsioonilisi töölisi, kes tõepoolest töölise klassihuvide eest võidelda suudavad ja tahavad. Nad peavad välja rookima ametiühisustest selle kitsa kildkonna vaimu, mida oportunistid-provokaatorid aastate jooksul sisse istutada püüdsid. Nad peavad energiliselt tööd tegema reformistlikkudes ametiühisustes, tõnmates nende töölisest liikmeid ühisesse võitluseväerinda ja päljastades reformistlikkude ühisuste sotsiaalfashistlike juhte ja nende kodanlike korra eest võitlemise ja töölisklassi äraandmise poliitikat.

Ainult niisuguse võitlusega suudavad pahempoolsed ametiühisused välja tulla kriisist, hulkade võitluse etteotsa tõusta ja neid massiliste majandusliste ja poliitiliste võitluste arenemise kaudu klassiteadlikkude töölise juhtimisel ette valmistada otsustavateks klassilahinguteks kodanluse vastu, võitluseks proletariaadi diktatuuri eest.

Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee avalik teadaanne *)

Eestimaa kommunistliku partei türmiorganisatsiooni teatel on partei organisatsiooni end. tegelane Voldemar Teppich vangistamise algusest peale ennast teistest poliitvangidest eraldanud, poliitvangidega läbikäimise lõpetanud, kodanluse nuhkidega läbikäimisesse astunud, partei saladusi ära annud ning seega nurjatuks partei äraandjaks ja kodanluse ning sotsiaalfaschismi müüdavaks agendiks hakanud, valmistudes ette provokatsiooniliseks väljastamiseks kommunistlike partei ja revolutsiooniliste tööliste vastu. Tema kohta on kindlaks tehtud ka täiesti põhjendatud süüdistused äraandmises 1931. a., mis Pätsi-Oinase-Piiskari valitsusel võimaldas laialuluslikumaid vangistamisi toime panna, kui see lihtsate agentuurandmete ja vähemate provokaatorite äraandmise tõttu võimalik oleks olnud. Kõike seda arvesse võttes on EKP türmiorganisatsioon Voldemar Teppichi, kui äraandja ja kodanluse ning sotsiaalfaschismi müüdava käsiku kommunistlisest parteist ja poliitvangide pe-rest välja heitnud, ühes kõigi järeldustega, mis sellest otsusest nurjatu äraandja kohta järgnevad. EKP keskkomitee kinnitas selle otsuse, ning otsustas seda kõikidele partei liikmetele ja revolutsioonilistele töölistele teatavaks teha.

Teppichi äraandmine järgneb tema poliitilisest ülevalpidamisest meie parteis. Olles vormaliselt partei liiniga nõus, avaldas Teppich, nagu hiljem selgunud, parempoolseid vaateid ning väljendas uskumatust revolutsioonilise liikumise jõusse ja välja-vaadettesse, varjates kahepaikselt neid oma vaateid parteijuhtimise eest. Otsustav kokupuutumine klassivaenlasega murdis lõpulikult selle viletsa nahahoidja, tegi temast partei ja töölisteklassi nurjatu äraandja.

Teppichi äraandmisest on vaja teha kaugeleulatava tähtsusega poliitilisi järeldusi. Teppichi äraandmine näitab, et partei üksikutest osadest ei ole veel lõpulikult välja kihutatud need kodanlusele allavandumise meeolude ja usupuudus töölisteklassi revolutsioonilisesse jõusse, mis moodunud ajajärgu (1928 — 30. a.) oportunistlike viigade tõttu maad võtsid; et partei üksikutest osadest ei ole lõpulikult välja kihutatud

oportunistline suhtumine provokatsioonile leplikkus provokatsiooni ja allavandumise meeolude vastu, mis igasuguse ideoloogilise mädanemise ja äraandmise alguseks on. Vaja pidada kõige otsustavamalt ja vihasemat võitlust allavandumise äraandmise ja provokatsiooni vastu. Vaja raudse luuaga parteist välja kihutada need, kes usu kaotanud töölisteklassi jõusse, kes vannuvad alla raskustele, kes levitavad äraandmise ja provokatsiooni meeolusid. Vaja pidada kõige otsustavamalt ja vihasemat võitlust igasuguste oportunistlike kõikumiste vastu. Äraandjad ja ülejoosikud partei ja töölisteklassi põlguse ja viha alla!

Keskkomitee juhib kõikide partei liikmete ja revolutsiooniliste tööliste tähelepanu selle peale, et Pätsi-Rei-Johansonini valitsus kavatseb kiires korras äraandjale Teppichile armu anda ning teda provokatsiooniliseks kihutustööks Eesti töölisteklassi, Eestimaa kommunistlike partei, klassiteadlikkude poliitvangide ning Nõukogude Liidu vastu ära kasutada. Nurjatu äraandja abil tahab Pätsi-Rei-Johansonini valitsus töölisteklassi vastu sõjakäiku organiseerida. Keskkomitee kutsub kõiki partei liikmeid ja revolutsioonilisi töölisi seda provokatsiooni kõige laiemates töölistehulkades paljastama ning Pätsi-Rei-Johansonini valitsusele otsustavat vastulööki andma. Veel otsustavama jõuga kihutage äraandjad ja provokaatorid töölisteklassi ridadest välja.

Keskkomitee tervitab klassiteadlikke poliitvange, kes parteile abiks olid Teppichi paljastamisel, andes sellele äraandjale türmis otsustava vastulöögi ning ajades seega nurja Pätsi-Rei-Johansonini valitsuse plaanid, kes müüdava äraandja abil katsus poliitvangide seas lõhet ja kõikumisi provotseerida. Klassiteadlikkude poliitvangide kindel distsipliin ja revolutsiooniline valvelolek olgu eeskujuks kõikidele partei liikmetele ja revolutsioonilistele töölistele.

Otsustavas võitluses provokatsiooni vastu on meie partei tugevnenud ja kasvanud, tema revolutsiooniline valvelolek, ideoloogiline vastupidavus ja distsipliin kõvenenud. Meie partei on töölisteklassi täielikul toetusel purustanud igasugused kodanluse provokatsioonid. Katse viletsa äraandja Teppichi abil töölisteklassi ridades segadust sünnitada ei anna Pätsi-Rei-Johansonini valitsusele mingisuguseid tagajärgi. Töölisteklass vastab sellele provokatsi-

*) Toimetusele saadeti see valges Eestis põrandale ilmunud dokument, mille avaldamise oma lugejate tutvustamiseks eesti töölisteliikumise küsimustega. Toim.

oonile veel järjekindlana võitlusega kodanluse vastu, proletariaadi diktatuuri eest.

Maha allavandumiste meeoleud ja kahepaiksus!

2. jaanuaril 1933.

Eestimaa Kommunistilise Partei (Kommunistilise Internatsionaali sektsiooni) Keskkomitee.

V. Mitskevitch-Kapsukas

Mõned kokkuvõtted faschistlikust diktatuurist Soomes ja Soome kommunistliku partei järjekordsed ülesanded

Üle kahe aasta on möödunud faschistlikust riigipöördest Soomes. Läbi viies faschistlikku riigipööret tähtis Soome kodanlus kätte saada kahte eesmärki: kindlustada kõikumahakanud osalist kapitalistlikku stabilisatsiooni ja kiirendada interventsiooni ettevalmistamist Nõukogude Liidu vastu. „Tööstuspartei“ protsessis paljastati täielmääral side Soome faschistliku riigipöörde ja interventsiooni ettevalmistamise vahel Nõukogude Liidu vastu, paljastati ka see tähtis osa sõja provotseerimises Nõukogude Liidu vastu, mida peab mängima faschistlik Soomemaa. Selle eesmärgiga seadis Soome kodanlus omale ülesande kõigepealt purustada Soome kommunistlikku parteid kui hulkade organisatorit ja juhti võitluses kapitali pealetungimise vastu töölisklassi peale ja NSVLiidu vastase sõjaettevalmistamise paljastajat — ning likvideerida kõik pahempoolsed töölisteorganisatsioonid, keda juhib kommunistlik partei.

Mida andis kahe aasta pikkune faschistliku diktatuuri valitsus Soomes? Vastuse sellele küsimusele andis Soome kommunistliku partei keskkomitee laiendatud täiskogu, mis peeti ära möödunud aasta suvel. See vastus ei ole kaugeltki meeldiv Soome kodanlusele ja faschistlikule diktatuurile.

Soome kodanlusel mitte ainult ei läinud korda faschistliku diktatuuri abil kindlustada kõikumahakanud osalist kapitalistlikku stabilisatsiooni ja purustada kommunistlikku parteid ning pahempoolset töölisteliikumist Soomes, vaid asi arenes just vastupidi: kapitalistliku stabilisatsiooni lõpp, kommunistliku partei tervenemine ja revolutsioonilise liikumise kasv.

Kodanluse faschistlik diktatuur, mis täie oma raskusega langes töörahvahulkade peale ja äärmiselt alandas nende elatistapinda, majanduslik kriis, mis algas Soomes 1929. aastal, mitte ainult ei nõrgene-

Kihutage nurjatu äraandja Teppich kui kihvtine kärnkonn minema, kui ta ennast töölisringkondades näidata julgeks!

Kõrgemale revolutsiooniline parteiline distsipliin ja valvelolek!

nud, vaid äärmiselt teravnes. Kui võtta Soome tööstuse toodangut 1928. aastal 100, siis 1929. aastal on see arv 90, 1930. a. — 82, 1931. a. — 65 ja 1932. aastal kestab langemine edasi.

Ametlikudel andmetel oli Soomes mineval talvel ligi 90 tuhat töötatöölist. Tegelikult oli neid palju rohkem — mitte alla 200 tuhande (ühes põllutöölistega). Tänavu kasvab tööpuudus veel kiiremini kui mullu. Tööpuuduse all kannatab tõelikult, kui arvesse võtta ka töötute perekonnaliikmeid, ligi 20 protsenti riigi elanikkude arvust.

Väliskaubandus langes 1931. aastal, võrreldes 1928. aastaga, ligikaudu 50 protsenti. Eriti langes masinate, metallide, riide ja loomatoidu sissevedu. 1932. aastal jätkus väliskaubanduse langemine.

Soome väljaveos olid esimesel kohal metsa- ja paberitööstusesaadused. 1928. a. metsatööstusesaaduste väljaveodu moodustas 58,7 protsenti kogu väljaveost, kuid kriisi tagajärjel langes ta 1932. aastal kuni 34,6 protsendini. Metsatööstusesaaduste väljaveo langemist katsub soome kodanlus katta tselluloosi ja paberi väljaveo suurendamisega, mis 1928. aastal moodustas 28 protsenti kogu väljaveost ja 1930. a. juba 34 protsenti.

Katsed preemiatega tõsta karjasaaduste väljaveodu ei annud kuigi tuntavaid tagajärgi, mis tingitud tollimaksude sisseseadmisest Saksamaal ja hindade langemisest Inglismaal. Seoses põllumajanduse kriisi teravnemisega on äärmiselt kasvanud põllumajanduse võlasumma ja oksjonid võlgade ja maksude mittemaksmise puhul. Kehvad talupojad langevad ikka rohkem liiakasuvõtjate võrku. Selle alusel areneb kehva talurahva ennenägemata eksproprieerimine. Järjekindlalt langesid riigi sissetulekud: 1928. a. oli riigisissetulek 5.072 mln. soome marka, aga 1931. a. ainult 3.775 mln.

väljaminekud 1928. a.—5.041 mln., 1931. a.—4.245 mln.: 1933. aasta peale on ette nähtud sissetulekuid 2.825 mln. ja väljaminekuid 2.822 mln. marka. Tasakaalu riigi eelarves katsub valitsus kätte saada sotsiaalsete kulude koondamise ja kaudsete maksude suure tõstmisega, iseäranis peatööstuste pealt (tollimaksu tõstmine vilja, suhkru, kohvi pealt; aktsiisi kõrgendamine tubaka, tuletikkude jne pealt), alkohoolsete jookide müügile laskmisega, siselaenudega jne. Kuid samal ajal on kasvanud kulud sõjaasjanduse peale suuresti.

Seoses majandusliku kriisi teravnemisega tööstuses ja põllumajanduses ja riigi rahaasjanduse üldise halvenemisega 1931. a. varisesid kokku kolm Soome panka. Soome väljaveo tõstmiseks ja võimalikult suuremaks soome töörahvahulkade ja väikekodanluse rüüstamiseks soome monopoolne kapital sundis 1931. aastal oktoobrikuus fashistliku valitsuse lahti ütlema kulla pariteedist ja üle minema inflatsioonile. Inflatsiooni tagajärjel langes Soome marga väärtus palju, hinnad, eriti tähtsamate tarbainete hinnad, tõusid 5—20 prots., kuid töölise palk (mida maksetakse väärtuseslangenud rahas) langes järjekindlalt.

Nendest andmetest paistab, et kui fashistlik diktatuur midagi ei suutnud teha majandusliku kriisi nõrgendamiseks, siis kriisiraskuste veeretamiseks töörahvahulkade turjale tegi ta ära väga palju. Töölise palk oli juba 1931. a., võrreldes 1914. a., ametlikkudel andmetel langenud 13—33%. Üldiselt on palgad peale fashistlikku riigipööret langenud 30—60 protsenti.

200-tuhandest töötatöolisest leidsid mineval talvel ainult 40-tuhande ümber tööd niinimetatud ühiskondlikkudel (hädaabi) töödel, mida organiseerisid riik ja kogukonnad ja kus valitsuse korralduse järele makseti palka mitte vähem kui 20 prots. alla kohapeal maksetavast keskmisest tööpalgast. Peab silmas pidama seda asjaolu, et kõik riiklikud tööd tehakse „ühiskondlikkude tööde“ korras, et võimalik oleks alandada juba niigi madalat töötasu. Suurem osa töötatöolistest elavad kerjaste elutingimustes ja saavad linnade omavalitsuste poolt viletsat toetust ja sama viletsat toetust odavate söögimajade kaudu, kuid suvel ei saa sedagi. Selle tagajärjel algas töötute käärimine, mille tagajärjeks oli see, et uuesti hakati lõunaid andma, kuid tingimusega, et iga söögimajas käija peab kaheksa nädala jooksul saanud lõunasöökidest eest ühe nädala tööd tegema. Töötud protesteerisid selle vastu ja Helsingis kaotati selle tagajärjel tasuta lõunasöökidest eest. Töö-

tuid saadetakse metsatööle, kus töötingimised äärmiselt rasked on ja töötasu veel madalam, kui niinimetatud ühiskondlikkudel töödel. Need töötud, kes keelduvad metsatöödele sõitmast, tõmbab kodanluse töötute nimekirjadest maha.

Kõik endised töölikklassi võidud — pahempoolsed ametiühisused ja teised pahempoolsed töölisteorganisatsioonid, töölistemajad, trükikojad jne on ära rüüstatud ja osalt sotsiaalfaschistidele üle antud; rohkemvuline pahempoolne töölise ajakirjandus on suletud, likvideeritud pahempoolsed fraktsioonid parlamendis ja kohalikkudes omavalitsustes; sajad pahempoolsed töölised on vanglatesse heidetud ja paljud vägivaldselt üle piltri NSV Liitu saadetud.

Missugused on siis selle „töö“ poliitilised tagajärjed?

Alles hiljuti seletasid soome valitsevad fashistid rahuldusega, et töölised puudust, raskusi ja häda kannatavad rahulikult ja meeolekult. Muidugi, seda nähtust hindasid nad kui oma tegevuse tagajärge ja tihti kiitlesid sellega. Mitte tahtes anda töölise rahustamises „eesõigust“ fashistidele, soome sotsiaalfashistlikkude ametiühisuste häälekandja „Palkkatyöläinen“ kirjutas 18. märtsil 1932. a.

„Töölised kohanesid ilma lärmita praegustele tingimustele, ja see saab olema kõige ilusamaks leheküljeks meie maa tööliikumise ajaloos... Meie maa töölised ei läinud mingisugustele järelekaalumata tegudele, olgugi et naljasurm tantsib nende silmade ees, ja see teeb neile au.“

Soome sotsifashistide juht V. Tanner, samuti ka endine fashistlik peaminister Sunila, avaldavad avalikult oma rahuldust selle üle, et töölised rahulikult allusid äärmiseni viidud kurnamisele.

Arusaadav, et niisuguste tagajärgede saavutamises on suured teened kodanluse ees nii fashistidel, kui ka sotsifashistidel. Kuid nähes, et endine töölise „rahulikkus“ hakkab kaduma, kirjutas „Palkkatyöläinen“ juba märtsis 1932. a. suure ärevusega: „Aga kui kaua see (rahulikkus) kestab — see on teine küsimus“.

Ja tõesti, äärmiselt lühikeseks ajaks fashistlik diktatuur võis kindlustada rahu soome kodanlusele. Kodanluse fashistliku poliitika tagajärjel teravnend majanduslik kriis Soomes, mis võttis viimase leivatüki määratudelt hulkadelt soome töölistelt ja talupoegadelt, alandas kogu töörahu elatistasapinda, kutsus esile hulkade rahulolematuse ja poliitilise aktiivsuse uut kasvu.

Täiesti valesi (sisult oportunistlikult) mõned seltsimehed kohtadelt oma aruannetes kirjutasid alles hiljuti hulkade suurest kartusest ja passiivsusest (näit. Kuopio ringkonna komitee organisatori maikuu aruanne); aasta tagasi sarnased arvamisid leidusid peaaegu kõikides aruannetes kohtadelt, — praegu on nad juba haruldased erandid.

Tegelikult on meil praegu Soomes üsna kõrge tööliste ja talurahva hulkade aktiivsus, kuid sellejuures tihti ei seisa meie partei organisatsioonid tarvilisel kõrgusel. Nii näiteks Oktoobrirevolutsiooni 14-dal aastapäeval meie organisatsiooni kutse peale kogus Turu linnas juhatajad kohale mitu tuhat inimest, kuid ei leidunud ühtki partei liiget, kes oleks hulkade ees kõnega esinenud! Sellesamas Turu linnas aga juba jaanuaris 1932. a. ja eriti esimesel mail kuulitsaletulinud mitmetuhandeline tööliiskuhk leidis Soome kommunistliku partei poolt juhtimist ja avaldas politseile tõsist vastupanu. 8. märtsil meie partei juhatusel korraldati Põhja-Soomes, Kemis ja Oulus, meelevaldused; Ykspihlajas oli meelevaldus 1-sel mail jne. Mineva aasta 1-ne mai tunnistab, et meie partei Soomemaal on oma tööd tuntavalt elustanud.

Kuid ka 1-sel mail oli veel juhtumisi, et suurearvulised hulgad, kes olid tulnud kuulitsale meie partei kutsele, ei leidnud seal tarvilikku juhtimist. Nii oli asi Soome suuremas tööstuse keskkohas Tampere, kus kokku kogunes 4—5 tuhat töölisi, nii oli Helsingis, kus kokku tuli 300—400 töölisi jne. Oktoobrirevolutsiooni 15 aastapäeva võeti Soomes vastu väga puudulikkude andmete järgi rohkearvuliste lendlehtedega, hüüdsõnadega seintel ja plankudel, punaste lippude väljapanemisega ja katsetega korraldada meelevaldusi (Helsingis ja mõnedes teistes kohtades). Näiteks võttis Helsingis meelevaldusest osa 4 tuhande inimese ümber, Kemis — 2 tuhande inimese ümber.

Meil olevate puudulikkude andmete järel oli konfliktide arv ettevõtetes Soomes 1931. aasta esimesel pooltel 12, teisel aastapooltel — 16, aga 1932. esimesel poolaastal mitte alla 40. 1931. aastal ainult 9-sal juhtumisel kutsusid need konfliktid streiki välja, aga 1932. aastal oli streike mitte alla 10-ne poolaastas. Töölised nõudsid töötingimuste parandamist, võitlesid tööpalga alandamise vastu ja tööpalga tõstmise eest jne. Paljud neist streikidest lõppesid tööliste osaliste võitudega. Mõned neist kutsusid välja tööliste hulgalised väljaastumised. Pera-Koklas (Laatikaris ja Vesiluotos, Põhja-Soo-

mes) viidi läbi püsiv võitlus tööpalgast maksude kinnipidamise vastu. Seal viidi läbi Soomes enneolemata hulgalised koosolekud ettevõtetes ja organiseariti meelevaldusi, mildest osa võtsid nii töötavad kui ka töötatöölised. Pistarsaaris, Pyhtjas, Kymis, Tampere, Kokemäkis, Keravas, Riihimäkis, Rantsilas j. m. olid hulgalised töötatöölise väljaastumised. Tervel real juhtumistel siin oli mitte ainult kommunistliku partei ja punaste ametiühisuste mõju, vaid ka nende juhtivus. Mitte põhjusest ei tõsta koalitsioonilise partei peahäälkandja „Uusi Suomi“ hädakisa ja ei mahuta 11. oktoobril 1932. a. lehte juhtkirja pealkirja all „Tegutseb põrandaalune kommunistlik ametiühisus“. „Uusi Suomi“ kirjutab, et „punane ametiühisus teeb ägedat kommunistlikku kihutustööd“, et ta järjekindlalt annab välja põrandaalust ajalehte, tungib ettevõtetesse, toimetab erilisi tehaste ajalehti.

„On avalikkus tulnud, — loeme meie sealt, — et mehaanilises sillaehituse tehases ilmub leht „Punased sõnumid“, Haukipuutta laualõikuse vabrikutes „Punane tööline“, Hallaki ja Tiutineni ettevõttes — „Punane rusikas“. Peale selle punane ametiühisus ja kohapealsed organisatsioonid Kemes, Kotkas, Lappeen rannas (Viiburi ringkonnas) ja Lahtis levitavad agitatsioonilisi lendlehti, milles kõige häbematuult ülistavad kommunismi ja kiidavad Moskvat.“

Eriti on tarvis alla kriipsutada talurahva liikumist, mis areneb põulumajanduse kriisi teravnemise alusel. Suurkodanlus püüdis oma agentide kaudu seda liikumist oma mõju alla saada ja see läks tal teatud määraks korda. See käib peaaesjalikult mõisnik-kulaklise liikumise kohta, mis kannab mitmesuguseid nimetusi ja varjundeid: lapu-alased, provintsiaalne, laimi liikumine, liikumine, mille eesotsas on doktor Johanson. Kuid need on kulaklise liikumise eriliigid, kuna kõigi nende peanõudmisteks on võimalprotsentide alandamine, võlgade maksuaja pikendamine (moratorium), sundoksjonite seismapanek, „elujõuliste talude“ toetamine, preemiade nõudmine väjaveo eest, kõrgema tollimaksu nõudmine sisseveetavate toiduainete peale jne. Kõik need kulakliku liikumise liigid on teravalt sihitud revolutsioonilise tööliisklassi ja kommunistliku partei vastu ning ainult osalt pankade vastu.

Ühelajal selle mõisnik-kulakliku liikumisega tekkis peale kauaaegset vaheaega

revolutsiooniline talupoegade liikumine, mis laiemalt on arenenud põhja Soomes Põhjanmaal, Muhoses, Kalanjokilaaksos, mis on sihitud finanskapitali ja fashistliku korra vastu. Nivalas tekkinud massiline keskmik- ja kehviktalurahva ja põllutöölise liikumine (mis arenes osaliselt kommunistliku partei mõju all) suruti maha politsei ja sõjaväe jõuga, kõikide kodanlike parteide, nende hulgas ka sotsfaschistide täielisel heakskiitmisel, kuid niisugused liikumised võivad peagi korduda.

Teravnev majanduslik kriis ja hulkade aktiivsuse kasv ajavad võitluse teravaks ka kodanluse enese leiris, mille peale juhtis tähelepanu juba partei konverents 1931. aastal ja mida veel tugevamalt alla kriipsutas Soome kommunistlik partei k.-k. täiskogu, mis peeti ära mineval suvel. Üksikute kodanluse rühmituste, nende parteide vahel kuni sotsfaschistideni, ei ole tegelikult lahkumõtteid revolutsioonilise tööliste ja talupoegade liikumise mahasurumise kohta. Lahkuminekud on majandusliikudes küsimustes üksikute kodanluse rühmituste vahel, näit. küsimuse üle kuidas jaotada röövitud saaki, ehk missugune grupp saab juhtivat osa mängima fashistliku diktatuuri valitsuses ehk meetodite üle, kuidas juhtida töörahaulke. Lahkuminekud teravnesid peaaesjalikult põllumajandusliku kodanluse niinimetatud kriisi liikumise suhtumise küsimuses. Seda liikumist toetab peaaesjalikult endises valitsuses suures enamuses olnud põllumeeste liit, mis on osalt juhitud pankade vastu (protsendialandamise nõudmine, moratoriumi nõudmine, sundmaksude sissenõudmise seismapanek jne.), mis, muidugi mõista, ei meeldi suurtele pankadele ja finanskapitali parteile, s. o. „koalitsioonilistele parteile“.

Põllumeeste liidu ridades, isegi lapualaste liikumises on olemas mitmesugused voolud: ühed — niinimetatud lapualased „kriislased“ on nende nõudmistest poolt, teised, Hämeenlinna-Helsingi lapualaste juhatus on nende vastu. Teiseks on lahkuminekud veel suuremad parlamendi õiguste piiramise, valimisõiguste kitsendamise ja kodanluse seadluslikkuse piiramise suhtes. Koalitsiooniline partei ja temaga seotud lapualased nõuavad nende kitsenduste läbiviimist, „progressistid“, sotsfaschistid ja osa rootsi parteid vaidlevad vastu, põllumeeste liit kõigub kahe vahel. Isegi koalitsiooni-lapualaste leiris on olemas lahkuminekud küsimuses, missugused peavad olema suhted talurahva „kriisi liikumisele“ ja vägivaldsete meetodite tarvitamise üle

teiste kodanlike gruppide vastu. On lahkuminekuid ka NSVLiidu küsimuses — ühed on NSVLiiduga läbikäimise kõige kiirema katkestamise poolt, teised — mõistlikuma, ettevaatlikuma taktika poolt: interventsioonile ettevalmistamise poolt, kuid ilma sündmuste kiirustamata, isegi kaubandusliku sideme laiendamise poolt NSVLiiduga.

Need hõõrumised soome kodanluse leiris hakkasid kõige teravamalt silma paistma märtsikuus m. a. sidemes lapualaste poolt organiseeritud Mäntsälä mässuga, mida toetas koalitsiooniline partei, tahtes täielikult haarata kogu võimu oma kätte, et veel enam kindlustada finanskapitali fashistlikku diktatuuri, et veel otsustavamalt valmistada ette interventsiooni NSV Liidu vastu. Mässu juhiks oli tuntud oma sidemetega poola peastaabiga ja jultunud sõjaõhutaja NSVLiidu vastu, endine soome peastaabi ülemkindral Vallenius. Kuid kaugeltki mitte õige ei ole arvamine, mida avaldavad mõned seltsimehed ja mõned välismaa lehed, kes suurendavad nende hõõrumiste tähtsust fashistlikus leiris, oodates neilt isegi tõsisid sõjalisi kokkupõrkamisi, millede tagajärjel võiks võimule tulla „tõsine fashistlik valitsus“ lapualastega eesotsas. Olla nõus selle arvamiseega — tähendab olla ühel arvamisel sotsfaschistidega, kes arvavad, et Soomes siamaani fashistlikku diktatuuri veel ei ole, ja et tõsisteks fashismi esitajateks on Soomes ainult lapualased. Kuid tegelikult mingisugusest fashistlikkust riigipöördest Soomes ei või enam juttugi olla, sest fashistlik diktatuur tuli võimule juba 1930. aasta suvel ja seitsaadik on seal fashistlik diktatuur.

Soome kommunistliku partei keskkomitee laendatud täiskogu hindas neid hõõrumisi täiesti õieti, kui hõõrumisi mitmesuguste kodanlike rühmituste vahel. Järgnevad sündmused tõendasid täiesti seda hinnangut. Kõige paremini tõendab seda Mäntsälä mässu juhtide vangist vabanemine enne kohut, just nagu näljastreigi tagajärjel ja kohtunali mässu osaliste üle. 21. novembril tunnistati kohtu otsusel 96-st süüalusest süütuks 24, 20-le anti süü andeks (amnestia), 52 mõisteti vangi 2—2½ aastaks, 32 neist tingimisi, mässujuhid kindral Vallenius ja lapualaste nimamees mõisnik Kosola — mõlemad mõisteti tingimisi 9-kuuks vangi ja on praegu täiesti vabad.

See on koalitsioonilise partei mõju kasvu väljendus valitsuses. Juba enne kohut mässajate üle, astusid protesti avaldades valitsusest välja kaks koalitsioonilaste esindajat.

Peale kohut, detsembri algul tuli üldine valitsuse kriis, mille eesotsas oli põllumeeste liidu esindaja Sunila. Valitsusekriisi põhjuseks oli Soomes edasiarenenud ja teravne majanduslik kriis ja võitluse teravne koalitsioonilise partei ja põllumeeste liidu vahel. Koalitsioonilisele parteile, kes esitab Soome finanskapitali, ei olnud valitsuse poolt esitatud riiklik protsentide alandamine sisekreeditide pealt vastuvõetav.

Koalitsioonilise partei häälekandja „Uusi Suomi“ nõudis Saksamaa eeskujul „presidialse kabineti“ loomist, mida juhataks „tugev ja aus isik“. Uuesti loodud valitsuses tugevnes tuntavalt koalitsiooniline partei, olgugi, et ta etteotsa oli pandud edumeele parteiliige Kivimäki, endine kohutuminister eelmises valitsuses ja endine Soome riigipanga Turu osakonna direktori abi. Koalitsioonilastele ja neile lähedalseivatele kuuluvad kõik tähtsamate ministrite kohad: siseministeerium, sõjaministeerium, välisministeerium, rahaministeerium, põllumehed said ainult kaks ministri kohta. Huvitav on see, et koalitsiooniline partei ja põllumeeste liit, manööverdades parlamendi valimiste eel, seletasid, et nende parteide liikmed ei ole saanud parteilt luba valitsusse astumiseks. Uut valitsust ei või pidada kindlaks. Meie näeme Soomes jätkuvat hõõrumiste teravnemist mitte ainult kodanlike parteide vahel, vaid ka nende seas. Uue valitsuse koosseis tähendab veel häbematumat fashistliku diktatuuri pedletungimist tööliklassi ja töötava talurahva peale, kuid see ei tähenda sugugi, et fashistid on tugevnenud, vastupidi, see tunnistab, et on tulnud stabilisatsioonile lõpp ka poliitiliste suhete alal Soomes. Niisuguses olukorras on iseäranis tähtis kommunistliku partei töö ja tema õige juhtimine.

Soomemaa kommunistliku partei keskkomitee täiskogu andis üsna põhjaliku hinnangu sellele, missuguses seisukorras on praegu, peale kaheaastalist fashistlikku diktatuuri, kommunistlik partei, missugused on tema saavutused ja puudused ja missugused ülesanded tema ees seisavad.

Täiskogu mõistis otsustavalt hukka mõnede seltsimeeste poolt (sm. Malm) väljendatud partei tähtsuse allahindamist Soome tööliste võitluses ja oportunistliku stüühilikkuse pooldamist. Sm. Malm oma artiklis, mis ilmus Soome lehes „Vapaus“ 23. aprillil 1932. aastal, kirjutas, et:

„töölistehulgad tormavad võitlusesse ka selleta, et partei neid võitlusesse viiks. Indiviidide ja kurnatavate

loomusund ja enese alleshoidmise instinkt — just need on, mis tõukavad töörahva vähemal ehk suuremal arvul paratamata võitluse teele.“

Stüühiline tööliklassi võitlus oma huvidest vahetatakse siin mitteklassilise, darvinistliku võitluse vastu olemasolu eest. See väljendab alalhoidunud sotsiaaldemokraatlikke traditsioone, mis SKP-s alles hiljuti nii tugevad olid.

Tugevate sotslike traditsioonide mõju tagajärjel, mis peaaugjalikult koosnevad legalistlikust oportunistist, ei suutnud Soomemaa kommunistlik partei 1930. aastal organiseerida hulke võitluseks fashistliku riigipöörde vastu, ega juhtida seda võitlust. SKP kapituleris (vandus alla) fashismi ees ja oli kaua peale fashistlikku riigipööret täiesti võimetu organiseerima ja juhtima võitlust pealetungiva kapitali ja fashistliku reaktsiooni vastu. Kommunistliku Internatsionaali täidesaatekomitee tunnistas oma resolutsioonis 28. novembril 1930. aastal, et Soomemaa kommunistlik partei elab üle sügavat kriisi. Kui 1931. aasta sügise algul kokku tuli Soomemaa kommunistliku partei konverents, siis võis ta konstateerida, et partei poliitika on õigele teele juhitud, kuid siiski kapituleerimise meeoleolu (kapituleerimine raskuste ees) oli veel sügavalt partei organisatsioonides. Selleks ajaks partei vaevalt alles hakkas edasi liikuma, partei organisatsioonid olid juba pisut kindlamad, kuid siiski puudus side hulkadega. Partei ei olnud veel kriisist välja jõudnud.

Missugune oli seisukord Soomemaa kommunistliku partei keskkomitee täiskogu istangu ajaks? Vaatamata terve rea suurte puuduste peale, mis veel järele on parteis, oli ta siiski üle saanud legalistlistest püüetest ja kapituleerimise meeoleolust. Partei oli liginenud hulkadele ja mõnes kohas nendel juba võitlust juhtima hakanud. Seda peab peaaugjalikult ütleva Soome põhjaosa kohta (Oulu ringkond, Kemi raioon) ja Turu linn. Partei on seal tuntavad saavutused mitte ainult töötute seas, vaid ka töötavate tööliste seas. Mõnes kohas Põhja-Soomes läks isegi korda meie mõju alla võtta talurahva liikumist.

Partei on organisatsiooniliselt tuntavalt kindlustunud. On ka saavutused töös sõdurite seas. Kohtadel ilmub lalalt põrandalust kirjandust.

Kõik see tunnistab seda, et Soomemaa kommunistlik partei oma keskkomitee õige juhtimise tagajärjel on kriisist üle saanud, millesse ta oli sattunud fashistliku riigipöörde ajal ja et tal on tuntavaid

saavutusi (seda tunnistas täiesti õieti Soomemaa kommunistliku partei keskkomitee täiskogu). Kuid täieline pööre kommunistliku partei töös puudub veel, ei ole täiesti võidetud sotsiaaldemokraatlikud traditsioonid, on veel passiivsust, on töölisklassi pahemale poole nihkumise ja hulkade aktiivsuse kasvu allahindamist, puudub usk laialise hulgalise võitluse võimalusesse praegusel silmapilgul, hoolimatus reformistlikudes ametiühistustes tehtava töö vastu ja selle töö allahindamine.

Mäntsälä mässu ajal oli partei organisatsioon täiesti passiivne; ta ei teinud katsetki läbi viia mingisugust praktilist võitlust, vaid piirdus ainult üleskutse väljandamisega, milles paljastas mitmesuguseid fashistide ja sotsfashistide rühmi ja kutsus töölisi üldse võitlema nende vastu.

Soomemaa kommunistliku partei keskkomitee täiskogu resolutsioon konstateerib täiesti õieti, et „partei on tegelikult ainult osalt vabanenud oma passiivsusest hulkade mobiliseerimise alal“. Seejuures juhitakse resolutsiooni tähelepanu selle peale, et:

„see passiivsus on kogemuste puudumise ja hulgalise töö allahindamise tagajärg, vahest ka parempoolsete ja „pahempoolsete“ kallakute tagajärg. Parempoolsus väljendub kõige tihemini hulkade mobiliseerimise võimaluse allahindamises, kuid „pahempoolsus“ hulkade stüühilise liikumise ülehindamises. Soomemaa kommunistlik partei — loeme meie edasi — peab pidama oma pea hädaohuks kahtlemata parempoolset oportunisti, kuid samal ajal peab jätkama võitlust „pahempoolise“ oportunisti vastu, sest et nad mõlemad oma olemusel juba sisaldavad vastutegevust enamlikule hariduslikule, organisatsioonilisele ja mobiliseerivale tööle hulkade seas.“

Oportunist praktikas on veel tugev Soomemaa kommunistlikus parteis. Kõige nõrgem koht on — töö ettevõtetes. Mõned saavutused selles suhtes on küll olemas, eriti Põhjas (näit: Kemi raioon), kuid neid on liig vähe. Suurem osa rakukesi ettevõtetes on hulkadest ja nende igapäevastest vajadustest eemal. Streigid, mis olid, olid väikestes ja keskmistes ettevõtetes, suuremalt jaolt niinimetatud ühiskondlikkudel (hädaabi) töödel, lauavabrikutes ja metsatööliste seas. Keskkomitee täiskogu istangu ajaks peatööstusealadel — metallitööstuses, pabertööstuses, riidetööstuses ja teistes — puudusid streigid täiesti. Seal puudusid peaaegu täiesti põrandaaluste punased ameti-

ühisustegrupid, millised on kui parteiorganisatsiooni lisandiks, vaatamata sellele, et neis on 70 protsenti ümder parteituid. Eriti tähtis on tähtsate keskkohade ja ringkondade mahajäämine, nagu Helsingi ja Uusimaa ringkonna, niisama ka Kuopio ja Viiburi ringkonnad, mis asuvad NSVLiidu piiril. Talupoegade liikumine Lõuna- ja Kesk-Soomes on täiesti fashistide ja osalt sotsfashistide mõju all.

Missugused *peaülesanded* seadis üles SKP keskkomitee täiskogu?

Peaülesanne, mida seadis täiskogu terve partei ette, on võitlus hulkade eest, on töölise ja talurahvahulkade võitlusesse tõmbamine osaliste nõudmistele alusel ja selle võitluse tõstmine revolutsioonilise võitluse kõrgemale astmele. Täiskogu resolutsioonid nõuavad eriti passiivsuse äravõitmist, võitlust parempoolse oportunistiga kui peahädaohuga ja võitlust „pahempoolsuse“ kui stüühilise ülistamise vastu.

Tähelepanu keskpunktiks on töö suuremates ettevõtetes, raudteedel ja üldse veoasjanduses; ühes tööga punastes ametiühisustes teha ka tööd s.-d. ametiühisustes, millest senini sugugi ei hoolitud, töö töötute seas, põllutööliste ja töötava talurahva seas, niisama ka töö töölisnoorte seas ja töö sõjaväes. Eriti rõhutas täiskogu töö tõstmise tarvidust töös mahajäänud Helsingi, Uusimaa, Viiburi ja Kuopio ringkondades, mis on kõige tähtsamad ringkonnad.

Õige juhatuse andis täiskogu hulkadega sidemete loomise suhtes igapäevase töö meetodite ja alt ühise väerinna loomise suhtes.

„Tervis saavutada, — loeme meie täiskogu resolutsioonidest partei ülesannete kohta, — igapäevane side kõikide parteiliikmete ja sots. dem. ning parteitute tööliste vahel, tutvuneda töötingimustega ja palgatingimustega ettevõtetes, läbi käia nende töölistega, tutvuneda nende meeleoluga ja mõtetega, raskustega ja konfliktidega, mis tekkivad nende ja ettevõtjate valitsuse esitajate, kohtupristavite, politsei, majaperemeeste j.t. vahel. Tervis on nendele töölistele selgitada neid küsimusi lihtsas keeles, arusaadavalt selgitada s.-d. juhtide valeõpetust ja kaotada sots. demokraatlikkude tööliste umbusaldust meie ettepanekute vastu.“

Tervis kaotada pealiskaudsus ja vormaalsus, mille all veel raskesti kannatavad meie agitatsioon, artiklid lehtedes, partei juhtsõnad ja kõik partei hulgaline töö.“

Eri suure tähtsusega on SKP keskkomitee täiskogu poolt ülesseatud küsimused ühis väerinna taktika alal. Seal loeme:

„Tarvis õppida tööpoolest tarvitama kogu partei hulgalises töös enamlikku ühise väerinna meetodi. Revolutsiooniline ühine väerind proletaarse demokraatia alusel (peavorm — koosolekud ettevõtetes) tähendab võitlussidet kommunistide ja parteitute tööliste ning s.-d. tööliste vahel ettevõtetes ja kõigis väljaastumistes, streikides, töötute liikumises jne. Ühine väerind ei tohi tähendada kokkulepet s.-d. organisatsioonidega, ei tohi vaikida lahku minekutest, kuid ei tohi ka lahti ütelda hulgalisest sidemest ja kõrvale hoida siis, kui meie ettepanekuid kohe vastu ei võeta, vaid peab püsivalt jätkama tööd seni, kuni pole võidetud hulkade enamuse usaldus. Õige enamlik suhtumine hulkadele on ka vaba sabasõrkimisest ja umbusust hulkade revolutsioonilisesse küpsenemisesse, niisama nagu ta vaba on ka hulkade saavutatud stüühilise revolutsioonilise tasapinna ülehindamisest. Õige enamlik suhtumine hulkadele nõuab alalist ja aktiivset laialiste masside klassiteadvuse tõstmist, nende vabastamist väikekodanlikkudest eelarvamistest ja demokraatlikkudest pettepillidest, nende aktiveerimist, nende juhtimist edasi klassivõitluse tee ja kõrgematele revolutsioonilise võitluse vormidele.“

Palju töötas täiskogu partei juhtsõnade alal ja seadis üles järgmised juhtsõnad,

„Tööliste ja talupoegade vabariik võitluses mille eest tuleb igalpool seletada, et see tähendab sedasama, mis nõukogude Soomemaa.“

Kindlustada tööliklassi ja väikepõllupidajate ühist väerinda.

Rahva töötava enamuse enesekaitse tugeva hulgalise jõu loomisega.

Vabanemine finans- ja bürokraatliku võimu küüntest.

Soome saagu tööliste ja talurahva vabariigiks!“

Igapäevaseks võitluseks hulkade eest koondab täiskogu täiesti õieti partei tähelepanu järgmistele küsimustele:

Võitlus tööliklassi ja töötava talurahva majandusliku riisumise vastu kapitali poolt.

Võitlus kõikide tööliste kindlustamise eest tööpuuduse ja haiguse korral ettevõtjate ja riigi kulul.

Võitlus oma tööst elavate väikepõllupidajate vabastamise eest maksudest ja võlgadest pankadele ja liiakasuvõtjatele.

Tõmmata võitlusesse poliitilise rõhumise ja surve, tööliste klassiliste organisatsioonide sulgemise, valge terrori jne vastu, laialised hulgad, üles seades sellejuures järgmisi juhtsõnu:

„Maha lihunikkude valitsus!“

Vabastada vanglatest tööliste ja talupoegade huvide kaitsjad!

Maha rahva vaenlaste parteid: koalitsiooniline, „edumeelsed“, põllumeeste liit ja kapitalistide agent — s.-d. partei!

Hävitada finanskapitalistliku võimu rüürikas, lapualaste valgekaardlik liikumine!

Laiali ajada schützkor'id, vastutusele võtta nende ülemad, sõjariistad üle anda töölistele ja kehviktalurahvale!“

Interventsiooni ettevalmistamise vastu võitlemise küsimuses võeti vastu erietsus. Sellejuures seatakse üles järgmised juhtsõnad:

„Maha härrad sõjaavantüristid! Meie ei lase neid tõmmata soome rahva laialisi kihte ülekohtusesse sõjalisesse avantüür!“

Nendes juhtsõnades ei näe meie mitte schabloonilist massilisele tööle juureminekut, vaid püüet teha neid ärusaadavateks hulkadele.

Täiskogu kutsub kogu parteid „valmis olema igaks juhtumiseks nii klassivaenlase pealetungimise korral kui ka sisemiste lahkelide, konfliktide ja plahvatuste korral kodanluse leeris, et ära kasutada soodsat silmapilku töötavate hulkade iseseivateks sõjakateks väljaastumisteks, niisama olema valmis ka hulkade ootamatute sõjakate liikumiste korral üldse.“

Täiskogu kutsub parteid valvelolekule, et sündmused parteid ootamata ei tabaks, alati olema valmis võitluseviiside muutmiseks, revolutsioonilisemate meetodite tarvitamiseks, kui olukord seda nõuab:

„SKP ligemaks peaülesandeks, — kõneleb täiskogu otsus, — on nimelt töötavate hulkade võitluseks valmistoleku tõstmine ja juhtimine, hulkade aktiveerimine ja revolutsioneerimine praegusel silmapilgul olevates vastavates võitluse ja liikumise tingimustes, silmas pidades seda, et tulevastes otsustavates revolutsioonilistes võitlustes, mis praegu liginevad, võita klassivaenlast.“

Objektiivsed tingimused täiskogu poolt parteile üles seatud ülesannete teostamiseks on ütlemlata soodsad. Loodame, et

SKP, kes peale faschistlikku riigipööret on suuri õppetunde saanud, kes üle saanud kriisist parteis eneses, kes on kõvendanud partei kaadreid — vaatamata kõikide raskuste peale oskab ka kapitalistliku stabi-

lisatsiooni lõpu olukorras ikka süveneva majandusliku kriisi ja tööliste ning kehvade talupoegade revolutsioonilise liikumise kasvu olukorras täita tema ette ülesseatud ülesanded.

V. Bôstrjanski

Revolutsioon Marxi õpetuse järgi

Läheneb rahvusvahelise proletariaadi suurima juhi ja õpetaja Karl Marxi surmapäeva 50. aastane juubel. Kogu maailmas valmistuvad revolutsioonilised tööliised väärikalt pühitsema seda tähtpäeva 14. märtsil s.a.

Marksism, see „töölisliikumise vabastuse võitluse teooria“ (Lenin) pääses esmakordselt võidule Nõukogude Liidus. Proletaarse revolutsiooni mõõdapääsemata võit kogu maailmas kindlustab marksismi võidu igalpool. Kuid kõige esimeseks maaks, kus Marxi õpetust teostama hakati, sai endine tsaari Venemaa. Ega Marx ja tema lähem kaasvõitleja Engels asjata alati väga suurt tähelepanu juhtinud kõigele sellele, mis toimus Romanovite rõhumise all ägavas riigis. Ega nad asjata ette kuulutanud vene revolutsiooni võitu lähemas tulevikus, ega sidunud tsaarivõimu langemisega järsu pöörde tulekut maailma ajaloos. Ja tõepoolest, — endise tsaari Venemaa tööliised olid esimesed, kes astusid Karl Marxi poolt näidatud teele ja püstitasid proletariaadi diktatuuri lipu ühel kuuendikul maakerast, hoides kõrgel seda lippu ning kaitstes vaenlaste eest.

Proletariaadi diktatuur on marksismi peaküsimus, on tema põhiküsimus. Nagu näha võib kirjast, mille Marx saatis Veidemeyerile 1852. aastal, pidas Marx enda õpetuse tuumaks proletariaadi diktatuuri. Marx pidas proletariaadi diktatuuri kõige tähtsamaks kõigest sellest, millega ta rikkastas teadust.

Marx töötas välja proletariaadi diktatuuri teooria. Kogu tema elupikkuse määratusuure teadusliku töö eesmärgiks oli — põhjendada proletariaadi diktatuuri vajadust. „Kapitalis“ Marxi poolt meisterlikult antud kapitalistliku ühiskonna analüüs toob teda järeldusele, et kapitalismi vastuolusid võib lahendada ainult proletaarne revolutsioon, mis purustab kodanliku riigi ja paneb tema asemel maksma proletariaadi diktatuuri. Vene revolutsiooni praktikas on marksism leidnud enda teostamist. Revolutsiooni võidukäik Nõukogude

Liidus kinnitab täiel määral seda, et Marxi õpetus õige on.

Proletariaadi klassivaenlased taipasid õieti, et marksismi põhioolu revolutsiooniline on. Sellepärast peavad nad leppimata võitlust marksismi vastu. 1908-dal aastal, vene jõhkramatel reaktsooniaastatel, kirjutas üks vene vabameelne kodanlane ajaleht, rõõmustades tööliste ja talupoegade esimese ülestõusu (1905. a. revolutsiooni Tõlk.) kaotuse üle, et — „keegi ei mõtle nüüd enam sellest, kuidas Venemaal Marxi järgi revolutsiooni teha“. Neis klassivaenlase sõnades peitub sügav klassiline tõde — jah, juba 1905. a. revolutsioon „tehti Marxi järgi“. Kuid vabameelne kodanlik leht eksis, kui ta arvas, et Venemaal enam võimalik pole revolutsioon Marxi järgi. Revolutsioonilise marksismi idee kandja, Marxi parima õpilase Lenini poolt asutatud ja juhitud enamline partei hoidis ka kõige raskematel reaktsooniaastatel puhtana kõrgel üleval revolutsioonilise marksismi lippu.

Kommunistlik partei „tegi Marxi järgi“ kaks revolutsiooni, — kukutas 1917. a. veebruaris tsarismi ja 1917. a. oktoobris — kodanluse. Venemaal võitis see „revolutsioon Marxi õpetuse järgi“, mida nii väga kartis vabameelne kodanlus. Revolutsioon Marxi järgi võitis hoolimata vabameelsest kodanlusest, hoolimata kodanluse agentuurist tööliisklassi ridades — II Internatsionaali sotsialistlikkudest parteidest, hoolimata vähemlastest ja sotsiaalrevolutsionääridest.

Vähemlased ja eserid (s.-r., — sotsiaalrevolutsionäärid. Tõlk.), niisama nagu kõikide maade oportunistid tegid kõik mis jaksasid, et muuta marksismi revolutsioonilist tuuma, proletariaadi vabastuse võitluse teooriat mingiks „kodanlis-puiseks“, nagu ütles Lenin, õpetuseks, mis õigustab kokkuleppimist kodanlusega. Oportunistid püüdsid seda suurt revolutsioonilist teooriat tõlgitseda „alatussele vastavalt“, nad püüdsid suurt revolutsionääri, Marxi, kelle terve elu mõõdus kodanluse vaibumatus

vihkamises, muuta seadusliku progressi ja rahuliku edenemise apostliks. Terve sõjaeelse II Internatsionaali ajalugu möödus revolutsioonilise marksismi võltsimise, labastamise ja moonutamise lipu all. Ja marksismi au päästis siin vene enamlik partei eesotsas Leniniga. „Marxi ei tohi neelata osade kaupa, — kirjutas Lenin Marxi 25-da surmapäeva puhul, — Marxi peab kas vastu võtma tervena või jälle tervena tagasi lükkama.“ Lenin purustas kõik revisionistide katsed eraldada marksismis „kainet“ teadust revolutsioonilisest poliitikast. Lenin näitas, et Marx kogu enda teooria väärtust just selles nägi, et ta enda põhiolult on kriitiline ja revolutsiooniline teooria. Lenin näitas, et marksismi põhiolu seisab selles, et ta

„ühendab kindlat ja kõige kõrgemat teaduslikkust (olles ühiskonna-teaduse viimane sõna) revolutsioonilikkusega ja ühendab mitte juhuslikult, mitte ainult sellepärast, et doktriini looja isiklikult ühendas endas teadlase ja revolutsionääri omadused, vaid ühendab teorias eneses sisemiselt ja lahutamatult. Tõepoolest, teooria ülesandeks, teaduse ülesandeks tehakse siin otsekohe kaasa aidata rõhutute klassile tema tõepoolest toimivas majanduslikus võitluses.“

Marksismi graniitalusel tekkiski enamlus. Marksismi omamine ja ta teostamine, tema tarvitamine vastavalt uue ajajärgu, imperialismi ja proletaarse revolutsioonide ajajärgu tingimustele saigi Marxi parima õpilase ja tema töö jätkaja — Lenini — elutööks. Leninismi teoorias ja praktikas arenes edasi Marxi suur vabastuse õpetus. Lenin tõstis enda teoreetilistes töödes marksismi uuele, kõrgemale astmele.

Teadusliku kommunismi suur looja ei elanud proletaarse revolutsiooni vähegi kindlama võiduni. Tõsi küll, 1871. aastal võitis maailma ajaloos esimest korda proletariaadi diktatuuri maksmapaneku katse. See oli Pariisi Kommuun. Kuid ta püsis ainult 72 päeva ühe linnä ulatuses.

Proletaarse revolutsiooni suur teoretik ei näinud enda idee võitu tegelikus elus. Marxi parim õpilane Lenin kaitses marksismi revolutsioonilist põhiolu moonutamiste eest II Internatsionaali poolt, arendas marksismi edasi, teostas praktikas Marxi alimad mõtted.

Enda õpetuse tuumaks pidas Marx proletariaadi diktatuuri. Ja Nõukogude Liidu maaal on see proletariaadi diktatuur

Lenini partei juhtimisel vankumatakindlalt maksma pandud. NSVLiidu töölised on Marxi vaimlised pärijad. Nad täitsid ta poliitilise päranduse, oma jõupingutustega näitasid nad Marxi teooria elulikkust ja viljakust. Proletaarse revolutsiooni võit Nõukogude Liidus, sotsialismi võit Nõukogude Liidus, „kumb-kumba?“ küsimuse otsustamine sotsialismi kasuks, kollektiviseerimise võit põllumajanduses, — need Nõukogude Liidu üleilmlis-ajaloolise tähtsusega saavutused on ka marksismi üleilmlis-ajaloolise õiguse tunnistuseks, ta suurimaks võiduks.

Sel ajal kui II Internatsionaali parteid porisse tallavad Marxi lippu, sel ajal kui nad ära annavad ta suurt juhtsõna, „Kõikide maade töölised, ühinege“, samal ajal pole Nõukogude Liidu töölised leninliku partei juhtimisel kunagi taganenud marksismi põhimõtetest. Marksism võimaldas Nõukogude Liidu töölistel saavutada oma võite.

Kui sõjaeelne II Internatsionaal veel sõnadeski näitas oma truudust marksismile, andes samal ajal ära tema revolutsioonilist loomust, kui seal marksismile tähenärimisega truudust vannuti, andes ära ta revolutsioonilist sisu, siis ütleb praeguseaegne sotsiaal-faschism avalikult ära Marxist, kuulutades teda „ajalooliseks kategooriaks“¹⁾ (Karl Renner). „Marksismi ei tule enam revideerida, teda on tarvis täiesti uuendada“, — kirjutas austromarksistide tuus Karl Renner 1928. aastal.

Kuid mitte ainult Nõukogude Liidus pole võitnud Marxi õpetus. Kui Nõukogude Liidus võitis sotsialism, mille edu eest võitlemiseks andis Marx kogu oma elu, — siis vaimustavad selle sotsialismi ideed ka kapitalistlikkude maade töölisi ning imperialismi asumaade orje. Marxi õpetus pühitseb võitu ka Nõukogude Hiinas, mis juba praegu moodustab üheseitsmendiku endisest Taevapoegade riigist. Marksismi juhtsõnade all võitlevad kapitalismi ikkest vabanemise eest kõikide kapitalistlikkude maade revolutsioonilised töölised. Marksism on Kommunistliku Internatsionaali lipp, ta programm.

II Internatsionaali teooria ja praktika on kogu marksismi revolutsioonilise sisu täielik eitamine. Leninism aga on marksismi edasiarendamine, leninism on imperialismi ja proletaarse revolutsioonide ajajärgu marksism. Iseloomustades marksismi revolutsioonilist põhiolu rõhutas Lenin alati

¹⁾ s.o. nähtuseks, mis möödaminev, mis oma aja ära elanud. Tõlk.

Marxi kaasvõitleja Engelsi väidet, et meie õpetus „pole dogma, vaid juhtnõor tegevuseks“. Lenin rääkis:

„Lastes silmast selle seade teeme meie marksismi ühekülgses, vigas, elutuks. Meie võtame temalt elusa hinge, meie katkestame ta sideme ajajärgu teatud praktiliste ülesannetega, mis võivad muutuda aja- loo iga uue pööranguga.“

Seda mõtet väljendas ÜK(e)P VI kongressil selgesti sm. Stalin, Lenini parim õpilane ja ta töö jätkaja, vaieldes vastu Preobraszenskile poliitilise olukorra resolutsiooni 9-da punkti suhtes:.. „on olemas dogmaatiline ja loov marksism. Mina asun viimase alusel.“ Loova marksismi alusel seisid Marx, Engels, seisid Lenin, seisab ka Stalin.

Stalini suur teene marksismi revolutsiooniliste aluste kaitsmisel oportunistlike moonutuste vastu seisab selles, et ta järjekindlalt läbi viib seadet — marksism pole dogma, vaid juhtnõor tegevuseks.

„... Lenini, kui Marxi ja Engelsi töö jätkaja, suurus just selles seisabki, — räägib sm. Stalin, — et ta oma uurimistes kunagi polnud marksismi

tähe ori, jälgides Marxi juhatusel, kes korduvalt rääkis, et marksism pole dogma, vaid juhtnõor tegevuseks.“

Loov, aga mitte dogmaatiline marksism, — see on Lenini ja Stalini marksism. Leninism ongi see loov marksism.

Marksism-leninism juhib Nõukogude Liidu tööraha määratud miljonilisi hulke, kes visas võitluses võidavad klassivaenlaselt ühe kantsi teise järgi, kes lahendavad pealtnäha lahendamatu ajaloolisi ülesandeid. Marksismiga relvastatud leninlik partei näitas kogu ilma töölistele, „*kuidas seda tehakse*“, kuidas sünnib proletaarne revolutsioon, kuidas kukutatakse kodanluse võim ja pannakse maksma proletariaadi diktatuur.

Pole enam kaugel aeg, kus ülejäänud kodanlike maade töölised teevad revolutsiooni Marxi järgi, purustavad pihuks ja põrmuks kodanluse riigimasina, asutavad ta asemele uue proletaarse riigi ja avavad sellega tee sotsialismile kogu maailmas, sest marksism-leninism on läbi ja läbi rahvusvaheline õpetus, ta on kogu ilma tööliklassi vabastusevõitluse teooria.

Revolutsioon Marxi õpetuse järgi võitis Nõukogude Liidus. Pole kaugel ta võit kogu ilmas.

J. L.

Nõukogude Liidust

(ÜK(e)P k.-k. ja k.-k.-k. jaanuaripleenumi kokkuvõtteid.)

Viieaastaplaan, millest niipalju räägiti väljamaal meie vaenlaste ja sõprade hulgas — on teostatud nelja aasta ja kolme kuuga. Kodanluse ja sotsiaalfaschistide ülempapi Kautsky ettekuulutus, et meie viieaastak tingimata peab luhta minema, kukkus läbi, nagu see teisiti ollagi ei saanud. Kahjurite tegevuse ja teooria löi proletariaadi diktatuur puruks. Võitluses igasuguse oportunisti vastu, parempoolsete ja „pahempoolsete“ kallakutega, tuli NSV Liidu proletariaat meie partei juhtimisel, ta leninlise keskkomitee juhtimisel, sm. Staliniga eesotsas, ajaloos ennenägemata saavutustega esimese viieaastaku lõpule.

Väljamaa kapitalistid nägid meie ehitustöös endile üheltpoolt suurt kasu, sest sügava majandusliku kriisi tagajärjel, mida elab üle kogu kapitalistlik maailm, olid ja on N. Liidu tellimised kapitalistidele väga tähtsad, sest et N. Liidu tellimiste erikaal üksikute kapitalistlike maade kauban-

duses õige suur on¹⁾. Teiselt poolt aga seesama sügav majanduslik kriis sunnib kapitaliste, kriisis väljapääsu otsides, ikka rohkem ja rohkem ette valmistama sõda Nõukogude Liidu vastu ja selles suhtes vaatavad nad muidugi hirmuga N. Liidu industrialiseerimise peale, teevad kisa „punasest imperialismist“ jne. Kuid Nõukogude Liit on kogu enda olemasolemise aja kestel nii sõnades kui tegudes näidanud, et tema ja ainult tema järjekindlat rahupoliitikat ajab.

Kuid arusaadav, kui kapitalistlikud riigid kõige kiiremas korras valmistavad uut sõda, valmis on igal soodsal silmapilgul Nõukogude Liidule kallale tungima, N. Liit siis, kui terve maailma proletariaadi sotsialistlik isamaa, pidi tarvitusele võtma vastavad abinõud, et kindlustada oma kaitsevõimet.

¹⁾ Näiteks, 1931. aastal Inglismaa väljaveos oli N. Liidu osa peksumasinatest — 70,4%, treipinkidest — 88,1%, igasugustest tööriistadest — 69,9% jne.

Esimese viisaastaku teostamine kindlustas määratult Nõukogude Liidu riigikaitset. N. Liidul on olemas nüüd oma kindel rasketööstuslik alus ja tugev materjaalne-tehniline baas punasele sõjaväele. Ja teisiti see ei või ega tohikski olla. Nõukogude Liidu proletariaat kõvendas oma sotsialistliku isamaa kaitset, sest seda nõuavad temalt ta kohustused Nõukogude Liidu ning kogu maailma töörahva ees. Viisaastaku teostamine on ka rahvasvahelise proletariaadi võit. Ta on määratu tegur üleilmse proletarise revolutsiooni arenemises. Kunagi ei tohi meie ära unustada seda, et Nõukogude Liidu proletariaadi kui oma eelväe järele joondub kapitalistliku maailma revolutsiooniline proletariaat. Ei tohi ära unustada, et „proletariaat püüab võtta ja võtabki tööpoolest viisaastaku edusammudes uue argumendi revolutsiooni kasuks terve ilma kodanluse vastu“ (Stalin).

Vaatame nüüd Nõukogude Liidu sotsialistliku majandussüsteemi sisemisi põhiküsimusi. Nõukogude Liidu kui sotsialistliku süsteemi liikumise põhiseaduseks on plaan. See plaan on ka laiendatud kordusvalmistuse protsessi seaduseks meie majanduses. Meie plaan, kui proletariaadi diktatuuri programm, kui direktiiv teostab sotsialistlike majandusvormide kasvu, kapitalistlike elementide hävitamist ja talupoja väikevalmistaja laadi ümberehitamist sotsialistlikuks (kollektiviseerimine). See tähendab, et meie N. Liidu majanduses peab sündima kogu rahvamajanduse kordusvalmistuse alusel — sotsialistlike vahekorjade laiendatud kordusvalmistus. Katsume seda jälgida esimese viisaastaku teostamise konkreetsete andmete ja faktide najal. Vaatame kõigepealt rahvatulu. Viisaastaku algul, s.o. 1927—28. a. kogu N. Liidu rahvatulu oli 24,3 mlrd. rubla ja sellest oli ühiskondlustatud osa ainult — 52,7%; Viisaastaku lõpuks, s.t. — 1932. aastal rahvatulu kasvas 85% võrra ja ulatas kuni 45,1 mlrd. rublani, milles ühiskondlustatud osa moodustab juba 87% (vileaastaplaanis oli 1932—33. a. peale nähtud ette ühiskondlustada ainult — 66,3% rahvatulust). Rahvatulu võib kasvada aga ainult kogu rahvamajanduse kasvu tagajärjel.

Nõukogude Liidu tööstuse (mis on kõik sotsialistlik, kui maha arvata üksikud kontsessioonettevõtted) üldtoodang kasvas 1928. aastaga võrreldes viisaastaku kestel üle kahe korra (219%) ja oli 1932. aastal 34,3 mlrd. rubla suur (1926—27. aasta hindades). Masinaehituse tööstus kasvas sama aja jooksul üle viie korra (525%). Teised

tähtsamad rasketööstuse alad kasvasid selle aja jooksul ka väga kiiresti, nii et üldiselt N. Liidu tööstuse toodangu erikaal kogu maailma tööstuse toodangus kasvas 4,7% (1928. a.) kuni 14,9%-ni (1932. a.). Tööstuse toodangu poolest tõusis Nõukogude Liit viiendalt kohalt (1928. a.) teisele kohale (1932. a.), ees on praegu veel Põhja-Ameerika Ühendriigid. Uute elektrijaamade juurehitamine võimaldas meid sama aja jooksul elektrienergia väljatöötamises 5 miljardi kilovatt-tunni pealt tõusta 13,5 miljardi kv-tunni peale. Üldse ehitati esimese viisaastaku kestel 26 uut suurt *raiooni-elektrijaama*. Meie riigis on möödunud nelja aasta vältel üles ehitatud niisugused tööstusealad, mida tsaari Venemaal üldse ei olnud ja mida ei olnud ka meil enne 1928. aastat, nagu — traktoritööstus, autotööstus, lennukitööstus ja lennukimootoritööstus jne, jne. Keemiatööstus, mida tsaari Venemaal peaaegu üldse ei olnud, on Nõukogude Liidus praegu jõudnud nii kaugele, et 1932. aastal ta toodang ulatab 1839 mln. rublani. Viisaastaku jooksul on üles ehitatud ja käima pandud 58 uut keemiatööstuse ettevõtet. Superfosfaadi toodang, võrreldes 1931. aastaga on kasvanud 25 korda. Viisaastaku jooksul panime käima 40 uut rauasulatusahju, 66 marteeni ja palju teisi tehaseid ja ettevõtteid. Üle terve ilma tuntakse niisuguseid meie hiiglaehitusi nagu Magnitostroi, Kusnetsk, Dneprostroi, Stalingradi traktorivabrik j.t.

Miks meie võime kõike seda nimetada sotsialismi kasvuks, sotsialismi ülesehitamiseks? Aga just sellepärast, et meie industrialiseerimine on sotsialistlik industrialiseerimine. Nõukogude Liidu rasketööstuse kasv on sotsialistliku majanduse aluse loomine. Tuletame meelde, mida tihtilugu rääkis sellekohta Lenin. 1920. aastal nõukogude VIII ülevenemaalisel kongressil Lenin rääkis industrialiseerimisest kui sotsialismi baasi loomisest:

„Niikaua kui meie väiketalarahva maal elame, on kapitalismil baas Venemaal kindlam kui kommunismil. Seda on tarvis meeles pidada“. Ja edasi Lenin annab juhtnöörid, kuidas kapitalismi purustada, kuidas viia kommunismi võidule, — „selleks on olemas üks abinõu — seada kogu riigimajandus, seal hulgas ka põllutöö, uuele tehnilisele alusele, tänapäeva suurtööstuse tehnilisele alusele. Alles siis, kui riik saab elektrifitseeritud, kui tööstusele, põllumajandusele ja transpordile tänapäeva suurtööstuse alus on loodud,

alles siis võidame lõpuliikult.“ (Lenini teosed, III trükk, XXVI köide, lk 46—47. Sõrendus meie — J. L.)

1921. aastal Kommunistliku Internatsionaali kolmandal kongressil toonitas Lenin veel kord, et „ainukeseks võimalikuks *sotsialismi* aluseks on suur masinatööstus“.

Põhimõtteliselt vastandina kapitalistlikule industrialiseerimisele kordusvalmistis Nõukogude Liidu plaanikindlalt arenev suur-tööstus laiendatud alusel sotsialistlikke vorme ja vahetordi. Kapitalistliku industrialiseerimise tagajärjedest kirjutavad väga kujukalt näit. Ameerika farmerid oma kirjas N. Liidu kolhoosnikkude-lööklaste kongressile tänava aasta veebruaris.

„Meie oleme P.-A.Ü-s nagu tangide vahel, kannatades põllumajandusesaaduste ennenägematamadalate hindade võlgade, maksude, igasuguste lisamaksude jne all, mis välja pigistavad meist rikkad“ ja edasi kirjutavad nad, et nisu busheli hind turul on 40 senti, kuna ta põllumehele endal maksab 80 senti*).

Nõukogude Liidu põllumajandus aga muutus esimese viisaastaku vältel suurpõllumajanduseks. Endise 24 miljoni üksikmajapidamise asemel on Nõukogude Liidu külas 211.000 kolhoosi, kuna kõigest 9 mln. üksikmajapidamist praegu veel alles on. Nõuk. Liidus on asutatud 5820 sovhoosi ja 2498 masina- ja traktorijaama. Kõik see tähendab seda, et üle 77% kogu viljast annab sotsialistlik sektor. See kõik näitab, et sotsialistliku industrialiseerimise tagajärjed on printsipiaalselt vastandid kapitalistliku majanduse arenemisele, kus sünnib keskjalurahva kihinemine, määratud hulga proletariseeruvad, üksikud lähevad jõukateks, muutuvad kulakuteks, hallparuniteks. Sotsialistlik industrialiseerimine Nõukogude Liidus aga parandab töörahva ainelist ja kultuurilist olukorda.

* Sm. Stalin oma aruandes pleenumil näitas väga selgelt meie sotsialistliku industrialiseerimise tagajärgi külas.

Ta rääkis: „Mida andis viieaastaplaani nelja aastaga täitmine kehvikutele ja keskmikkude alamatele kihtidele? Ta lõhkus ja purustas kulakuse kui klassi, vabastades kehvikud ja pooled keskmikud kulaklikust orjusest. Ta tõmbas nad kolhoosidesse ja lõi neile kindla seisukorra. Ta hävitas sellesamaga võimaluse talurahval kurnajateks — kulakuteks ja kurnatavateks kehvikuteks kihineda. Ta tõstis kehvikud ja alamad

keskmikkude kihid kolhoosides jõukate inimeste seisukorda, sellesamaga kaotades talurahva vaesenemise ja viletsuselangemise protsessi“*).

Meie N. Liidu tööstuse arenemine on juba nii kaugele jõudnud põllumajanduse masinatega varustamise alal, et 1933. aastal on võimalik ligi 1/3 suiviljade külvipinnast traktoritega üles künda, suivilja pea täielikult külvimasinate abil maha külvata ja viljapeksu teostada täielikult peksumasinate abil (kuna 1928. aastal N. Liidus käsitsi peksti veel 40% viljast).

Kapitalistlik industrialiseerimine teritab vahetordi töö ja kapitali vahel ja suurendab töötatööliste tagavaraväge. Kapitalistlik industrialiseerimine sünnib laialiste töörahvahulkade higi ja vaeva arvel. N. Liidu tööliklass on määratult kasvanud. Töötatöölisi Nõukogude Liidus ei ole. Tööliste palk on tõusnud võrreldes 1928. aastaga 67%, sotsiaalkindlustuse peale minevad summad ligi kolm korda. Kuna Saksamaal samal ajal tööliklassi ja teenijate sissetulekud on langenud 43 miljardi marga pealt 23 miljardi margani; Põhja-Ameerika Ühendriikides on tööliste ja teenijate palgafond langenud selle aja vältel ligi kaks korda — 53 miljardi dollari pealt kuni 28,2 miljardi dollarini. Üle 40 miljoni töötatöölise on kapitalistlikus ilmas. Neid ähvardab näljasurm. Meil on N. Liidus sotsialistlikus ehitustöös ka raskusi, ei jatku veel näit. tarvilisel määral mõnesuguseid kergetööstuse saadusi, ei jatku liha- ja piimasaadusi jne. Kuid siingi on meil suured saavutused. Esimene viisaastak lõi kergetööstusele masinaehituse baasi; kergetööstus on juba nii palju kasvanud, et 1933. aastal võime tuntavalt suurendada kergetööstuse toodangut, nagu näit. puuvillariide ja jalanõude valmistust jne. Meie kergetööstuse arenemisele on loodud meil oma uus tooresaine baas.

Nõukogude Liidu tööliklassi tööviljakus kasvas esimese viisaastaku kestel keskmiselt 15%, kuid sellest on vähe. Sotsialistlikud töövormid võivad anda veel palju kõrgemaid tagajärgi. Ja teise viisaastaku esimese aasta, 1933. a., valmistuse programmis on tööviljakuse tõstmise küsimus seatud esiplaanile. Sotsialistlik industrialiseerimine tõstis Nõukogude Liidu rahvamajanduse üldtoodangus tööstuse erikaalu nelja aasta jooksul 48% pealt 70% peale. See on kõige parem tõendus sellest, et meie enamliku partei poliitika õige oli ja on, see

*) Vaata „Pravda“ nr. 45 — 15./II 1933.

*) ÜK(e)P k.-k. ja k.-k.-k. ühendatud pleenum. „Kulvaja väljaanne, lk. 30.

purustab kõik kahjurite, oportunistide „tasa-kaalu“ ja „sõjaeelsete proportsioonide alahoidmise“ teooria ja praktika. Partei löi puruks kõiksugused „üliindustrialiseerimise“ ja teised oportunistlikud vaated. Nõukogude Liit on muutunud tööstusemaaks ja on teostatud need sõnad, mida sm. Stalin, kui partei juht, ütles oma lõpu-kõnes partei XIV kongressil 1925. a.: „Nemad (see tähendab, industrialiseerimise vastased — Sokolnikov, Schanin j.t.) tahtsid, et meie ainult oleks piirdunud, ütleme, automobiilide valmistamisega, kuid sellest on meile vähe, sellepärast, et meie tahame valmistada mitte ainult automobiile, vaid ka masinaid, mis valmistavad automobiile. Nemad tahavad meid piirata ainult, ütleme, kingade valmistamisega, kuid meile on sellest vähe, sest et meie tahame valmistada mitte ainult kingi, vaid ka masinaid, mis kingi valmistavad“ („Ob oppositsii“, lhk. 205).

Kogu see ehitustöö, kogu niisugune industrialiseerimine on võimalik ainult riigis, kus võimul on proletariaat, ja niisugune riik on Nõukogude Liit. See kõik näitab kui alatult vassib ja võltsib Saksamaa sotsiaalfaschistide häälekandja „Vorwärts“, kui ta räägib, et Venemaal ka tsaariministri krahv Witte valitsuse ajal võis olla samasugune industrialiseerimine nagu see praegu toimub Nõukogude Liidus. Siin on väga huvitav meelde tuletada ka seda, mida omal ajal rääkisid rahvusdemokraadid nende küsimuste suhtes. Rahvusdemokraadid, niisama nagu Kondratjev, Grohman, Basarov ja teised kahjurid, rääkisid ja kirjutasid sellest, et on tarvis valmistusjõude arendada, vaatamata selle peale, kas toimub sotsialistlikkude vahetõrgete laiendamiseks või ei. Tuletame meelde J. Palvadre kirjutusi 1924. aastal „Edasi“ veergudel sellest, et NEP'i ajajärgul kommunismi elementide loomisest ei võit juttugi olla ja „et talupoeg üldse on võõras kommunistlikule majapidamisele“. Nüüd aga, peale esimese viisaastaku teostatamist, paistab iseäranis selgesti silma, kui kontrrevolutsiooniline on see väide. Nagu kogu rahvusvahelise kodanluse „ettekukulutused“ Nõukogude Liidu sotsialistliku ehitustöö ebaõnnestamise ja kokkuvarisemise kohta luhta läksid, nii läksid luhta ka rahvusdemokraatide samasisulised kontrrevolutsioonilised „ettekukulutused“.

Järjekindla sotsialistliku industrialiseerimise poliitika läbiviimise alusel jõudis N. Liit niikaugele, et teostas partei XIV kongressi otsused ja on nüüd sõna tõsisel mõttel ka majanduslik-tehnoloogilisel kapitalistlik-

kudest riikidest ärarippumata maa. Meie ei ole veel täiesti teostanud juhtõna, mis omal ajal üles seadsid Lenin ja Stalin kapitalistlikkudele maadele „järele jõuda ja neist ette jõuda“, kuid siiski oleme juba jõudnud niikaugele, et meil on praegu kõik võimalused selleks, et valmistada omal maal igasuguseid masinaid, mis läheb tarvis meie rahvamajanduses. Et seda võimalust täiel määral tegelikkuseks muuta, on tarvis valata kõik see tehnika, mis oleme loonud ja sisse vedanud välismaalt. On tarvis valata uute ehitatud tehaste tehnika. Näiteks meie masinaehituse tehased võivad aastas valmistada 9 miljardi rubla väärtuses saadusi, kuid nad valmistasid 1932. a. saadusi ainult 6595 miljoni rubla eest, s.t. ainult 70% nende tehaste võimsusest on kasulikult ära tarvitatud. Jaanuaripleenum seadis iseäranis teravalt üles nõudmise — kõige suuremat tähelepanu pöörata ettevõtete tehnika valdamise peale, nende ettevõtete täiejõuga ja eduga tööerakendamise peale.

„Esimese viisaastaku kestel oskasime meie uue ehitustöö vaimustust, entusiastismi organiseerida ja saavufasime otsustavaid edusamme. See on väga hea, kuid nüüd pole sellest enam küllalt. Nüüd peame seda asja täiendama uute tehaste ja uue tehnika valdamise vaimustuse ja paatosega, tööviljakuse tuntava tõstmisega, omahinna tuntava alandamisega. Selles seisab nüüd peaküsimus“ (Stalin).

Uute ettevõtete tehnika valdamine ei ole nii lihtne asi kui paljud arvavad. See probleem on laiaulatusline, ta sisaldab endas tehnika omandamise küsimuse, tehnoloogilise protsessi valdamise, kaadrite ettevalmistuse, tööjõu organiseerimise töö protsessis, konkreetse juhtimise jne. Panna uued ettevõtted täiel jõul tööle — see tähendab tööviljakuse tõstmise alusel valmistada rohkem kõrgeväärtuslikke saadusi ja sellejuures alandada omahinda. Ja kui sellele kõigele juurde lisada seda, et suur hulk töölisi meie ettevõtetest on eilased talupojad, alles hiljuti külast tulnud uued töölised ja et meie uute ja ümberehitatud tehaste tehnika ei jää sugugi maha Saksamaa, P.A.-Ü. ja teiste kõrgele arenenud kapitalistlikkude maade tehnikast, siis näeme selgesti, et ettevõtete tehnika täielise valdamise ülesanne mitte kerge ei ole. Sellepärast on ka arusaadav, miks meie partei k.-k. jaanuaripleenum võttis vastu otsuse, et teisel viisaastakul, vähemalt esialgu, on tööstustoodangu juurdekasvu tempod vähemad kui esimesel viisaastakul, nimelt 22% asemel, mida

tööstusetoodang esimeses viisaastakus iga aasta keskmiselt juurde kasvas, on 1933. aastaks määratud see juurde kasv 16% võrra. Muldugi ei tähenda see mitte kuidagi mingisugust taganemist ega industrialiseerimise poliitikat äraütlemist. Nõukogude Liidu proletariaat kindlustab end kättevõidetud seisukohtadel, et seda edukamalt jätkata sotsialistlikku ehitustööd. 1933. aastal pannakse käima 15 uut rauasulatuseahju, 51 marteeni, 27 keemiatööstuse ettevõtet jne. Teises viisaastakus peame ehitustöö vaimustusele juurde lisama veel tehnika ja ettevõtete valdamise vaimustuse. Kõige selle juures ei tohi aga unustada ära ka seda, et tööstusetoodangu juurde kasv 1933. a. on hulgaliselt üle poole kogu Venemaa sõjaelsest tööstusetoodangust*).

Teise viisaastaku esimese aasta plaanis on peatähelpanu pööratud omadusliku külje peale ja mitte ainult tööstuses, vaid kogu rahvamajanduses üldse. Tööstus peab keskmiselt alandama omahinda 3,9% võrra ja töstma saaduste omaduslikult külge. Tööstuses on tarvis 15% võrra tõsta tööviljakust. Põllumajandus peab tõstma oma viljakust järgmiselt: teraviljalal — 13% võrra; suhkrupeetide alal 32%; lina alal — 20% ja puuvilla alal — 8% võrra. Iseäranis tähtis on omahinna alandamine ehitustööstuses, kus omahinna kasv möödunud aastatel väga tuntuvalt kapitaalsete mahutuste reaalsel tulukust vähendas, sest et naturaalselt on programmi teostamine palju vähem, kui ta seda on rahaliselt summas. Ehitustööstuses näeme kõige kujukamalt neid tagajärgi, milledele viib rahandusdistsipliini rikkumine kohtadel. Partei k.-k. ja k.-k.-k. pleenumi otsus on rahandusdistsipliini kohta karm: „kohustades kõiki parteilisi, nõukogulisi ja majanduslisi organisatsioone tingimata kindlustada:

a) kõige kindlamat eelarve ja krediitdistsipliini kinnipidamist, nii tuludes kui ka kuludes;

b) isetasuvuse ja lepingulise distsiplini kindlat läbiviimist majandusorganite vahel;

c) mitte mingisugust väljaspoolplaani ehitustööd mitte lubada.“ (Pleenumi resolutsioonist.)

Kapitalistlikus majandussüsteemis on oma mehanism, mis sunnib kapitaliste valmistusekuluseid alandama ja sellega alandama omahinda, nimelt, — võistus, kui väärtuseeaduse väljendus. Meie Nõukogude Liidu majanduses see mehanism ei tegutse, ei maksa. Meil juhib tööstust ja

kogu majandust, nagu ülevalpool juba tähendasime, proletaarse riigi plaan kui nõukogude majanduse liikumiseeadus ja selle plaani abinõu, mis juhib ja kontrollib majandust, on isetasuvuse printsiip — rublaga kontrollimine proletaarse riigi poolt.

Sellepärast on ka arusaadav, miks pleenum pani rahandusdistsipliini küsimuse nii teravalt päevakorda. Isetasuvuse põhimõtte läbiviimine enamlike järjekindlusega igas sotsialistlikus majanduseharus on üks tähtsamatest ülesannetest 1933. aastal. Sm. Stalini kuus ajaloolist võidutingimust ei kaota sugugi oma tähtsust ka teise viisaastaku võitlusprogrammis. Sotsialistliku võistluse ja lõõktöö laiendamise ja süvendamine on võimsad tegurid enamlike teise viisaastaku esimese aasta programmi teostamisel.

Sm. Stalin andis oma kõnes jaanuaripleenumil meie küla partei ja nõukogu aktiivile enamliked juhtnõõrid, kuidas võidelda sotsialistliku põllumajanduse kindlustamise eest. Sm. Stalin näitas, et praegu ei saa külas enam töötada vana viisi. Kulakut, kui suure habemega ja paksu kõhuga jne vanameest, nagu teda kujutati plakatitel, niisugust kulakut enam ei ole. Proletariaadi klassivaenlase, kulakuse, kes kui klass poliitiliselt ja majanduslikult on puruks lõõdud, ja ka muude valgekaardlike oolluste jäänused poevad nüüd salaja igatmoodi meie kolhoosidesse, sovhoosidesse, ettevõtetesse, asutustesse jne, et lõhkuda seestpoolt tasahilju, salamahti meie sotsialistlikku ehitustööd. Varastatakse meie sotsialistlikku varandust kolhoosides, sovhoosides, raudteel, vabrikutes ja mujal. Selle vastu andis nõukogude valitsus välja seaduse, mille põhjal karistatakse neid ühiskonna varanduserõövijaid kuni surmanuhtlusega. Kõikide parteiorganisatsioonide ja komnoorteühingute rakukeste ülesanne seisab siin selles, et tõelikult, enamlikult kaitsta „ühiskondlustatud püha ja puutumata omandust“. On tarvis kolhoosides järgi vaadata kõigepealt neid, kes on kolhoosi varandusele ligemal, nimelt juhatuseliikmed, arvepidajad, aidamehed, kassapidajad jne. Oli ju paljudgi juhtumisi, kus endised valgekaartlased, kulakud ja kõiksugused muud kontrrevolutsioonilised elemendid pugesis kolhoosides vastutavatele kohtadele ja tegid seal oma lõhkumisetööd. Kõige teravamalt tuli see klassivaenlase töö nähtavale vilja kokkuostu hoogtöö ajal mullu sügisel. Kulak ja teised kontrrevolutsioonilised oollused kasutasid ära teatud kolhoosnikkude kihtide allespüsinud eraomanikuvaateid ja

*) 1913. aastal oli tööstuse üldtoodang 10,25 mlrd. rubla. (1926—27. hindades), aga tööstusetoodangu juurde kasv 1933. aastal moodustab 5,5 mlrd. rubla.

meie parteiorganisatsioonide töö nõrkusi kohtadel ning organiseerisid paljudes raioonides sabotaashi, vilja kokkuostule vastutegevust. Parteiorganisatsioonid hindasid mõnel pool kolhoosnikke kui „tulevasi sotsialistlikke töölisi“, kuid unustasid kogu ära, et see kolhoosnik on „eilane üksikmajapidaja“. Kulak kasutas seda olukorda, oskas mõjuda kolhoosniku, selle eilase üksikmajapidaja iseloomukülje peale (midalenin nimetas „spekulantlikuks“) ja organiseeris vilja kokkuostu sabotaashi. Seda olukorda tegi teravamaks veel see, et nõukogulise kolhoosilise kauplemise väljakuulutamisele said paljud külategelased aru ühekülgsest, nad ei näinud, et see kauplemine viib talupoja ka niisugustele mõtetele ja tegudele, et näit. vilja vähem riigile müüa ja rohkem kolhoositurule viia, kus hind kõrgem on. Olukord nõudis, et parteiorganisatsioonid kohtadel oleks peatähelpanu pidanud pöörama vilja kokkuostu peale. Aga meie külategelased „selle asemel, et vilja kokkuostu tagant tõugata, hakkasid igasuguseid fonde looma, õhutades seega viljaandjaid oma kohustuste täitmises riigi vastu tagasihoidlikkusele“ (Stalin). Kuid keskkomitee võttis õigel ajal tarvitusele vastavad abinõud, purustades niisugust oportunistlikku juhtimist raioonides ja tänavuaastane vilja kokkuostuplaan on peajoontes juba täidetud.

Kõik parteiorganisatsioonid peavad nendest õppetundidest ja sm. Stalini kõnest tegema praktilised järeldused tööks. Kolhoosnikkude ümberkasvatamine sotsialistlikkudeks töötajateks, kolhooside organisatsiooniline, poliitiline ja majanduslik kindlustamine nõuab praegusel ajajärgul iseäranis suurt tähelepanu ja iseäranis palju jõudu ja energiat. Väga suurt osa saavad kõikide kolhooside enamlisteks muutmises tingimata mängima masina- ja traktorijaamades ja sovhoosides loodud poliitosakonnad. Kolhoos, kus ei ole kindlat enamlikku juhtivust, ei ole meie sotsialistliku sektori kindlustaja. Selles kolhoosis lõhuvad üksikmajapidamise ajast päritud jäänused, eraomanduslikud kodanlikud tendentsid sotsialistlikku ehitustööd. Tähendab, et kõigepealt on tarvis kindlustada kolhoosile enamlikku juhtimist. Tähtsamaks ülesandeks külas praegu on 1933. a. kevadise külvihoogtöö enamlik ettevalmistamine ja läbiviimine. Selle ülesande täitmiseks on tarvis mobiliseerida kogu partei tähelepanu, kõike partei ja nõukogude aktiivi, mitte ainult külas, vaid ka linnas, viimases iseäranis neis tehastes, kus valmistatakse põllutöomasinaid ja traktorite tagavaraosaid. Teise

viisaastaku esimese aasta enamlik külv nõuab iseäranis palju tähelepanu just sellepärast, et põllumajanduse viljakuse tõstmise küsimus, millest ülevalpool rääkisime, nõuab eriti suurt massilist, organisatsioonilist ja tehnilist ettevalmistustööd. Nendest suurtest ülesannetest räägib ÜK(e)P keskkomitee konkreetselt oma otsuses külvihoogtöö kohta Põhja-Kaukaasi piirkonnas. Keskkomitee ja rahvakomissariaadi nõukogu juhib konkreetselt seda hoogtööd, andes konkreetsed juhtnõured põllutöomasinate remondi ja valmistuse kohta, külvipinna laiendamise ja põllumajanduse viljakuse tõstmise kohta. Keskkomitee juhib kõikide parteiorganisatsioonide tähelepanu kõiksugustele klassivaenlase tööviisidele ja sellele, kuidas võidelda klassivaenlase tegevuse vastu igapäevases töös. Niisuguse juhtnõörina võiks nimetada kas või dekreeti „Tööloomade ettevalmistamisest kevadiseks külviks“ (10. veebruaril 1933. a.).

Ägedas klassivõitluses toimub neljanda enamliku külvi ettevalmistus ja samuti ka see külv ise. Ägedas klassivõitluses teostasime esimese viisaastaku nelja aastaga, klassivõitlus saab kestma ka veel teises viisaastakus, kohati ja ajuti isegi veel enam teravnedes kui seni, saab kestma nii kaua, kuni lõpulikult ei ole hävitatud klassid üldse. Võitluses, mis on sihitud Nõuk. Liidu viimase kapitalistliku klassi — kulakluse — vastu, mis on sihitud kõikide teiste kodanlikkude ja kontrrevolutsiooniliste olustele vastu — selles võitluses peavad *partei read raudselt olema kindlad*. Kõik, kes kahtlevad, kes praktilises töös ei taha või ei suuda teostada partei peajoont, kes ei oska tõepoolest enamliselt võidelda partei peajoone eest — nende koht ei ole enamliku partei ridades. Igaüks, kes parteipiletit taskus hoides tegelikult partei vastu töötab, kes on „parteipiletiga kurjategija“, peab parteist jalamaid ja halastamata välja roogitama. Lenini partei on ja peab olema proletariaadi sõjakas enamlik eelvägi proletariaadi klassivõitluses. Tähtsamaks abinõuks selleks, et teha meie parteid veel tugevamaks ja veel kindlamaks on jaanuaripleenumi otsus — 1933. aastal läbi viia parteipuhastust.

Jaanuaripleenum tegi kokkuvõtte esimese viisaastaku ajaloolise tähtsusega saavutustest. Ta märkis ära need konkreetsed ülesanded, mis Nõukogude Liidu proletariaadi ja kolhoosnikkude ees seisavad teise viisaastaku alguaastal. Jaanuaripleenum jääb kogu rahvusvahelise tööliikumise ajalukku määratutähtsa, kaugelepaistva teetubana, mis tähistab hiiglavõite rahvusvahe-

lise proletaarsete revolutsiooni väerinna Nõukogude Liidu osas. Need võidud pole saadud kergesti. Nende saavutamine on Nõukogude Liidu proletariaadilt nõudnud määratud jõupingutusi. Kuid oma enamliku partei ja ta leninliku k.-k. õigel juhtimisel, eesotsas sm. Staliniga, võideldes igasuguse

oportunismi vastu ja purustades neid, võitis Nõukogude Liidu proletariaat kõik raskused sotsialistlikus ehitustöös ja võidab nad ka tulevikus. Teises viisaastakus ehitab Nõukogude Liidu proletariaat üles klassideta sotsialistliku ühiskonna.

J. Reesen

Eesti härrasriigi 15-aastase „iseseisvuse“ puhul

Kohe, kui eesti enamlased Saksa okupatsioonivägede eest taganesid ja Eesti töörahva nõukogude valitsus Venemaale evakueeris, kasutas eesti kodanlus juhuist, et „eesti iseseisvust välja kuulutada, et seega katsuda võimaldada võimu üleminekut eesti tõusikkodanluse kätte. Selleks kutsuti ametisse tagasi Kerenskiaegsed linna-, maakonna- ja vallavolikogud, kus eesti tõusikkodanluse parteid revolutsiooni algul enesele enamuse olid kindlustanud ja mis seega kontrrevolutsiooni esitasid. Üks rahvusdemokraatide liidritest V. Vöölmann lõi sel ajal iseseisvuslastega kõvasti kaasa. Viktor Kingissepp kirjutab selle kohta järgmist:

„Peterburi seltsimehed tegid õieti, et nad välja heitsid eesti kommunistide hulgast „pürjermeisteri“ V. Vöölmanni, kes (ühes sotsiaalkupeldajatega) märtsis—aprillis väljamaale kavatses saata märgukirja, milles ta „nouab“:

„Vaba võimalust, et rahvas ise üldisel, otsekohesel, ühtlasel ja salajasel hääletamisel, proportsionaal alusel asutavat kogu, mille valimised hiljuti ajutiselt pooleli (!?) jäivad, kokku kut-suda võiks.

...Seni aga peab kõik võim ja korrapidamine vanade demokraatlikel (!?) alusel rahva poolt valitud omavalitsuse asutuste kätte tagasi minema...“

See dokument on tarvis teisega kõrvuti seada, et ta omas õiges poliitilises valguses paistaks.

„Kõik üleüldise valimiseõiguse alusel valitud maa-, linna- ja vallaomavalitsuse asutused peavad ajaviimata oma katkestatud tööd jatkama ja vägivaldselt nende asemele astunud nõukogud, komiteed ja kõiksugu teiste nimetustega asutused tulevad kõrvaldada.“ (Eestimaa päästmise komitee päevakäsk nr. 1, 24. II. 1918. a.)

Nii käskis „vabariigi“ ühepäeva-valitsus, ja truualamine Tallinna pürjermeister vastab oma märgukirjas:

„Kuulen sõna! — kuni asutava kogu kokkukutsumiseni mingi kõik võim omavalitsuse asutustele!“

Mida see tähendab? See tähendab just seda nõukogude „kõrvaldamist“, mis „päevakäsk“ nr. 1 kästnud!

Asutav kogu tähendab ka paratamata „Eesti demokraatlikku vabariiki“. Kunagi ei saa V. Vöölmann tagasi tõrjuda, et samm asutava kogu poole — samm keset iseseisvuse loiku on!

Tõepoolest, kuidas võib asutavat kogu lepitada nõukogude vabariigiga! Kuidas võib Eesti asutava kogu nõudmine tähendada — „tagasi Venemaale!“ Venemaa on ju ja oli ka märtsis ja aprillis ikka veel Nõukogude Vabariik! Või tähendab see asutava kogu nõudmine, et Eesti seda Preisi kotka tiiva all saama peab!

Ei seda, ega teist, ega kolmandat! Kui V. Vöölmann asutavat kogu Eestile nõudis, siis tähendas see objektiivselt iseseisvuse nõudmist, sellesama iseseisvuse tegemist, mille otsimisel kord Berliini, kord Londoni, kord Toompea mäe poole silmad tõstma peab! Ehk tuleb abi.

See armetu ülejoosik ei oleks väärt, et tema juures peatada, kui see juhtumine õige piltlikult ei näitaks, et meid — kommuniste-enamlast neist — vikerkaarivärvilistest iseseisvuslastest terav joon lahutab kõiges — pikki teravat väelini.

Ja tõesti, kust leiab töörahvas sõpru ja kaasvõitlejaid niisuguses ägeda klassivõitluse ajajärgus kui praegu! Sotsialistlikkude liigkujade all võideides ei või tal muid kokkupuutumise punktsid olla, ei millegis, ei kellegiga kui ainult võitluseliinil vastasega rind rinna vastu“ 1).

Seesugune kontrrevolutsiooniline rahvusdemokraatide — J. Palvadre ja V. Vöölmanni suhtumine eesti iseseisvusele ei ole mitte juhuslik. Huvitav on siin ära märkida, et see Vöölmanni seisukoht, samuti kui Sinõjevvi ja Kamenevi seisukohtki Oktoobrirevolutsiooni eel, proletariaadi jõu allahindamisest kõneleb ja sotside seisukohta väljendab, mis seisab selles, et proletariaat veel küllalt küps ei ole, et oma mõju võiks maksma panna — proletariaadi diktatuuri teostada. Täitsa õieti märkis V. Kingissepp ära, et „kui V. Vöölmann asutavat kogu Eestile nõudis, siis tähendas see objektiivselt iseseisvuse nõudmist, sellesama iseseisvuse tegemist, mille otsimi-

1) V. Kingissepp. „Kellele iseseisvus, kellele ike?“, lhk. 50—52, Peterburis 1918. a.

sel kord Berliini, kord Londoni, kord Toompea mäe poole silmad tõstma peab.“ *Kõik võimu ja korrapidamise* vanade demokraatlikul alusel rahva poolt valitud omavalitsuse asutuste kätte tagasiminemist nõudes lahkus V. Võõlmann täielikult nõukogude platvormilt, asus kontrevolutsiooni „korrapidamise“ verisele reele, „vanade demokraatlikul alusel rahva (ka kulakute ja töusikute) poolt valitud asutuste“ platvormile, mille alusel ühepäeva-valitsus liitus Balti parunite, eesti hallparunite ja töusikkodanlusega ning kohe peale nõukogude valitsuse lahkumist hakkas teostama hulgalist valge terrori programmi, mis kogu häärraia kestvusel on olnud eesti töusikkodanluse demokraatia nurgakiviks. „Isborsk — see on demokraatia, demokraatia on Isborsk“ — niisuguse hinnangu andis Eesti demokraatiale sm. Pöögelmann. Objektivselt aitas V. Võõlmann kaasa selle Isborski tekkimisele, mis tänapäeva Eestis 15 aasta kestel tuhanded paremad töörahva klassiteadlikud tegelased klassivõitluse väerinnast välja on kiskunud, mattes neid Isborski lepikusse, Rahumäe ja Raadi mõisa kruusaaukudesse, Saaremaa kadastikkudesse ja 1. detsembri vennashaudadesse.

Väikekodanlikud sotsialistid ja V. Võõlmann valetasid, kui nad nõndanimetatud iseseisvust seletasid eesti töörahvale kui demokraatlikku vabariiki, kus kõik kihid üheõiguslikud, kus maksab mõtte, sõna, koosoleku, ühinemise, trüki, streigi, isiku puutumatus jne vabadused, sest tegelikult tähendas Eesti iseseisvaks kuulutamine töusikkodanluse varjamata väevõimu valitsuse — diktatuuri — maksmapanemise katset, sest kohe algasid tööliste ja kehtalurahva esindajate hulgalised arreteerimised ja mahalaskmised ning hiljem, kui sakslased Eestimaa olid okupeerinud, nende arreteeritud seltsimeeste hulgaline väljaastamine. Saksamaale koonduslaagritesse. See oli „iseseisva“ Eesti ühepäeva-valitsuse demokraatliku valitsemise viisi võit, mida pärast koos Balti parunitega edasi arendati, sest töusikkodanluse põhikihte ei huvitanud mitte demokraatlikud vabadused „kõigile“, vaid oma eraomanduse päästmine proletarise revolutsiooni käest. Ja selieks haaraski linna- ja maakodanlusi 24. veebruaril 1918. aastal kiirelt sõjariistade kätte, et oma klassivaenlasi — töörahvast — hävitada. Hulgaliselt tassiti siis maatamehi, kehvikuid — nõukogude tegelasi ja punakaartlasi türmidesse ja tapeti maha... Kõik võim ja korrapidamine oli nüüd „vanade demokraatlikul alusel rahva

poolt valitud omavalitsuse asutuste käes“, kes nüüd pärast valimisi muutunud olukorra mõjul iseennast, kui demokraatlikku omavalitsuse asutust sellega eitama hakkasid, et oma koosseisust punased tegelased ja fraktsioonid kõrvaldasid. Seega oli kodanlik kontrevolutsioon ise kodanliku demokraatia üheõigusluse ja vabaduse viigilehed ära rebinud, mille taha ka V. Võõlmann oma märgukirjas „vaba võimaluse, üldise, otsekohese, ühtlase, salajase ja proportsionaalse“ valimise õiguse näol kodanluse jõhkral omavoli, vägivalda ja kurnamise õigust tahtis peita.

Siit peale algab Eesti häärraia „demokraatia“ ajajärk, mis kindlustas vabadust ja õiglust ainult valgetele — punased, Kerenski-aegsete omavalitsuste tegelased, kes olid valitud kah rahva poolt üldise, otsekohese, salajase ja proportsionaalse valimise õiguse alusel, pisteti nüüd pogrissse. Algas iseseisvust valge terrori ajajärk eesti töörahva allasurumiseks...

Ent saksa okupatsiooni valitsus ei tunnistanud seda Eesti ajutist ühepäeva-valitsust ja keelas tema esindajatele isegi iseseisvusest lobisemise ära. „Kõik võim ja korrapidamine“ läks nüüd Saksa sõjavõimude kätte, kes käsikäes Balti sakslaste ja parunitega tsaariaegsetele rüütelkonna omavalitsuse asutustele hinge sisse puhusid ja nad jällegi eesti rahva nimel ommoodi parunite enesemääramiseks liikuma panid.

Kui okupatsiooniväed Eestisse tulid, võttis eesti töusikkodanlus ühes kadakaskestega, Balti sakslastega ja parunitega neid „päästjaid“ igalpool lilledega vastu. Ent eesti töusikkodanluse ja Saksa okupatsioonivõimude vahekorid läks varsti teravaks, sest peale selle, kui Eesti „iseseisvus“ Saksa okupatsioonivõimude poolt oli kõrvale heidetud, Jüri Vilms Soomes ära tapeti, K. Päts Saksa sõjaväe koonduslaagrisse saadeti, sõjaväelised rekvizitsioonid hallparunite hobuste, lehmade, sigade jne arvu tuntavalt olid vähendanud, lagunes „iseseisvustlaste“ väerind kaheks ühed, kes olid koostöö vastu Saksa sõjaväelise valitsusega ja mõisnikkudega, teised, kes koostööd pooldasid. Viimased katsusid kõigi abinõudega seda koostööd õigustada ja õhutada. Sellekohase otsuse tegi ka Eesti Maarahva (hallparunite) Liidu kongress 12. mail 1918. aastal Tartus, kui ta tunnistas, et Liidu liikmed Saksa sõjaväelise juhatusel all kodumaa valitsuse asutustes järgmistel tingimistel (parunitega) kaasa töötada võivad:

„Kaastöötamine peab sõjaväe-valitsuse ja rahva vastastiku usalduse alusele rajatud olema, mille eeltingimiseks mõlemipoolsete kasude kaitsmise kokkukõllasse seadmine on.“

Parunid olid muidugi väga nõus seesuguse „kooskõla“ alusel eesti tõusikuid oma tööle ette rakendama, sest rüütelkonna maapäevale võis eesti tõusikkodanlus pääseda nüüd ainult vallavanemate kaudu. Loomulik, et seesugune seisuslikule alusele rajatud maapäev eesti kodanlusele vähem pakkus, kui oma maanõukogu ja ajutine valitsus, pealegi olid pärisparunid pastlaparunid ninapidi vedanud, sest mõlemipoolsete kasude kaitsmise kokkukõllasse seadmine andis eesti tõusikule nii linnas kui ka maal peamiselt vallavanemate esindused ühes valla volikogudega, mis aga revolutsiooni mesinädalatega võrreldes määratusuur samm tagasi oli. See tagasikiskumine kutsus esile kaunis suuri rahulolematusi. Pealegi viisid Saksa okupatsioonivägede röövimised, rekvisitsioonid ka osa hallparunisi okupatsiooni võimumeestega vastuollu, ja sellepärast võitis kohe algul Eesti iseseisvustaste nõudjate vool suurema ja populaarsema toetuse ka maakodanluse ärksamate ja poliitiliselt arenenumate kihtide hulgas. Lähemasse sidemesse okupatsioonivõimudega jäid „Maaliidu“ mehed, see hallparunite kõige mustem ja tagurilisem, kuid ka kõige aktiivsem osa, kel eriti põhjust oli karta, et enamlased tasuurtalud üle võtavad. Nüüd nägi ta aga parunisi oma huvide paremat kaitsjat kui linna haritlastes, ja sellest seisukohast on Maaliidu ja okupatsioonivõimude koostöö täitsa arusaadav.

Saksa okupatsioon kutsus seega esile „võitluse“ eesti tõusikkodanluse ja mõisnikkude vahel poliitilise juhtimise pärast. Selles „võitluses“ jäi aga eesti tõusikkodanlus alla, sest et ta majanduslikult, kui ka poliitiliselt nõrk oli ja nagu varem, nii ka nüüd ainult selga küürutada oskas nii mõisnikkude, kui ka okupatsioonivõimude ees. Päts ootas Seckendorffi eeskojas asjata iseseisvuse tunnistamist.

V. Kingissepp kirjutab sellest järgmist:

„Aadeli taktika on selge. Eesti kodanlusega kui organiseeritud hulgaga ta läbikäimisesse ei astu. Ta ei võtnud „päästmise komiteed“ 25. veebruaril jutule. Ta ei võta ka nüüd Maaliidu keskkomiteed K. Pätsiga eesotsas jutule. Veebruaris katsus K. Päts Eesti vabariigi peaministri torukübaras komandeeriva kindrali jutule pääseda ja ei pääsenud. Mais kordas ta seda katset Maaliidu keskkomitee liikmena ja — jälle äpardas!

K. Päts on ajaloos mardisandina ennast igaveseks teinud. Nii sügavale langeda, et Maaliidu keskkomitee liikme hilpudes sellest uksest sisse

pääseda, mille lävest peaministrina saterkuues üle ei pääsenud — tõesti peab eesti kodanluse juht olema, peab eesti iseseisvuse peale olema, et niisuguse närusega toime saada!

Ja kui K. Päts ühes adv. Teemantiga trellide taha sattus — see on jalahoop närule, kes jalgees tolgendas“¹⁾.

Vaevalt võib keegi ajaloost tuua sarnast näidet „iseseisvuse“ eest „võitlemise“ kohta, nagu seda eesti tõusikkodanlus Saksa okupatsiooni aeg üles näitas. Ent saksa junkrud ning Balti parunid ei olnud mõned haletsejad, kes iga nutunaise ja kintsukaapija soovidele ja palvetele vastu ruttasid. Ja nad jätsid eesti tõusikud oma „iseseisvuse“ lõhkise molli juurde. Ajalugu imetegusid ei tunne. Oleks otse imetegu sündinud, kui parunid eesti tõusikkodanluse kasuks oma võimust oleksid lahti ütelnud või seda tõusikutega ühesugusel alusel või nende kasuks jaganud.

Saksa okupatsioon Eestis oli Trotski „ei sõda, ega rahu“ poliitika tagajärg. Nagu eelpool nägime, ei tulnud ta eesti tõusikkodanlusele ootamata, vaid tema enese soovil ja kutsel, sest Eesti härrarüügi ühepäeva-valitsuse rahvuslikud väed ei kaitsnud nüüd end mitte ühegi pauguga imperialistlikkude keskriikide vastu, vaid nende peamine ülesanne seisis selles, et punaseid püüda ja korda hoida oma maal, nagu see ka V. Vöölmanni „märgukirjas“ oli ette nähtud. Eesti tõusikkodanlus ei pidanud nüüd mingisugust võitlust oma väljakuulutatud iseseisvuse eest, vaid jäi truualamilikult ootama, mida Saksa komandeeriv kindral neile selles suhtes annab.

Ent samal ajal oli eesti tõusikkodanlus valmis ka teisi isandaid kumardama ja teenima, kes neile selles asjas kuidagi viisi kasulikud võisid olla. Ja selleks saadeti saatkondi väljamaale, kes kord Londoni, kord Pariisi, kord Berliini välisministeeriumide, kord isegi Moskva rahvakomissariaadi ukse peale koputasid, kindlasti kinni pidades pühakirja sõnast „kes koputab, sellele tehakse lahti“.

Ja siit tuligi, et

„Igaks juhtumiseks üks saatkond Berliini poole teele, teine Londoni. Igaks juhtumiseks üks protesti märgukiri ühendatud maapäevade Riia otsuste vastu Venemaa rahvakomissaride nõukogule — Moskva, teine Saksa saadikule krahv Mirbachile Moskvast. Üks sõrm jumalale, teine kuradile. Igaks juhtumiseks võib see hea olla. See on avantüristide, juhtumiste otsijate poliitika.“²⁾

¹⁾ V. Kingissepp. „Kellele iseseisvus, kellele ike?“ lhk. 34.

²⁾ V. Kingissepp. „Kellele iseseisvus, kellele ike?“ lhk. 28.

Ja seda nimetati „võitluseks“ iseseisvuse eest! Sellesama iseseisvuse eest, mida 24. veebr. 1918. a. välja kuulutati, mida aga kohe ära unustati ja maha salati kui seda silmapilgu kasuahnitsemine ja sahkerdamine nõudis. Et see jõe kometimäng oli töörahvale prügi silma puistamiseks, seda kinnitab ka see asjaolu, et peale „iseseisvuse“ väljakuulutamist, peale äeda kui välisaaatkonnad juba mitu kuud olid tallanud Londonis ja Pariisis välisministeeriumide treppe — 1918. a. suvel, kui Berliinis Saksa-Vene-Bresti konverentsi rahulepingu lisalepingule alla kirjutati, ilmus Moskva nõupidamisele selles asjus sm. Radecki juurde Eesti sahkerdaja härra Seljamaa ja Laidoner. Sel ajal oli vahekord eesti tõusikkodanluse ja Saksa okupatsiooni võimudeste ning mõisnikkude vahel juba võrdlemisi terav. Suur Saksa koloniseerimise kava (mille alusel iga rüütlimõisa omanik, kelle maa kogupind 1000 vakamaani (360 ha) tõusis, pidi ühe kolmandiku sellest sõjaeelsete hindadega koloniseerimise fondi ära müüma, mis siis saksa asunikkudele pidi saama välja jagatud) ajas eesti tõusikkodanluse marru.

„Salkkond Eesti rahamehi — kõigepealt need, kes Eesti panga kaudu rahvast lüpsavad, olid „oma“ rahva päästmise eelnõu välja töötanud. Eestis on hulk endiseid kroonu ja talurahva põllupanga päralt olevaid mõisaid — üle 200.000 dessatini. Eesti pank kavatses neid ära osta ennesõja-aegse hinnaga (!) ja „vaestele“ maatameestele „õiglase“ (!) hinna eest välja müüa. Kuna kardeti, et Seckendorff Eesti panga kinni paneb, kui see niiviisi „rahva kasuks“ tegevusse astub, siis pidi vormiliselt ostjaks eraisikute grupp olema.

Kuid kõige keerulisem küsimus seisis selles, kellelt neid mõisaid osta? Kes on see kroonu, kes nad müüb?

Eesti oli siis juba neljat kuud Seckendorffi käes päästmisel. Kuid vormiliselt oli ta Bresti rahulepingu järele Vene ülemvõimu all.

Häda ajab härja kaevu!

Kuid — kasuhimu sahkerdaja isegi Lenini juurde!

Ja ühel juunikuu päeval ilmusid Tallinna linnapanga direktor Väljamaa ja endine Eesti divisjoni komendant ja tolleaegne K. Pätsi ministeeriumi agent Laidoner Moskva, Leninilt 200.000 tiinu mõisaid ostma.

Igasugused treppisid kätes sattusid nad oma eelnõuga lõpul välisasjade rahvakomissariaati, nimetatud nõupidamisele ja kutsusid sinna ka härra Seljamaa.

See vahejuhtumine on üks kõige lõbusamatest lehekülgedest Eesti „iseseisvuse“ ajaloos!

Mehed, kes terve maailma ees kelkinud ja kelgivad, et nemad Eesti 15. nov. 1917. a. (kuulake!) iseseisvaks vabariigiks kuulutanud; mehed, kes nõukogude valitsust kunagi ei olnud tunnistanud, needsamad mehed ei läinud kroonu mõisaid mitte „Eesti vabariigi peaministrilt“ K. Pätsilt ostma, vaid Venemaa Nõukogude Vabariigi pealt — N. Leninilt!

„Eesti vabariigi esitaja“ J. Seljamaa, Eesti kroonu esitaja tuleb Moskva Vene „kroonult“ Eesti kroonumõisaid ostma!

Moskva anti neile sahkerdajatele muidugi korv, sest enamlased ei müü ega osta kunagi rahvakurnamise abinõusid. Enamlased ei võinud liitagi veel oma käsa külge panna mõne hea saja rentniku väljatõrjumisele Eestis olevatest end. kroonu ja põllupanga mõisatest, nagu seda Eesti panga ässad teha tahtsid.

Mehed saadeti häbiga minema!¹⁾

See vahejuhtumine on tõepoolest üks lõbusamatest lehekülgedest Eesti „iseseisvuse“ ajaloos. Ta kõneleb meile kõigepealt sellest, et veebruarist juunini, see on nelja kuu kestel, oli Eesti „iseseisvuse“ ideed ja „isamaalik vabaduse väimustus“ eesti tõusikkodanluse meelest juba ununenud.

Jõledamat sahkerdamist „rahva“ nimel ja töörahva arvel ei või keegi enam ette kujutada. Ent Eesti ühepäeva ministritele ja diplomaatidele oli see loomulik, sest nende ülempüüd seisis selles, et igal tingimisel ja kiiresti rikastuda, oma armsa „maarahva“ kurnamist enesele kindlustada.

Novembris 1918. a., ühenduses Saksa revolutsiooniga, varises kokku ka Seckendorffi sõjaväeline diktatuur Eestis. Ent võitnud liitriikide nõudmisel jäid Saksa okupatsioonivõimud Eestisse senikaua, kuni eesti tõusikkodanlusel on loodud sõjariistus jõud, kes sisemaal „korrapidamise“ võiks oma peale võtta. Kõige selle tagajärjel kujunes seisukord niiviisi, et Saksa okupatsioonivõimud andsid kõigema võimu üle eesti tõusikutele, aitasid tööliklassi revolutsioonilist rahulist demonstratsiooni 17. detsembril veristada ja tööliklassi valge terrori abil alla suruda.

Sotsid kõlksutasid sel puhul pahempoolseid sõnakõikse sotsialismist ja isamaast ning nõudsid, et

„võõrad väed meie maalt välja viidaks ja meie demokraatlikult valitud omavalitsuse asutused nagu maapäev, kreisi ja vallavolikogud jne kokku kutsutaks ning et terve valitsuse võim ühes töitlusasja korraldamisega nende kätte antaks.“²⁾

See oli sõna-sõnalt V. Võõlmanni kevadine programm! Kodanlased ja sotsid teostasid selle verises klassisõjas valge terrori abil soome lihunikkude ja üleilmalise kontrevolutsiooni toetusel ja hõjaskel. „Kommunist“ Võõlmann võib uhke olla, et tema selle „õige“ joone tabanud oli.

See sotside nõudmine kõneleb selget keelt. Selles ei ole juttugi kontrevolut-

¹⁾ Viktor Kingissepp — „Valetajad lagedale“ „Kommunist“, 1918. a., nr. 11.

²⁾ Vaata „Sotsiaaldemokraat“ nr. 1, 1918. a.

siooni likvideerimisest, — vaid tema jätkamisest „demokraatlikkudel“ alustel. See oli eesti kodanlise kontrrevolutsiooni ja töörahva allahaitmise programm. Seesuguste nõudmistega seadsid sotsid end kindlasti teisele poole barrikaade. Ja seda näitasid nad varsti ka tegudega, kui eesti töörahvas, kes Saksa okupatsiooni tagakiusamise eest Nõukogude Venemaale olid põgenenud, nüüd seal end punastesse polkudesse oli koondanud ja Eestisse organiseeritult tagasi hakkas tulema. Sotsid, selle asemel, et töörahva pool, kodanluse vastu võidelda, hakkasid temaga koostööd ja kokkulepet korraldama.

„Kokkulepped ja koalitsioonid“ — kirjutas „Sotsiaaldemokraat“ (nr. 12) — „oleksid täitsa üleliigsed, kui meie maa oma majandusliku edenemise poolest juba nii kaugele astmele oleksid jõudnud, et öelda võiks: meie tööstus ja põllutöö on juba täitsa küpsed, et neid sotsialistlikule alusele seada...“

Kuid küsime, kas on lugu nii?

Kui meie tööstust võrrelda Saksamaa tööstusega, siis peab ütleva, et meie maal suurtööstus, vabrikutööstus alles lapsekingades on...

Me ei taha sellest juba rääkida, et praegusel silmapilgul meie tööstust peaaegu olemaski ei ole...

Aga kui ka kõik meie vabrikud täie auruga töötama hakkaksid, siis ei muuda see omelt meie maad veel kaugeltki edenenuks suurtööstusmaaks, nagu Saksamaa seda on.

Meie maa on ikkagi talupidajate maa, väikepõllupidajate maa. (Seda ütlevad nad maa kohta, mille pinnast kaks kolmandikku suurmaapidajate käes on! — V. K.)

Niisugustel tingimustel ei ole miskisugust võimalust Eestimaal sotsialistlikku korda sisse seada. Meie maa majanduslik edenemine ja meie töölisklass pole selleks veel küpsed.

Kuid teiselt poolt on meie töölisklass siiski juba nii suureks jõuks välja kasvanud, et ka puhas ning kitsendamata kodanluse valitsus Eestimaal enam võimalik ei ole. Suurtööstus töölised ühes põllutöölisega on nii suureks jõuks saanud, et aue korra loomisega nad kõvasti tuleb rehkendada. Ei tohi juttugi olla sellest, et kodanlusele ja varandusega inimestele mingisugused eesõigused antakse, mida tööliste ei anta.

Puhas sotsialistlik kord ei ole veel mitte võimalik ja piiramata ning kitsendamata kodanluse valitsus pole enam mitte võimalik.

Aga kui ei puhasotsialistlik, ei puhaskodanlik kord võimalike ole, siis on ainuüksi võimalik midagi keskmist, midagi vahapealist.“

Niiviisi kirjutas „Sots.“ 28. novembril 1918. a. sel päeval, mil Narva punaste kätte langes ja üks päev enne seda, mil Pätsi-Rei valitsus mitte „midagi keskmist“ tegema ei hakanud, vaid proletariaadile avalikult sõda kuulutas — Eestis sõjaseadust maksmata pannes, üldist sunduslikku mobilisatsiooni välja kuulutades ja kaagikohtutele alust pannes. See dokument on suruulnaks tuhandetele proletarlastele. See on ka kõige

valelikum dokument, mis sotside staap ilal maailma läkitanud on“¹⁾.

See dokument on kilbiks sotsiaaljuudastele kodusõjas töölisklassi ja kogu töörahva vastu võitlemise põhjendamiseks. Nende õpetus sellest, et Eestimaal „majanduslik edenemine“ ja Eestimaal „töölisklass ei ole selleks veel „küpsed“, et „Eestimaal sotsialistlikku korda sisse seada“, on sotsiaaljuudaste kõikide edaspidiste nurjatuste „teaduslikuks“ aluseks. Kuid see „teaduslik“ „teooria“ on algusest lõpuni vale, sest teda on lükanud ümber klassivõitluse ajalugu nii Eestis, kui ka Nõukogude Venemaal.

Sotsidel oli seesuguseid seadeid tarvis oma töölisklassi ärandmise poliitika varjamiseks, eesti tõusikkodanluse väe võimu valitsuse loomiseks. Ja nad peavad seda enesele auasjaks, sest eesti sotsiaaldemokraatliku partei kongress märtsis 1919. a. tunnistas:

„Eesti sots.-dem. tööliste partei esitajate osavõtmine ajutisest valitsusest võimaldas iseseisva demokraatliku Eesti vabariigi loomist, millest eesti töölisklass eluliselt huvitatud on.“²⁾ (Meie sõrendus J. R.)

See sotsiaaljuudaste kongressi otsus on algusest lõpuni valelik ja tahab ajaloolikke tõsiasju oma partei poliitika õigustamiseks kinni mätsida. Seda tõendab esiteks 17. detsembri streik ja meeleavaldus, teiseks, 17. novembri miiting Tallinna Nikolai gümnaasiumi saalis, kolmandaks, 24. novembri miiting Tallinna kommertskooli saalis ning neljandaks 15. detsembri miiting „E. toonia“ kontsertsaalis. Kõik need kolm miitingut, samuti ka Tallinna tööliste saadikute nõukogu poliitiline koosseis, kui ka 17. detsembri streik ja meeleavaldus. Nad on valmis nüüd uute sõdade ja revolutsioonide voo üleminemisele oma nahast välja pugema, et kuidagi enesele punast värvi anda, oma „pahempoolsete“ esindajate kaudu töölisklassi mahajäänumaid hulke oma mõju all hoida, nende revolutsioneerimise protsessi takistada. Selleks tarvitatakse isegi niisuguseid pahempoolseid sõnakõlke, et „maailma majanduskriisidest väljapääsemiseks muud teed ei ole, kui üleminek sotsialistlikule korrale. Selleks peab juba praeguse majanduse süsteemi raamides asuma plaanimajanduse arendamisele... „muidugi mõista ka „klassivõitluse vahenditega“ jne (vaata K. Ast „E.S.T.P. seitsmenda kongressi

¹⁾ Vaata V. Kingissepp. „Iseseisvuse ikke all“, lhk. 22—23.

²⁾ Vaata „Sotsiaaldemokraat“ nr. 54—6. III. 1919.

puhul", „Rahva Sõna“ 31. XII. 32. a.) Sotside partei VII kongressil vastuvõetud resolutsioonis korratakse neidsamu mõtteid ja lisatakse isegi ligi niisugused sõnakõiksud, et „sotsialistliku (loesotsfaschistliku. J. R.) töölisklassi päevaülesandeks on saanud teede otsimine, kuidas otstarbekohasemalt ja vähemate ohvritega asendada kapitalistlikku süsteemi sotsialistlikuga“ („Rahva Sõna“, 30. XII. 32. a. nr. 296).

Need sotsfaschistide „pahempoolsed“ manöövrid on määratud töölisklassi mahaäänamate, vähemklassiteadlikkude hulkade petmiseks. Kuid eesti töölisklass ja kogu eesti töörahvas ei võid ega tõi kunagi unustada sotsiaaljuudaste ajaloolisi teeneid eesti töörahva veristamise ja allasürumise alal koos Pätsidega, Teemantidega, Strandmannidega, Hellatitega.

Reid ja Astid, Piiskarid ja Johansonid — kõik need sotsiaaljuudased, nii „parempoolse“, kui ka „pahempoolse“ värviga on kõik kordamööda istunud kodanluse koalitsioonivalitsustes ja seal töörahva huvisid kodanlusele ära annud. Ka praegu teevad seda Rei ja Johanson, sest nende ülesandeks ei ole seal mitte nende teede otsimine, kuidas „asendada kapitalistlikku süsteemi sotsialistlikuga“, vaid nende teede otsimine, kuidas avalikku faschistlikku diktatuuri ette valmistada, „kaikameeste“ teed tasandada. Freiberg räägib sellest täitsa avalikult, kui ta seletab, et ei tea veel, kas tee demokraatia või faschismi kaudu sotsialismile läheb. Meie võime küll teatada töörahvas, et sotside tee viib faschistlikku diktatuurile, mitte kunagi aga sotsialismile.

Seda tõendab ka kogu klassivõitluse ajalugu Eestis ja ka teistel maal. Seda tõendab ka kodanluse enesekriitika ja sotside tegevuse paljastamine. M. Martina ja teiste praeguste „pahempoolsete“ sotside vastasrinna tegemine Rei-Johanson-Pätsi valitsusest osavõtmise alal ei suuda seda juudasetööd kinni mätsida ega hulkasid enam kaua ninapidi vedada. Majandusliku kriisi raskused sunnivad töörahva hulkasid võitlusele Pätsi-Rei valitsuse vastu ja aitavad kaasa sotsiaalfaschistide „pahempoolsete“ manöövrite paljastamisele.

Meie seltsimehed peavad siin ka ajaloolisi tõsiasju alati meelde tuletama. Kui tagasi pöörata härrasriigi tekkimise küsimusele, siis kinnitab ajalugu, et eesti iseisivsuse aktsiad ei seisnud madalal mitte ainult töölisklassi ja töötavate kihtide hulgas, vaid ka kodanluse enese juures.

Seda asjaolu oli sunnitud tunnistama otsekoheselt isegi ajutise valitsuse peamees K. Päts oma maapäeva kõnes 27. detsembril. Ta rääkis:

„Kuulutati välja vabatahtlikkude mobilisatsioon, kuid see tõi ainult mõne saja peale tuhande.

Siis alustati sunduslikku mobilisatsiooni, mis vähemalt paberil, on seni 12 000 sõjameest annud. Kuid see pole kõiki lootusi täitnud: just jõukamad kihid katsuvad igatpidi sõjakohustustest kõrvale põigata. Ka mõned teised rahvakihid olid külmad isamaa kaitsmise mõtte vastu ja alles 15-aastase sunnitööga ähvardamisesuutis mobiliseeritavaid kokku tuua. Kuid siis algas uus pahe: põgene mine sõjaliinilt kroonu riietega seljas. Selle kohta puuduvad kindlad andmed, kuid sõjapõgenejaid on igatahes mõnituhat meest. Selle vastu kuulutati välja surmanuhtlus, mis osa sõjapõgenejatest tagasi tõi. Miilitsaasutused ja vallavalitsused pole mitte küllalt usaldavalt oma kohuseid täitnud sõjapõgenejate kinnipüüdmisel“ (meie sõrendus J.R.).

Meie küsime sotsjuudastelt, kas nad oma häälekandja kirjutusi nüüd mitte valeks ei taha tunnistada, sest neist kui ka teistest dokumentidest selgub nüüd kõikidele ausatele ajaloouurijatele, et just „jõukamad kihid ja mõned teised rahvakihid“, s.o. *rõhuva rahvaenamus ei tahtnud Pätsi-Rei valitsust tema sõjas töörahva vastu toetada!* Isegi miilitsaasutused, isegi hallparunite vallavalitsused saboteerisid mobilisatsiooni, varjasid kõrvalehoidjaid ja väejooksikuid ja raiusid niiviisi seda oksa, mille peal Päts ja Rei iseseisvuse köietantsu kargasid.

Et pilt veel kujukam ja selgem oleks, laseme eesti suurkodanluse häälekandjat „Maaliitu“ (nr. 183) selleaegset kodanluse meeoleolu kirjeldada:

„Sõjaväelisel korraldatud võõrad rõvtsalgad“, — valetab K. Pätsi ihuleht, — „on juba Eesti pinnale tunginud. Nad laastavad aasialiku metsikusega kõike, mis tee peal ette juhtub.

Mis tegid vanasti niisugusel korral meie esivanemad?

Kõik mehed kogu maal tõusid üles kui üks mees ja läksid vaenlaste vastu.

Mida näeme meie aga nüüd?

Kauplejad ja ärimehed angeldavad hoolsamini kui varem, sest segane aeg teeb võimalikuks hästi teenida.

Majaperemehed ja varanduste omanikud hiilivad nurgatagusi mööda ja hindavad oma vara uema kursi järele ümber.

Maamehed — see maa sool (hallparunid J.R.) võtavad aga tuld sedavõrd aegamööda, et isegi kaitseliidu teenistust kõrvaliseks asjaks peetakse. Olla kodus „hädalisemaid asju õiendada...“ (meie sõrendus. J.R.).

See tõusikute hääletoru nutulaul ei olnud liialdus. Seda kõneleb veel terve rida teisi

1) „Sotsiaaldemokraat“ nr. 35 — 1918. a.

fakte. Hallparunid ei tahtnud sõjaväele vilja ega loomi anda. Kavatsatud kolmekümnemiljonilisest „vabaduselaenust“ tuli suure norimise peale ainult 3½ miljonit kokku.

Kõik see tegi sotsiaaljuudastele, kui „ideelistele“ „isamaa päästjatele“ ja „iseseisvuslastele“ musta muret ja sapist tuju, kuigi nende mõningad liiderid sama vähe iseseisvuse sisse uskusid, kui hallparunid. (näiteks J. Jans, praegune Maapanga direktor, kes K. Pätsilt küsinud, kui mobilisatsiooni käsu saanud, et „kas teie tõesti mõtlete suure Venemaaga sõdima hakata?“ ja avaldanud oma kõhklemist, et „ega me Venemaa vastu ikka saa“¹⁾). „Sotsiaaldemokraat“ hurjutas sel puhul hallparuneid:

„Meie maakodanluse halli paksust nahast lähevad äärmiselt visalt läbi kõik üleskutsed, südame-tunnistuse ja isamaaliste tunnete pihta koputamised, olgu nad kas võt inglite keeles kirjutatud. Ikka loodetakse ei tea kust poolt tuleva võõra päästmise peale. Ja kui viimaks väline kallaletungija meie hallil juba kukil istub, siis loodab ta ennast kas või mõne punase linđi nõõpauku või käikse ümber panemisega päästa, nagu seda Narva pool mõni jagu peremehi teinud olla.“¹⁾

Nii siis sotside eneste vitsad peksavad neid endid. Nende seade, et eesti tööliklass Eesti iseseisvast demokraatlikust vabariigist eluliselt huvitatud oli ja on, on kõige jõledam valetamine, kõige jõledam ajalooliste tõsiasjade pea peale pööramine. Mitte töörahva enamus, vaid kodanluse vähemus oli see, kes klassisõja töörahvale sunnitud ja surmanuhtlusega peale surus ja üleilmliku kontrevolutsiooni abiga, soome lihunikkuude, rootsi ja daani vabatahtlikkude ning põhjaläinud armeelaste toetusel „iseseisva ja rippumatu“ Eesti vabariigi valmis tegid. Kahtlemata aitas sellele õige suurel määral kaasa ka rahvusvaheliste revolutsiooniliste ja kontrevolutsiooniliste jõudude vahekorid, kui ka need vead, mida selles võitluses tegid eesti tööliklassi, enamlikud juhid, mille tagajärjel punaste kütide esialgsed suured võidud valgete üle muutusid peagi kaotuseks tervel väerinnal.

Punaste taganemine Tallinna, Paide, Viljandi ja Mõisaküla liinilt algas peale seda, kui soome lihunikkuude salgad koos eesti valgekaardlastega pealetungimisele asusid, mille tagajärjel langevad valgete kätte — Tapa 9. jaanuaril, Rakvere — 12., Tartu — 14., Narva — 19., Petser — 31., Valk ja Võru 1. veebruaril.

Kodanluse isamaa oli seekord jälle päästetud. Valge terrori lained hakkasid maad ja rahvast nüüd valgeks uhtuma... Algab kõige jõledam, kõige verisem ja õudsem lehekülg eesti töölisliikumise ajaloos, sest vastu tööliste ja kehvade kihtide — kogu töörahva tahtmise vastu — surub eesti tõusikkodanlus sunnitud ja surmanuhtluse ning rahvusvahelise kontrevolutsiooni abil oma valge terrori väevõimu eesti rahvale kaela, needib teda Eesti iseseisvuse ahelatesse.

Kõik eelpool toodud materjalid tõendasid kodanluse enese tõenduse järele, et sellel iseseisvusel, mida nüüd kodanlus tegi Soome Mannerheimi õpetusel ja õnnetusel, ei olnud midagi ühist rahva tahtmise avaldusega. Liiga otsitud ja läbi- paistvad on need sõnakõlksud eesti rahva „vankumata tahtest“, millega kuulutatatakse, et

„Eesti rahvas ei ole aastasadade jooksul kaotanud kunagi tungi iseseisvuse järele, põlvest põlve (pidage meeles — kontrevolutsiooniliku rahvusdemokraatismi ideoloogi „professor“ Jakob Palvadri järele — „Rootsi ajast saadik“! J. R.) on temas kestnud salajane lootus, et hoolimata pimedast orjaoost ja võõraste rahvaste vägivalda valitsusest, veel kord Eestis aeg tuleb, mil kõik peerud kahel otsal lausa lõõvad lõkendama ja et kord Kalev koju jõuab oma lastele õnne tooma, Eesti elu uueks looma...“

Nüüd on see aeg käes.“

Jah, „iseseisvus“ tõi tõusikutele õnne. 15 aastat on nende töörahva vere ja üdi imejate „peerud kahel otsal lausa lõkendanud“, sest 15 aasta kestel on ta piiramata vabalt võinud töörahvast kurnata ja oma kukurü täita, sest klassisõda lõppes seekord kodanluse võiduga ja kõik võim jäi Eestis pangaomanikkude, rahameeste, vabrikantide, hallparunite, advokaatide ning teiste härrasmeeste kätte. Seepärast kutsubki töörahvas Eestit härrasriigiks. Siin maksab täielikult vanasõna — „kel kukkur, sel kohus, kel vägi, sel võimus“. Ja teist õigust, teist võimu, peale kaukameeste (rahameeste) õiguse ei tunne Eesti härrasriik. Kaukameeste käes on kohtud, kaukameeste käes on valitsus, nende võimuses on sõjariistus jõud — politsei ja sõjavägi, türmid, sõjaväljakohtud, börse, pangad jne. Kõiki neid võimu ja vägivalda vahendeid tarvitas ja tarvitab kodanlus selleks, et tööliklassi ja töötavate ning kurnatud rahvakihtide üle valitseda, neid oma klassihuide teenistusse rakendada ja neile oma tahtmist peale suruda.

Kõike seda teostab kodanlus metsiku surve ja valge terrori abinõudega, kuigi Eesti põhiseaduslikult on demokraatlik va-

¹⁾ Vaata „Sotsiaaldemokraat“, nr. 27 — 1918. a.

barlik, mis seda peaks tähendama, et kõigil rahvakihtidel usu, sugu ja rahvuse peale vaatamata peaksid ühesugused õigused olema: ühinemise-, sõna-, koosoleku-, trüki-, valimise- ja streigivabadused. Ja põhiseaduses ongi ette nähtud, et igal kodanikul peab olema kindlustatud isikupuutumatus, ilma milleta ei ole mõeldav kõigi nende õiguste ja vabaduste kasutamine ja teostamine. Kuid töölisklassile, kehvadele talurahvakihtidele, käsitöolistele, kehvadele kaluritele, sõduritele ja madrustele kodanlik demokraatia neid vabadusi ei kindlusta. Härrasriigi „iseseisvuse“ 15 aastat kinnitab seda määratu hulga tõsiasiadega.

Eesti töölisklassi ja tema noorsoo eelvägi — kommunistlik partei ja kommunistlik noorsooühing on kogu härrasriigi kestva elu olnud keelatud; neil ei ole avalikku tegutsemise vabadust; nad on sügavale põranda alla aetud, nende tegelased ja liikmed on linnupriiks kuulutatud, nende peale peetakse jahti, neid tapetakse ja vangistatakse, mõistetakse surma ja sunnitööle. Selle klaperjahi eest peavad nad end varjama, tihtilugu töötama päris salaja, et töölisklassi ja kõiki kurnatud ja rõhutud töörahvakihte kodanluse ikke alt vabastada.

Ometigi on kodanluse poolt koostatud härrasriigi põhiseaduses kirjutatud, et kedagi ei tohi taga kiusata tema ilmavaate pärast. Tegelik elu on aga näidanud, et demokraatlikus Eestis on mõttevabadus kindlustatud ainult kodanlusele ja tema sotsiaalsele peatoele, sotsiaalfaschistidele. Töölisklassile ja talurahva kehvadele kihtidele kinnitab kodanlik Eesti ainult nälgimise vabaduse, kuna ta isegi orjamise vabadust oma tööorjadele kindlustada ei suuda. Ja kui need tööorjad omale õigused nõutavad, oma õiguste eest võitlust korraldavad, end teadlikult koondavad klassiteadlikkude tööliste organisatsioonidesse — siis kiusab neid kodanlus kõige jõhkramalt taga. Balti parunitele ja uutele eesti soost mõisnikkudele-kapitalistidele nii linnas kui ka maal on aga kindlustatud kõik vabadused. Sellepärast meie kinnitamegi, et kodanlik demokraatlik vabariik on tõusikkodanluse ja mõisnikkude vägivalla valitsus töölisklassi ja töötavate ning kurnatavate rahvakihtide „vabaduste kitsendamiseks“, nende allasurumiseks.

Ja kui töölisklass siiski end on organiseerinud, oma võitluslipu alla ka teisi kurnatuid ja töötavaid kihte koondanud, siis on tõusikkodanlus alati kui klassivõitlus on teravnendunud, kui tööliikumine on talle kardetavaks saanud, töölisklassi tegelasi

metsikult taga kiusanud, tema organisatsioonide rüüstanud.

¶ Tuletame meelde mõned tähtsamad eesti tõusikute veretööd: 1) töölisklassi ja kurnatute tegelaste hulgaline tapmine klassisõja päevil, eriti 2) Saaremaa töörahva sõjariistus ülestõusu verine mahasurumine 1919. a., 3) Tartu garnisoni vastuhakkamise mahasurumine ja 20 sõduri hukkamine, 4) esimese Eesti ametiühisuste kongressi latali ajamine, 102 saadiku arreteerimine ja läbi frondi N. Venemaale väljasaatmine, kusjuures väljasaatmine oli kavatsatud nii, et väljasaadetud enamlaste tule all surma saaks, ning 25 kongressil valitud ametiühisuste kesknõukogu liikme metsik tapmine Isborskis; 5) eesti töörahva sõjariistus ülestõusu mahasurumine dets. 1924. a., 6) hulk individuaalseid terroriakte paremate eesti töölisklassi ja kurnatud rahvakihtide esitajate kallal, millest võiks nimetada sm. Viktor Kingisseppa, Jaan Kreuksi, Jaan Tompi, Sommerlingi, Piiri, Kruusmanni, Pälsoni, Heidemannit, Ristmetsa, Leineri, Jürna, Potini ja sadandete teiste seltsimeeste tapmist... Peale selle on Eesti eriti kuulus suurte poliitiliste protsesside poolest. 1920. a. „63“ protsess, 1921. a. „115“ ja 1924. a. oli „149“ protsess, 1925. aastal „77“ protsess, 1931. a. „34“. Peale nende suurprotsesside on härrasriigis 15 aasta kestel peetud rida vähemaid poliitilisi protsesse. Kuni 1928. a. on meie kokkuvõtete põhjal Eestis olnud 78 avalikku poliitilist protsessi töölisklassi jõu purustamiseks ja ta tegelaste hävitamiseks. Meie kokkuvõtete põhjal on üldse härrasriigis (1919—1928. a.) revolutsioonilise tegevuse pärast kaagikohtu all olnud 4651 inimest, kellest õigeks mõistatud ainult 117, surma mõistetud ja tapetud 2685, Nõukogude Liitu välja saadetud üle 400 inimese, kuna ülejäänud on suuremalt osalt kümneteks, paljud isegi eluksajaks türmi ja sunnitööle mõistetud. Eesti on tüübiline türmide ja völlaste maa. Kaagikohus on harilik nähe „iseseisva“ Eesti demokraatia võimuvahendite käsitamises. Eesti härrasriik tekkis ja on edenenud ning kõduneb ka sunnitöö ja surmanuhtluse õhkkonnas. Eesti härrasriigi demokraatiat on kogu 15 aastat krooninud sõjaseaduse paragrahvid, mida talle pärandasid tsaari timukate seadused, kindralkuberneri õigustega. Kõige selle põhjal võime kinnitada, et Eesti on tüübiline valge terrori riik. Seepärast kutsuvadki klassiteadlikud töölised teda *valgeks* Eestiks.

Nagu eelpool nägime, on selle valge, verise Eesti loomises eriti suured teened

sotsidel-sotsiaalfaschistidel, kes oma petlikude lubadustega töörahvast kodanluse teenistusse rakendasid, nende huvisid kodanlusele maha sahkerdades, neid, kodanlise, valge terrori ikkesse ja ahelatesse needides. Eriti suuri lubadusi andsid töölisklassile ja kogu töörahvale klassisõja päevil. Nad lubasid töörahvale kõiki ülalnimetatud õigusi ja vabadusi. Veel enam, koos tööerakondlastega võtsid nad põhiseadusesse järgmise paragrahvi (25):

„Majandusliku elu korraldamine Eestis peab vastama õigluse põhimõttele, mille sihiks on inimväärilise ülespidamise kindlustamine sellekohaste seaduste läbi, mis käivad harimiseks maasaamise, eluaseme ja töösaamise, samuti omakaitse, tööjõukaitse ning nooruse, vanaduse, töövõimetuse või õnnetuste puhul tarviliku toetuse saamise kohta.“

Kuidas on lugu nende majandusliku elu korraldamise, või inimväärilise ülespidamise kindlustamise õiguste teostamisega Eestis? Millised on sel alal eesti töörahva saavutused härrasriigi 15. aastapäevaks? Millega võivad siin eesti töusikkodanlus ja tema siionivahid 15 aasta juubelpäeval uhkustada?

Härrasriigi algul — I. Iorikogu valimiste puhul kelkisid sotsid oma valimisteelsetes üleskutsetes, et maaseadus, põhiseadus ja põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadused — need olla seadused, mis pidid eesti töörahvale jääma tähisteks sotsiaaldemokraatia teenete esiletoomises vaba, iseseisva Eesti loomises.

Kuidas on nende sotside põhiseaduste teostamisega lugu? On's need seadused töörahva huve kaitsnud ja töörahvale midagi annud? Mitte millagi ja mitte midagi. Maa läks töusikkodanluse jõukamate kihtide kätte. Suurem osa endiseid mõisatöölisi, peaaegu kõik põllutöölised ja väikemaapidajad jäid maata, kuna need töötavad kihid, kes maad said, ägavad nüüd äärmiselt raske, ülejõukäiva võlakoorma all. Asunikkude põhilugad ei suuda nüüd neid laenusid, mida neile riik omal ajal andis inventari ostmiseks, elumajade ja kõrvalhoonete ehitamiseks, maaparandustöödeks, piimameiereide ehitamiseks jne, ära tasuda. Veel enam, nad ei suuda isegi nende laenude protsente tasuda, maarenti ja riigi ning omavalitsuste makse ning parunitele tasu maksta jne. Kõige selle tagajärjel on paljud maa-saajad oma maa juba käest ära annud, kuna ülejäänud asunikkude rõhuvat osa ootab oksjoni alla minek. Laenuprotsentide osalised alandamised, lühiajaliste lae-

nude pikaajalisteks muutmine ja muud poolikud abinõud, mida töusikkodanlus asunikkude seisukorra „parandamiseks“ ette on võtnud ja võtab, ei päästa neid mõisnikkude ja töusikute kurnamise ikkest, kes, esimesed saadava tasumaksuga, teised kõrgete laenuprotsentidega, vaheltkassuga tööstussaaduste pealt jne, need töötavad asunikkude kihid verest tühjaks on imenud ja imevad, nii et see töusikkodanluse sotsiaalne toetuspunkt talurahvahulkades niivõrd kõikuvaks muutub, et kodanlus ka tema peale päris kindel olla ei või, sest vaeseks jäänud asunikkude kihid, kellest kodanlus välja imenud ja imeb kõik mahlad, ühinevad töölisklassiga ja nad koos kuulutavad sõda kodanlusele. See aeg ligineb nüüd õige kiiresti. Seda Engelsi õpetuse tegeliku väljendust eesti oludes tahaksime nüüd härrasriigi 15 aastapäeva puhul eesti sotsiaaljuudastele meelde tuletada, kes nüüd jälle suu täis võtavad sotsialistlikke sõnakõlke, nagu seda nende VII partei kongressi otsustest ja „Rahva sõna“ kirjutustest näha võib.

Põhiseadusest meie juba rääkisime. Töölisklassi ei ole see põhiseadus kunagi kaitsenud, ei sõjaseaduse ega kindralkuberneri kaagiõiguste vastu, sest sõjaseadus on Eestis kogu härrasriigi ajal maksev olnud, mis kindlustanud vaba tegevuse kaagitamiseks.

Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seadus heideti juba 1921. aastal hallparunite poolt sotside õnnistusel kolikambri. See paberilipakas pole ühelegi eesti hallparuni tööriigile 8-tunnist tööpäeva ega töökaitset kindlustanud. Petisteks ja valelikkudeks jäid sotsiaaljuudaste töölisklassi ja ajaloo ees ka selle seaduse ülistamisel. Elu läks oma rada, mitte kodanlusega kokkuleppe ja koostöö rada, vaid klassivõitluse edenemise, proletarise revolutsiooni rada. Sotside ja tööerakonna poolt väljatöötatud põhiseadus ei rakendatud mitte töörahva õiguste kaitsmise valvele, vaid kodanluse püha ja puutumatu eraomanduse õiguse kaitsmise teenistusse. Mitte inimväärilise eluülespidamise kindlustamine, eluaseme ja töösaamise, samuti ka töörahva omakaitse, tööjõukaitse ning nooruse, vanaduse, töövõimetuse või õnnetuse jne puhul tarviliku toetuse kindlustamine ei olnud härrasriigi põhiseaduse ülesanne, vaid kodanluse omakaitse korraldamine, töölisklassi kurnamise ja allasurumise vabaduste kindlustamine, kodanluse diktatuuri kindlustamine üldse.

Sotsiaalse hoolekande ja töökaitse alal ei ole sotsiaaljuudastel ka ühtki paberilipakat eesti tööliklassile ette näidata, et oma 15-aastast juudasetööd kuidagi kinni katta.

Inimväärlise ülespidamise kindlustamise asemel on eesti töörahva enamus sattunud tõusikkodanluse ja sotsiaaljuudaste poliitika tagajärjel äärmiselt viletsusse. Üle poole eesti tööliklassist ja tema noorsoost on tööta ehk muudetud hädaabi töödega härrasriigi moonakateks, kes end endise Rooma lumpenproletaarlaste viisi toidab neist raasuketest, mida hallparunite toetusfondidest, eksportfondidest jne näljamäsu kartusel „hädaabi“ tööde näol tööliste ette heidetakse.

Iga aus ja klassiteadlik tööline saab kõhklemata kinnitama — kui temalt küsida, kummal oli õigus, kas enamlastel või sotsidel, kui nad 15 aastat tagasi tööliklassile teed näitasid kurnamisevaba ühiskonna loomisele — et enamlastel õigus oli ja on. Seda kinnitab nüüd tegelik elu ja klassivõitluse arenemisekäik kogu maailmas.

Sotside tee on äraandmise tee — koostöötamise tee kodanlusega. See tee on viinud mitte ainult Eestis, vaid kogu maailmas tööliklassi — kogu töörahva nälja, viletsuse ja pikaldase väljasuremise teele. Enamlaste poolt näidatud tee on aga võimaldanud Nõukogude Liidus luua uue ühiskondliku süsteemi, mis on ühel kuuendikul maakeral võimaldanud asuda sotsialismi ehitamisel ja kindlustanud 165 miljonile inimesele tööd ja leiba, kuna samal ajal kapitalistlik maailm, seal hulgas ka pisikene Eesti härrasriik, ei suuda kindlustada oma kodanikkude suurele osale näljakanikatki.

Ühel pool käib alaline ülesehitustöö, raskuste võitmine sotsialismi ehitamise teelt, sotsialistliku võitluse, lööktöö ja töövaimustuse alusel. Teisel pool — majandusliku kriisi süvenemine, tagurpidimine kõikidel valmistusaladel, kapitalismi kõdunemine täiel väerinnal, tööpuuduse, viletsuse ja näljatõnki saatel.

Seesugune seisukord ei ole ühepäeva sünnitus, ta on kapitalistlike valmistuslike vahakordade edenemise ja kõdunemise vastupeegeldus.

Väga iseloomulik on härrasriigi ajakirjanduse selle ajajärgu enesehinnang, ühenduses kõigi nende muudatustega, mis „iseseisvuse“ tagajärjel Eestis maad on leidnud.

Ühenduses pärastsojaaegse agrarkriisi

süvenemisega, kirjutab eesti maakodanluse häälekandja „Kaja“ 7. novembrist 1928. a.

„Kulud, maksud ja võlad suruvad rahva kiburaks. Enne oli rahval rohkem leiba, nüüd aga rohkem selget vett.“

See ja terve rida teisi tõusikkodanluse hädaldamisi ning tegeliku elu fakte kinnitavad, et tööliklassi ja töötavate kihtide seisukord härrasriigi ajal, ennesõjaaegsega võrreldes tuntavalt halvenenud on. Seega ei tulnud „Kalev eesti töörahvale õnne tooma ja nende elu uueks looma“. Kodanlus ei olnud suuteline „majandusliku programmi“ küsimusi lahendama vastavalt laialdaste töötavate kihtide huvidele. Ainult kitsale kildkonnale tõi iseseisvus kasu, kuna laialdasi töö rahvahulke valdas pettumus, riigitüdumus jne.

Keskerakonna häälekandja „Vaba Maa“ kirjutas sel puhul:

„Surm on meie rahva saatus! Farss on mängitud. Laske eesriie alla...“

Need kaks põrutavat lauset on hiljuti öeldud... Ei muud kui surm. Need sõnad panevad mõtlema. Tõesti midagi on mäda meie luukontides, kui niiviisi räägitakse. Ja elu tõendab seda kurba tõtt iga päev...“

Elurõõmust energilist tegutsemist pole õieti kusagil näha, küll aga kuulda kurtmist ja kirumist...“

Rahvuslist vaimustust, riigi vaimustust, mis nüüd nii loomulik peaks olema, ei ole märgata. Rõõmu oma iseseisvusest ei tunta. Mis aitab siin kõik eugeenika ja kroonu patriotism, mida püütakse rahvale külge pookida?...“

Ja tõepoolest, mis paistab meie avalikust elust lootust ävatavat silma? Suur tööpuudus ja üliktsad elamistingimused hulkadel. Kas on paremat illustratsiooni selleks tarvis, kui suur tööpuudus, kui ühe linna algkooli kojamehed koha peale kahe päeva jooksul andsid kandidaatideks üles 275 inimest, ilma et see vaba koht oleks välja kuulutatud olnud! Raha puudus on üldine: omavalitsused, väikesed ja suured tööstuslikud ärid, ettevõtted, ühismeetmeid ja kooperatiivid — kõik kannatavad kapitali puuduse ja raske võlakoorma all. Riigi ja muud maksud võtavad veel viimase jõe natukese ning üks või teine ettevõtte peab pankrotti varisema.

Politiiline elutaevus on sumpas ja udune. Missugune tammumine ühe koha peal, ehk õigemini tagasimine. Sest elu ei tunne seismist ühe koha peal, mis ei edene — see läheb tagasi...“

Niisugused olid eesti tõusikkodanluse kriisieelsed meeleolud, ajajärgul, mil seljaga seisis tal tööliklassi sõjariistus ülestõusu verine mahasurumine 1924. a. detsembris, kui seinast seinale valitsus oli loonud tööliste värsketele vennashaudadele „püsiiva“ „rahvusliku kooskõla“, kui Rahvasteliit oli päästnud eesti rahanduse kokkuvaremise hädaohust, kui daniseerimine oli annud karjajanduse edendamise alal tuntavaid tagajärgi, kui riigi eelarve oli viildud

tasakaalu, kui väliskaubanduses oli saavutatud tasakaal jne, jne.

Missugune on nüüd — üleilmalise majandusliku kriisi ajajärgul — kapitalismi süsteemi üldkriisi aluspõhjal eesti tõusikkodanluse meeleolu, enesetunne? Toome mõned väljavõtted tõusikute ajalehtedest, mis seda iseloomustavad.

Linna tõusikkodanluse häälkandja „Päevaleht“ kirjutab:

„Kodumaale on laskunud tinahall pessimismi pilv. Üheski taevakaares ei näi sädelevat lootust. Kõik väljavaated paremuse saavutamiseks seni tallatud teedel on kadunud. Need teed on vijnud ummikusse“¹⁾.

Nii siis üheski taevakaares ei ole näha sädelevat lootuskiirt. Kõik väljavaated paremuse saavutamiseks on kadunud. Eesti härrasriik on sattunud ummikusse.

„Otsegu häiresignaal undab kõrges kojas, kõrtsides, kohvikutes, tänavanurkadel ja ärides hädahüüd: kriis, kriis, kriis! Kriis on majanduses, kriis on vaimuelus, kriis on kõikjal...“

Ägab vabrikust vallandatud tööline, kelle leivapaluke otsas, ägab põllumees, kelle vilja hind langenud, ägab ärimees, kelle ostjad pelgunud, ägab keskklass, kes peab järjekindlalt pingutama rühma. Häda on kõikjal, häda puudutab kõiki, häda on tõesti“²⁾. (Meie sõrendus J.K.)

Ent „Päevalehe“ juhtkirjanik püüab siiski kriisi põhjuseid kinni mätsida, kui ta seletab, et kriis on „looduse nähe“. See sugune kriisi põhjuste otsimine ja kinnimätsimine on omane mitte ainult eesti tõusikutele, vaid kõigi maade kodanlusele. Kuid huvitav on siinjuures ära märkida neid võtteid, kuidas linnatõusikud aинуüksi maa-kodanlust püüavad kriisi eest vastutavaks, süüdlaseks tembeldada, mätsides kinni pangomanikkude, vabrikantide, kaupmeeste ja teiste linna kodanliste kihtide kurnamise poliitikat.

„Päevaleht“ jätkab:

„Kärrarikkamaid kriisi raskuste üle hädaldajaid on aga meie potipõllumehed, tonkmannid, oma mitme-setme moodsalt sisseseatud taluga. Häda on neil meesl tööpoolest kõige kibedam. Nende meeste plekkpasunate heliredelid lõhuvad meie kõrvu otse viimasepäeva hasardis. Võlad tapavad meid, krooni kõrge kurss viib meid sõhu ja rappa, kui pääsmist ei tule, oleme kadunud. Tonkmannid on võtnud endile õiguse kõneleda kogu põllumeeskonna nimel. Kuid tõeliselt nad kõnelevad ainult selle pealujuva rasvakihil nimel, kes on riigi kulul rajanud oma talud, ostnud sinna klaverid, kallid vaibad, autod ja kel ei kõlba enam panna pastalt jalga ega adra käsipuust kinni võtta...“

¹⁾ Vaata „Päevaleht“ — „Autoriteedi kriis“, 12. novembrist 1932. a. nr. 311

²⁾ Vaata „Päevaleht“ — „Algavaks aastaks“... 1. jaanuarist 1932. a. nr. 1.

Need on mehed, kel ühiskonnalt ainult saada ja lõigata on, kuid ei kunagi midagi anda ja tagasi maksta. Ühiskond peab neid hellitama oma varadega samal ajal kui teised peavad kätta pingutama ja rühma pingutama. Sellepärast on kõikide tonkmannide uue-aasta unistus kroon alla, kroon sendiks! See oleks nõiakepp, mis ühe hoobiga kustutaks kõik tonkmannide võlad riigi ja ühiskonna vastu, et mees võiks jälle olla suurpõllumees, uue stabiliseeritud krooni alusel uusi laene teha ja hiljem jälle tasuda paberisentides. Nõnda algaks kogu jant uuesti otsast ja kestaks kuni väike riik elaks...“

Praegune raske kriis ei ole kaugeltki mehaaniliselt — majanduslik, nagu see pealiskaudsel vaatlemisel paistab. See on kogu meie eluvaate, ellusuhtumise, kogu vaimuse kriis. Pealmise, majandusliku kriisi juured idanevad ses vaimuse kriisi kobedas mullas. Kui kogu meie elu ehituse põhi on mäda, siis paratamatult peab vankuma lööma ka pealehitus. Tervenemine peab tulema kõigepealt põhjast, vaimusest, muidu varisevad kõik ehitused, mis me seltele põhjale rajame. ¹⁾

Oleme nõus, et kogu Eesti härrasriigi põhi on mäda, et tervenemine peab tulema põhjast — muidugi mitte kõduneva kodanluse vaimusest — vaid ühiskonna töötavate kihtide hulgast, revolutsioonilise proletariaadi juhtimisel — alt, mis ümber paiskab töörahva kurnajate kildkonna valitsuse, paneb maksma proletariaadi diktaturri, muudab valmistuseabinõud töörahva ühisomanduseks, kaotab ära inimese kurnamise inimese poolt, kui ka kõik need põhjused, mis klassidesse erinemisi ja kurnamist sünnitavad. Ainult seesugune tervenemine vabastab eesti töörahva tervelt „iseseisvuse“ ikkest ja isamaalikkude kurnajate küüsis, kui ka kurnamisest üldse.

Kodanlits kardab seda. „Päevaleht“ samas juhtkirjas kirjutab:

„On käesolev kriis nõnda ränk, et hukutab maailma, hukkume ka meie. Ei ole ta nii ränk, siis ei hukku meiega.“

Seesugune hirm valdas tõusikkodanlust aasta tagasi — möödunud aasta algul. Seesugune hirm ei ole teda ka tänapäev rahule jätnud.

Möödunud aasta viimane „Postimees“ kirjutab:

„Vaadake tormimärke! Nii kostab lahkuva aasta hoiatus. Kas ei ole meieaja inimkonna elutaevas märke, mis kutsuvad valvele ja manitsevad ehitama kaitsset, võt kui tarvis, rajama elu uuele alusele, kindlale paigale, kuhu ei ulata mässava mere hävitavad mürdlained ja hukutavad tormid?“

Kas ei ole nad ähvardamas inimkonna õnne ja heaolu aluseid, kui ei leita ja otsita teid

ning otsustavaid abinõusid hädaohtude ärahoidmiseks? Maailma rahvad põevad kriisi. Uued mõtted, voolud ja liikumised, käärimine ja uute eluvormide otsimine — kas see ei taha olla kadukuulutavaks märgiks kõigile, mis ajaloos katsumistes püsida ei suuda.“¹⁾)

On vana tõde, et kõik mis ajaloos katsumistes püsida ei suuda, see kaob, variseb kokku. Kuid midagi ei sünni iseenesest, vaid selle kokkuvarisemise taga peab seisma jõud, mis teda kokku varisema tõukab, kukutab. Ei ole ajaloost teada ühtki fakti, kus vana ühiskond annaks vabalt, ilma võitluseta või heatahtlikult maad uuele ühiskonnale. Rahulist ühe ühiskondliku korra kasvamist teise ei ole ega saagi olla. Ühiskondlikud muudatused sünnivad valmistusliikudes vahekordades ja neile vastavates klasside vahekordades, klassivõitluse kaudu. Allasurutud klass saab valitsevaks klassiks ja surub valitsevad klassid alla. Ka eesti tõusikodanlusele langeb varem või hiljem see saatuse osaks. Proletariaat liidus kehvtalurahva ja teiste töörahva kurnatud kihtidega kaevab ka eesti kodanlusele haau. Värisege timukad, sest kättemaksutund läheneb.

Teie ise tunnistate juba, et elate nagu surnuaial, nagu varemotel, kus elavad ainult surma mõtted. Meie kinnitasime seda juba ammu teadusliku sotsialismi-marksismi ja leninismi õpetuse põhjal, et kapitalistlik ühiskond peab surema, et kapitalistlik ühiskond tema imperialistlikul arenemiseastmel on kõdunev, parasiitlik ühiskondlik kord, mis valmistusliikude jõudude edenemisele ahelateks on muutunud. Proletariaadi ülesanne seisab nüüd selles, et seda kodanlikku korda kukutades neid aהלaid purustada, panna alus uuele sotsialistlikule ühiskonnale, kus valmistusliikude jõudude edenemisele avanevad uued määratused võimalused nagu seda nõukogude majanduse edenemine praegu kogu maailmale demonstreerib. See on ajalooline tõsiasi, mida keegi enam ümber lükata ei suuda, mida ka enam kodanluse mudalooimine kinni mätšida ei suuda.

Ei aita siin ka mingisugused eesti tõusikodanluse uued mõtted, voolud ja liikumised, käärimised ja „uute vormide otsimised“, mis paremal juhtumisel on kõige selle kordamine, mida rahvusvaheline kodanlus, ühel ehk teisel maal juba läbi on elanud, ehk läbi elab. Ei aita siin kaasa ka „uus vaim ja uus tõde“, mida tõusikodanlus jõululaupäeva õhtul kirikus, koolis

ja kodus kõigile on valmis kuulutama ja mis seisab selles, et

„riikide ja rahvaste majanduslik areng on jõudnud sellesse olukorda, et riik on sunnitud oma heaolu nimel piirama üksikute kodanikkude eneseavalduse püüdeid, astuma vahele normeeriva käega, tegema ettekirjutusi, astuma välja kehvemate kaitseks (!) tugevamate ülejoü vastu. Ta on sunnitud seda tegema enese kui ühiskondliku terviku püsivuse nimel“¹⁾. (Meie sõrendus J. R.)

See on tõusikodanluse tüübiline tagasihoidlik manitsus oma klassiliikmetele uute reformide vajadusest töörahva petmiseks, n.n. „kehvemate kaitsemisest“, kapitalistliku „ühiskondliku terviku püsimise“ alahoidmiseks ja kindlustamiseks. Kui kodanlus seda ei teeks, siis niisugustel

„kriitilistel silmapilkudel, nagu seda elame läbi praegu, ei ähvarda rahvusliku eluenergia hävitamist mitte niivõrd ainelised, majanduslikud raskused, vaid seesmisel lahkheldil, rahvusliku üldtahte puudus. Siin on rahva ja riigi õrnem kül, haigem koht, mis võib hävitada rahva ja riigi“²⁾).

Kõik see riigi ja „rahva“ hävinemise hädaoht, rahvusliku üldtahte puudus jne paneb kodanluse mõtlema. Ta sünnitab kabuhirmu homse päeva pärast, sest isamaa vaimustus, „iseseisvuse“ ja „omariikluse“ tulukene ähvardab ikka järjest süveneva majandusliku kriisi mõjutise tagajärjel hoopis ära kustuda. Kodanlus ei suuda sellest protsessist aru saada ja püüab väljapääsu leida *rahvusliku üldtahte levitamise teel*. Ent rahvas ei ole mitte ühtne tervik, vaid koosneb kõigepealt kahest põhiklassist — kurnajatest ja kurnatavatest, kelle huvid on lepitamatud, vastuolulised, ja kelle elamisetasem on väga mitmesugune. Ühed on rikkad, teised vaesed. Viimased moodustavad aga määratusuure enamuse rahva üldravust. Kodanlus ei ole suutnud neile töörahvakihtidele inimväärilist ülespidamist kindlustada, ei ole suutnud neile isegi tööd ja leiba muretseda. Neil töörahvahulkadel puudub vähemgi lootus parema tuleviku peale. Sellepärast ei vaimusta neid ka tõusikodanluse „iseseisvus“ ja vabadus, sest majanduslikud raskused, mida neil on tulnud läbi elada härrasriigi 15. aasta kestel, on hävitanud ka kõige mahajäänimates töörahvakihtides „iseseisvuse“ ja isamaa armastuse...

Viimaste aastate kestel on tõusikodanlus seda korduvalt sunnitud tunnistama. „Päevaleht“ kirjutab:

„Praegu oleme siis nõnda kaugele jõudnud, et... hakkavad hääled kuuldavale tulema riigi

¹⁾ Vaata „Postimees“ — „Inimene, seisata hetkeks!“, 31. detsembril, 1932. a. nr. 305.

¹⁾ Vaata „Päevaleht“ „Parema tuleviku nimel“ 24. XII. 1931. a.

²⁾ Sealsamas.

tüdimusest, mis peaks olema lubamatu noore rahva juures, kes alles hiljuti sai võimaluse uutest sotsiaalseis ja poliitilistes piirides oma riiki luua... Kuid siiski on olemas tundemärke, mis lubavad oletada, et meie rahvuslik elumahl on kuivamas¹⁾.

Kui töusikkodanlus ise on sunnitud nõnda kirjutama ja seisukorda hindama, siis tähendab see, et tegelikult on olukord palju halvem, sest kodanlus nagu ikka püüab tõelikkude seisukorda varjata ja kinni mätsida.

Möödunud aasta ei toonud selle olukorra paranemise suunas mingisuguseid olulisi muudatusi, vastupidi, ta aitas veel enam kaasa „rahvusliku elumahla kuivamisele“, sest peale majandusliku kriisi süvenemise ja teravnemise teravnemise ka poliitiline ja ideoloogiline kriis. Rahvusliku keskerakonna juhid avaldasid möödunud aasta lõpul niisuguseid arvamisi, et Eestis välitseb praegu sügav „riigitüdimuse, parlamentarismi ja demokratismi kriis“ (J. Tõnisson), et „elame praegu üle kaht kriisi korraga — majanduslikku kriisi ja poliitilist kriisi“²⁾ (A. Anderkopp), et „raskused on kahtlematult väga suured nii maal kui ka linnas. Äride läbikäigud on kuivanud kokku, saaduste hinnad langenud, palgad löödud alla, töötatööliste arv kasvanud 4—5-kordseks. Kuid ei tohi veel meelt heita.“ (A. Anderkopp.)

Manitsused ei aita siin midagi. Majanduslik olukord, kriis ja tööpuudus teevad oma töö, suruvad hulkade meeoleolu alla, kutsuvad esile riigitüdimust, võitlust revolutsioonilise väljapääsu eest kriisist.

Töusikkodanlus on võtnud ja võtab tarvitusele rida abinõusid, et kriisi ja selle tagajärge pehmendada, kuid kõik need abinõud ei ole juhitud mitte töörahva olukorra kergendamisele, vaid kriisi raskuste kergendamiseks maa- ja linnakodanlusele, kriisist väljapääsu otsimisele töörahva arvel. Kas ei kindlustanud kõrged kaitsetollid, ehk n.n. väliskaubanduse monopol, isamaalikkudele töösturitele kõrget vahetkasu oma maa saadustelt, kas ei kindlustanud rukki monopol hallparunitele kolmkorda kõrgemaid hindu, kui maailmaturul, kas ei hoolitse praegu Pätsi-Rei valitsus töusikkodanluse sissetulekute tõstmise eest, ekspordifondide loomise näol — või, peekoni, munade, lina ja teiste põllusaaduste välja-veolt, kas ei ole töusikkodanlus teostanud raudvara seadust, lühiajaliste laenude müütmist pikaajalisteks, alandanud laenu-

protsente, teostanud laenude moratooriumi jne, jne. Kõik see tõi kasu töusikkodanlusele nii linnas kui ka maal. Kuid tööliste ja teenijate palkasid on samal ajal juba mitu korda alandatud. Üle poole töölisti (29.000 in.) ja töölisnoorsugu (16.000 inim.) on töötud. Kehvikute ja keskmikude seisukord on ka tuntavalt halvunud. Võlad ja maksud, linna- ja maakodanluse kurnamine on need talurahvakihid verest tähjakse imenud, mille tagajärjel nende isamaalikkude elumahlad on kokku kuivanud. Kõige selle tagajärjel on ka nende töörahvakihide ostuvõime kohutavalt langenud. Nad ei suuda rahuldada enam oma elementaarseid tarbeid. Nad ei saa enam elada vana moodi. Kuid ka kodanlus ei saa enam vana moodi valitseda. Kriis kasvab tal üle pea. Veereta-des kriisi kogu raskuseid töörahva õlgadele, püüab kodanlus kriisist välja pääseda uue interventsiooni ettevalmistamisega Nõukogude Liidu vastu.

Seda oma kriisist väljapääsu programmi uue interventsiooni ettevalmistamise alal Nõukogude Liidu vastu püüab aga Eesti töusikkodanlus oma töörahvahulkade eest varjata, ja kui vahete vahel mõned märkused sellest ajakirjandusse sattuvad, siis katsutakse töusikkodanluse enese osa selle interventsiooni ettevalmistamise alal kõigiti kinni katta ja väljapääsu lasta, et neid võimsate poolt sunnitavat, seda võitlust kaasa tegema.

Näiteks kirjutab „Päevaleht“ sellest küsimusest järgmist:

„Eesti rahvas ja riik on võimaste sunnil sattunud sama võitluse keerisesse, mis käib praegu kõikjal, milles end veristavad ja nõrgestavad vastastikku riigid“¹⁾.

Muidugi mõista, et töusikkodanlus ei ole mitte ilma teadmata „võimaste sunnil sattunud sama võitluse keerisesse, mis käib praegu kõikjal, ja milles end veristavad ja nõrgestavad vastastikku riigid“, vaid täitsa teadlikult laseb end mõjutada imperialistlikkudest suurriikidest, teeb kaasa ühe ehk teise imperialistliku suurriigi imperialistlikku poliitikat Balti mere kartulirikkal kaldal. See ei saagi teisiti olla, sest imperialismi ajajärgul väikeriigid iseseisvad olla ei saa ei majanduslikult ega ka poliitiliselt, vaid nad olles ärarippuvad ühest ehk teisest imperialistlikust suurriigist, kuuluvad seega ka ühe ehk teise imperialistliku suurriigi ehk nende koalitsiooni mõju ja juhtimise alla, ja teostavad seega selle ehk teise imperialistliku suurriigi ehk

¹⁾ Vaata „Päevaleht“ 24. XII. 1931. a., nr. 351.

²⁾ Vaata „Vaba Maa“, 15. X. 1932. a.

¹⁾ Vaata „Päevaleht“, 24. XII. 1931. a., nr. 351.

imperialistlikkude riikide koalitsiooni poliitikat. Kodanlus püüab aga väljapaista lasta, et nad on võimsate sunnil sattunud võitluse keerisesse, mis käib praegu kõikjal, milles end veristavad ja nõrgestavad vastastiku riigid, jättes ütle mata, keda siis eesti rahvas ja riik veristama ja nõrgestama peab. Vastus järgneb iseenesest, sest egas siis eesti tõusikud oma liitlase Lätimaaga sõdima ei hakka, sest egas siis Eesti oma vennasrahvas Soomega sõdima ei hakka, sest egas siis Eesti Rootsi, või Saksamaaga sõdima ei kavatse hakata. Jääb järele tema ida naaber — Nõukogude Liit, kelle vastu kogu kapitalistlik maailm vaenulik on, seal hulgas ka kapitalistlik Eesti.

Nõukogude Liidu vastase uue interventsiiooni ettevalmistamisest kuulsime meie omal ajal väga huvitavaid üksikasju „Prompartei“ protsessil, mida Eesti tõusikkodanlus kuni tänapäevani pole suutnud ümber lükata. Sellel küsimusel on ka veel tänapäev suur tähtsus, sest Pätsi-Rei valitsus saatis hiljuti alles saadikuks Pariisi endise Eesti Varssavi saadiku O. Strandmanni, kes üldiselt tuntud on oma nõukogudevaenuliste esinemiste poolest ja Eesti-Poola sõjalis-poliitilise liidu aktiivsemaid alustajaid on.

Esimese viisaastaku saavutuste hindamisel nõukogudevõimu rahvusvahelise seisukorra kindlustamise alal, kirjutas „Pravda“:

„Soome, Läti ja Eesti valitsused kirjutasid ainult käesoleval aastal Nõukogude Liiduga mittekallaletungimise lepingule alla, mida nad rea aastate kestel olid tagasi lükanud. Tagasi lükanud sellepärast, et teatud sõjaväelised, ja ka mitte ainult nende riikide sõjaväelised ringkonnad, kes olid seotud väljamaa kindralstaapidega, panid pearõhu Poola ja Rumeenia nõukogudevastasele interventsiioonile.

Nõukogude Liidu võimas kasv tegi seesuguse interventsiiooni liiga riskerivaks ja hädaohtlikuks ettevõtteks, et sellele kergesti võiks minna“¹⁾.

Kuid sõjahädaoht ei ole ka praegugi veel kõrvaldatud. Imperialistid üksteise võidu panevad end hambuni sõjariistu. Ka väikene Eesti ei või teistest maha jääda, ning paneb ka end sõjariistu, valmistab ette interventsiiooniks Nõukogude Liidu vastu. Sellest kõneleb terve rida tõsiasju. Esiteks, majandusliku kriisi süvenemisest hoolimata, mis esile kutsunud riigi sissetulekute kohutava langemise, algas Pätsi-Rei valitsus kiiresti sõjalise strateegilise — Valga-Tõrva-Abja raudteeliini ehitamist; teiseks, korraldab sama valitsus praegu hädaabitööde arvel maanteid, mis sügiste

manöövrite algul osutusid sõjalisteks otsustatavateks ebasoodsatena, kolmandaks, lõpetatakse samade hädaabitööde korras Tallinna ja Viljandi aerodroomide ehitustöid. Neljandaks, seljataguse kindlustamiseks arendatakse aktiivselt faschistlikke „kalkameeste“ liikumist, küll „vabadussõjalaste“, küll „liinisõdurite“ ja „piimaühisuste“ liitude ja nende osakondade loomise sildi all. See liikumine võttis laialdasema ilme enam kui aasta tagasi. Teda organiseeritakse Itaalia, Saksamaa ja Soome eeskujud ära kasutades.

„Päevaleht“ kirjutab sel puhul:

„Suure rahvusliku ärkamise aja tegi läbi Itaalia, kes oli maailma sõja järele juba kuristikku langes. Suurt rahvuslikku enesetunde tõusu näeme praegu ka Saksamaal. Niisamasugune liikumine kestab kevadest peale ka Soomes. Igal pool on liikumise hüüdsõnaks ühel või teisel kujul rahvuslik ühine tahe“¹⁾.

Sama „Päevaleht“ kinnitab ka, et Eestis juba on „ärgeanud uus rahvuslik liikumine“, mis „kutsub esile võitluse“. See võitlus olevat ka juba alanud. See on tõsi. Seda kinnitab möödunud aasta sündmuste arenemine Eestis. Selle võitluse loosungiks olevat:

„hävitada vastane täielikult. Maailmavaateline vastane on rohkem kui vaenlane. Ta peab kaduma, et ühe õiguse varemtegel võiks püsima jääda teine õigus ja et valitseks maa peal rahu...“²⁾.

Seesugune on tärkava sõjaka faschismi mõõga tärastamine Eestis ligi aasta tagasi. See mõõga tärastamine oli avalikult juhitud Nõukogude Liidu, maailmavaateline vastase täielikuks hävitamiseks. Ühenduses sellega tärkasid Eestis ka imperialistlikud maadehaaramise püüded. Faschismi aktiivsed propageerijad seadsid avalikult nõudmised üles, et Eestil ainuke väljapääs kriisist on võimalik sel teel, kui ta oma piire laiendab kuni Ilmeni järveni ja Krasnaja Gorkani. Kuid pisikeste sõjakukkede küüned on lühikesed. Sellest mangust ei tule midagi välja. Nõukogude Liit lõpetas edukalt esimese viisaastaku teostamist nelja aastaga, kindlustas niivõrd oma rasketööstust ja ühes sellega ka riigikaitse tööstust, et temale pisikeste kutsikriikide mõõgatärastamised enam hädaohtlikud ei ole. Nõukogude Liidu sõjalise jõu kasvamine on isegi niisuguseid suuri imperialistlikke riike nagu Prantsusmaa, Poolamaa j.t. ettevaatlikuks teinud, kes agressiivselt sõjapoliitilt Nõukogude Liidu vastu olid sunnitud minema temaga mittekallaletungimise lepingute allakirjutami-

¹⁾ „Pravda“, 25. XII. 1932. a., nr. 355.

¹⁾ Vaata „Päevaleht“, 24. XII. 1931. a.

²⁾ „Päevaleht“, 24. XII. 1931. a.

sele. Kõik see kindlustab Nõukogude Liidu rahvusvahelist seisukorda, kuid ei kõrvalda muidugi sõjahädaohtu 1) kapitalistlike riikide vahelt ja 2) kapitalistliku maailma ja nõukogude Liidu vahelt, mis tingitud on nende riikide ja kahe maailma — sotsialistliku ja kapitalistliku maailma — vaheliste vastuolude teravnemisest.

Eesti härrasriigi arenemine on praegu jõudnud niisugusesse seisukorda, mida täieõigusega võiks nimetada härrasriigi kõdunemise ajajärguks, sest fashism kapitalismi arenemises pole mitte uus rahvusliku ärkamise ajajärk, nagu seda tõusikkodanluse sulerüütlid püüavad kujutada, vaid fashism on kapitalismi kõdunemise saadus, nagu seda väga õieti iseloomustas sm. Kuusinen. Seda kinnitab kogu pärast sõjaaegse kapitalismi edenemine, riigitüdimus, rahvusliku elumahla kokkukuivamine ja muud niisugused nähtused, mida ka kodanlus ise on sunnitud konstateerima, seda tunnistab ka kodanlise demokraatia ja parlamentarismi kriis ning avalik valge terror, mida kodanlus oma avaliku diktatuuri kaitseks rahva rõhuva enamuse — tööraha allasurumiseks tarvitusele on võtnud ja võtab. Olles kapitalismi kõdunemise saadus on fashism määratud lagunemisele ja kõdunemisele. Kuid see ei sünni mitte igal pool ühel ajal; samuti kui fashism ei tekki kõikides riikides ühesuguse hooga, samuti ei lagune ta ka kõikides maades ühekorraga. See protsess on seotud kapitalismi üldkriisi süvenemisega, töölisklassi põhihulkade revolutsioneerumisega. Kuid fashism ei varise mitte iseenesest, automaatselt kokku, vaid kodanluse avalik fashistiline diktatuur tuleb kukutada, sest mitte ükski klass, mitte ükski kord ei lange muidu; nagu seda Lenin õieti õpetab, kui teda ei kukutata. Kodanlise korra kukutajaks, kodanluse hauakaevajaks on ainult töölisklass, kes end selles võitluses toetab ka teistele kurnatud töörahvakihtidele.

Ka Eesti härrasriik ei varise iseenesest kokku, vaid ta tuleb kukutada. See on eesti töölisklassi ajaloolik ülesanne ja seda ülesannet suudab ta teostada liidus linna ja maa tööraha poolproletaarsete ja kehvade kihtidega.

Tõsi, Eesti härrasriik tekkis suurte imperialistlike riikide huvides, võitluses Nõukogude Venemaa vastu, interventsiooni ajajärgul ja jäi püsima imperialistlike suurriikide toetuse najal. Eesti on imperialistlikele suurriikidele baasiseks võitluses Nõukogude Liidu vastu nute sõdade ja interventsiooni ajajärgul. Ta on niikaua imperialistlikele suurriikide huvides, kuni

käib võitlus kahe maailma, kahe süsteemi — sotsialistliku maailma ja kapitalistliku maailma, nõukogude süsteemi ja kapitalistliku süsteemi vahel.

On täitsa selge, et proletaarse revolutsiooni, kui ka kogu Eestimaa tööraha huvides on see, et Eesti kui imperialistlikele suurriikidele agraar-ripats Baltimaadel, kui platsdarm imperialistlikele suurriikidele võitluses Nõukogude Liidu vastu, kiiremini kaoks. See vabastaks Eestimaa proletariaadi mitte ainult kodanluse kurnamise ja vägivalla alt, vaid ka sellest „võitluse keerisest“, kuhu „eesti rahvas ja riik on eesti tõusikkodanluse soovil ja sunnil sattunud, „milles end veristavad ja nõrgestavad vastastiku riigid“. Eesti töörahas on selles võitluses sunnitud end nõrgestama ja veristama oma kodanluse ja „võimsate“ imperialistlikele suurriikide sunnil, kes siit sõjakäiku tahavad organiseerida sotsialistliku Leningradi valdamiseks, Nõukogude Liidu proletariaadi ja kolhoosnikkude sotsialistliku vabariigi hävitamiseks.

Sellepärast ei ole õige väide, et eesti kodanlus võib püsida niikaua, kuni see on suurte imperialistlikele riikide huvides. Seesugune seisukoht, et Eesti on tühikott, võib teorias ja praktikas viia kodanluse, kui ka proletariaadi jõu allahindamisele, millega iga strateeg, poliitik ja ka klassiteadlik tööline, kui ta leninistlikult klassivõitlust organiseerida ja juhtida tahab, peab rehkendama. See seade mätsib kinni ka klassijõudude vahekorrad Eestis ja viib tegelikult paendlaste ja sotsiaaljuudaste seisukohale, kes seletasid ja kirjutasid, et Eesti pole veel küps proletaarse revolutsiooni teostamiseks, et Eestis tuleb proletaarne revolutsioon siis, kui Lääne-Euroopa proletariaat on võitnud.

Mida see tähendab? See tähendab klassivõitluse eitamist eesti kodanluse kukutamiseks, kuni Lääne-Euroopa proletariaat võitnud, kuni Eesti on suurte imperialistlikele riikide huvides. See „teooria“ unustab ära selle klassivõitluse põhiloosungi, mis ütleb, et iga maa proletariaat peab kõigepealt võitlema oma maa kodanluse kukutamiseks. See teooria on seega kontr-revolutsiooniline teooria ja langeb täitsa ühte sotsiaaldemokraatia põhiseadetega selles küsimuses.

Meie nägime juba M. Martna seletustest, tema „iseseisvuse tee astumise“ põhjendamisest, et „Eestis ei ole kommunismi teostamiseks vähemaidki eeldusi“, sest „Eestimaa majanduslik ega ka kultuuriline olukord ei ole niisugune, et proletariaat oma

mõju maksma võiks panna ja oma kavad läbi viia. Hea kui proletariaat sellekski küps küllalt on, et demokraatia põhimõtteid võidule avitada."

Sedasama kirjutas ka sotside avalik häälekandja „Sotsiaaldemokraat“ 1918. a. lõpul pärast Saksamaa revolutsiooni. Seal toodi siis kodanlusega „kokkulepete ja koalitsiooni põhjendamiseks ette, et Eestimaa tööstus ja põllutöö ei olevat täitsa küpsed, et neid sotsialistilisele alusele seada.“ Kuid hiljem (17. novembril 1918. a.) lisati ligi, et kui

„lõeb aga sotsialistliku pööre kell terves maailmas, siis tuleb mahajäänud mail (mille hulka Eesti kuuluvat J.R.) imelik pilt. Nad on sunnitud ka sotsialistiliseks saama, sunnitud järele sammuma, olgu iseenesest kui tagurised tahes.“

Siit järgneb, et Eestis tuleb sotsialistlik pööre siis, kui proletaarne revolutsioon terves maailmas on võitnud. Eesti on siis sunnitud sotsialistiliseks saama.

Et see mitte juhuslik sotsjuudaste sulesunnitus ei ole, vaid kogu nende ilmavaateline lähtepunkt, seda tõendab ka mõni-aeg tagasi noorsotside häälekandjas „Rün-nakus“ avaldatud seaded:

„Kapitalism on jõudnud oma lõppajajärku. On aastate küsimus, millal kodanlusevõimu asemele peab astuma proletariaadi diktatuur... Töörävas peab valmis olema võimu võtmiseks oma kätte, kui on saabunud paras aeg Euroopa riikides: on selge, et väikene Eesti üksinda ei saa teha sotsiaalset revolutsiooni.“

Järjelikult tuleb Eestis revolutsioon ainult siis, kui proletariaadi revolutsioon Lääne-Euroopas on võitnud. See seade tüleb lahti revolutsioonilisest võitlusest eesti kodanluse kukutamiseks.

Samasugust seisukohta pooldasid ja pooldavad ka nähtavasti praegugi rida „kommuniste“ Nõukogude Liidus, kellest osa on ühtekasvanud kontrevolutsioonilise rahvusdemokraatidega, sest nad ei ole senini kusagil avalikult teatanud, et nad oma ekslikkudest vaadetest on loobunud ja oma vigu tunnistavad.

Need vikerkaarivärvilised „kommunistid“ seletasid omal ajal kategooriliselt, et

„meie oleme alati olnud ja oleme ka praegu arvamisel, et Eestis revolutsioon sisemiste jõududega, ilma välise abita, läbi ei lähe. Eesti revolutsioon on seotud Lääne-Euroopa revolutsiooniga. Kui tüleb Saksamaal revolutsioon, pühitakse Eesti ära. Eesti on Inglismaa asumaa — revolutsioon on Eestis võimalik siis, kui Inglismaal revolüt-

sioon lahti puhkeb. Sisemiste jõududega pole revolutsioon Eestis läbiviidav, sest et Eestis proletariaati vähe on.“

On täitsa selge, et need paendlised, oportunistlised seisukohad on, mis proletaarse revolutsiooni kandvaid jõudusid Eestis õieti ei hinda. Need vaated on pärit kõik sotsiaaldemokraatia — sotsiaalfaschistide vaimuvallast ja väljendavad revolutsiooni äraandmist.

On täitsa kindel ja vastuvaidlematu, et kõik need, kes kirjutavad ja kinnitavad, et „revolutsioon Eestis on seotud Lääne-Euroopa revolutsiooniga“, et „sisemiste jõududega pole revolutsioon Eestis läbiviidav, ilma välise abita, sest et Eestis proletariaati vähe on“, et „väikene Eesti üksinda ei saa teha sotsiaalset revolutsiooni“, et „Eesti on tühikott ja et see tühikott võib püsti seista faschistide ja nuhkide täakide abil niikaua, kuni see on suurteimperialistlikkude riikide huvides“, on usu kaotanud eesti tööliklassi jõusse, alla hindavad Eestimaa Kommunistlikku Partei, kui revolutsioonilise eelväe osa eesti töölikkumises, eitavad klassivõitlust kodanluse kukutamiseks (kuni Lääne-Euroopas revolutsioon läbi pole läinud, kuni suurimperialistlikud riigid oma huvides Eestit toetavad ja kaitsevad), eitavad kehtalurahva osa proletaarses revolutsioonis, ei tunnista seega leninlist proletaarse revolutsiooni teooriat ja praktikat. Neil seadetele pole seega midagi ühist marksismi ja leninismiga ja nende seadete, kui kontrevolutsiooniliste, sotsiaalfaschistiliste seadete vastu tuleb igal klassiteadlikul proletarlasel, igal Kommunistliku Partei liikmel kõige energilisemalt välja astuda, et seda kahjulikku teooriat lõpukult paljastada ja purustada ja seega kaasa aidata proletaarse revolutsiooni võiduks Eestis.

See on kogu eesti töörahva huvides. See oli ka eesti tööliklassi juhi sm. Kingissepa viimane soov, et kodanlus Eestis peatselt langeks ja teostuks Nõukogude Eesti. Viktor Kingissepa võitlus eesti kodanluse kukutamise eest oli enamline võitlus, ta on paremaks eeskujuks kasvavatele töölisnoorsoo põlvedele ja näitab õiget teed eesti töörahvale vabanemiseks tõusik-kodanluse „iseseisvuse“ ikkest.

Elagu Nõukogude Eesti!

Sisukord

	Lhk.
<i>L. Looring</i> — Kapitalismi osalise stabilisatsiooni lõpust Eestis	1
<i>E. Alas</i> — Pahempoolsete ametiühisuste mõnedest ülesannetest Eestis	14
EKP k.-k. avalik teadaanne	24
<i>V. Mitzkevitsh-Kapsukas</i> — Mõned kokkuvõtted fashistlisest diktatuurist Soomes ja Soome kommunistlise partei järjekordsed ülesanded	25
<i>V. Bõstrjanski</i> — Revolutsioon Marxi õpetuse järgi	32
<i>J. L.</i> — Nõukogude Liidust	34
<i>J. Reesen</i> — Eesti härrasriigi 15-aastase „iseseisvuse“ puhul	40

Ajakiri

„Naistööline ja naiskolhoosnik“

ilmub üks kord kuus ühes mustri ja juurdelõikuse lisaga.

Aasta peale tellimine maksab 6 rbl. = Üksiku numbri hind 60 kop.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiosakonnad
ja „Külvaja“ kirjastuse kioskid ja volinikud.

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ talituse aadress:

Ленинград 31, улица 3-го июля 48

Издательство „КЮЛЬВАЯ“

Журнал **„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 152** (На эстонском языке).
Издание ЭКП (Эстсекции Коминтерна).

Ленгортит №715 О. — Тир. 1500. — Типография „Кюльвая“, ул. Дзержинского № 49.
Зак. 3838. Изд. „Кюльвая“.